

CATALUNYA I FUTUR

CONGRÉS PARTICIPATIU

INTRODUCCIÓ

Des de l'any 1975 fins el 1977, en uns anys de grans canvis en el nostre país, es va celebrar el Congrés de Cultura Catalana amb la finalitat *d'estudiar els problemes, proposar unes solucions i redactar un manifest de la cultura catalana que servís per a bastir una política cultural vàlida de cara el futur*. El treball es va dividir en vint-i-cinc àmbits i van participar-hi unes quinze mil persones d'arreu dels Països Catalans.

Aquell Congrés va anar molt més enllà dels objectius inicials i no es va limitar al terreny cultural, sinó que va permetre actualitzar el pensament polític i definir moltes de les polítiques, en tots els àmbits, que van fer possible la reconstrucció nacional de Catalunya després del franquisme. Alhora, aquell Congrés va facilitar la participació, en aquesta reconstrucció, de molta gent arribada a Catalunya en les dues dècades anteriors, des de diferents racons d'Espanya. Aquell Congrés va representar, per a molts d'ells, un element important per a la seva integració definitiva en el seu nou país.

Quaranta anys després, Catalunya està novament immersa en un període de grans canvis, derivats tant de l'obsolescència d'aquella Constitució i de la interpretació conservadora i recentralitzadora que n'estan fent les institucions espanyoles des de començaments del segle XXI com del procés de globalització, del domini del neoliberalisme econòmic i de la profunda crisi que sacseja tot el món en aquests darrers vuit anys, que està posant en qüestió els progressos socials, polítics i econòmics assolits des de després de la segona guerra mundial.

Les grans mobilitzacions dels darrers deu anys a Catalunya tenien, i segueixen tenint, l'objectiu d'oferir un horitzó de progrés a les noves generacions. Ha arribat el moment de les propostes operatives que permetin les transformacions profundes que Catalunya necessita per garantir el progrés i la justícia social.

El poble català té, al davant, grans desafiaments a escala mundial, europea i catalana. Però al llarg de la seva història ha superat dificultats i amenaces tant o més grans que les actuals, i té les capacitats per afrontar amb confiança sòlida els grans reptes del segle XXI. Podem confiar en els valors que han configurat la nostra identitat al llarg dels segles i que ens han permès construir una societat de tradició democràtica, que no disposa de grans recursos naturals però que ha progressat gràcies a la seva iniciativa i al treball dels seus ciutadans, inclinada a la justícia social gràcies al predomini de la petita i mitjana propietat, que valora l'educació, la ciència i la cultura, oberta i capaç d'integrar en els seus valors fundacionals a milions de persones arribades d'arreu.

Tot el nostre gran passat, totes les grans mobilitzacions que han admirat al món, no ens permetran afrontar els grans reptes del segle XXI si no disposem d'un conjunt de grans propostes estratègiques que es puguin aplicar amb el suport de les nostres institucions nacionals. Al voltant d'aquestes propostes s'han d'aplegar les persones capaces de posar-les en pràctica, de forma organitzada o individualment.

La commemoració del 40è aniversari del Congrés de Cultura Catalana ofereix el marc més adequat per impulsar un nou Congrés social que, amb la màxima possible participació ciutadana, i analitzi els reptes de la Catalunya actual i proposi les solucions que, en cada àmbit de la vida col·lectiva, permetin bastir les polítiques necessàries per assegurar l'encaix de la nació catalana en un món globalitzat com a la millor eina per garantir el progrés i el benestar dels seus ciutadans.

PRESENTACIÓ

Aquesta ponència-base pretén ser el marc que faciliti un ampli debat entre la ciutadania de Catalunya per acabar definint, de forma participativa, les grans línies d'actuació en el futur, ja sigui a partir de la creació d'un Estat propi independent o per negociar la forma de participació en un estat que agrupi altres realitats nacionals en un pla d'absoluta igualtat. En tot cas, aquesta decisió l'ha de prendre el poble català a través d'un referèndum que permeti l'exercici del dret d'autodeterminació reclamat de forma continuada en els períodes democràtics de la nostra història recent.

El Congrés ciutadà que iniciem amb la presentació pública d'aquesta ponència ha de facilitar que el posicionament d'una gran majoria dels ciutadans de Catalunya respongui, sobretot i més enllà dels elements subjectius i emocionals, a quina seria la millor manera d'aconseguir els objectius polítics i socials definits com a fruit d'aquest ampli debat.

Precisament per això, i per la diversitat i complexitat de molts dels temes que s'apunten, aquesta ponència es limita a encetar les grans línies estratègiques que poden ajudar a centrar el debat i a recollir i ordenar els més de 300 elements que poden ajudar a endreçar les aportacions dels participants en aquest gran debat de país. És cert, però, que la ponència fa propostes agosarades i innovadores, encara que totes estiguin en l'agenda de grups i organitzacions molt diverses. Les fa quan es considera que són propostes que poden representar una solució vàlida per superar els grans reptes que es plantegen. No obstant, i com és obvi, totes les propostes de la ponència poden ser qüestionades, plantejant-hi alternatives que es demostrin igualment vàlides o millors. En definitiva, al final, serà l'opinió dels participants la que decidirà el nivell de suport de les diferents opcions que es formulin.

Aquesta ponència, que hem definit com a ponència-base, és una proposta genèrica i coherent en sí mateixa i, alhora, també es presenta en un recull estructurat en àrees, àmbits i temes, pensat per ordenar el debat. De totes maneres, en cada aportació el proponent pot indicar els altres ítems, temes o etiquetes amb els que considera que la seva aportació també està relacionada, encara que el mateix sistema –per identificació de paraules clau–, també incorporará la mateixa aportació als subàmbits corresponents.

El Congrés, en la seva fase de participació de la ciutadania, tindrà dues parts clarament diferenciades: la primera, d'aportació de propostes i d'esmenes, i la segona, de valoració de les propostes rebudes i de debat i aprovació de conclusions. Posteriorment, el Congrés prendrà una dimensió internacional i celebrarà una fase final en la que hi participaran personalitats acadèmiques, científiques, professionals, polítiques, ... de tot el món, que aportaran la seva visió sobre els resultats del Congrés ciutadà i intentaran fer una declaració, la Declaració de Barcelona, que ajudi a orientar un futur sostenible per a la humanitat i el planeta Terra.

Aquesta ponència s'ha estructurat de la forma següent:	pàgina
PRIMERA PART: REPTES I RESPOSTES	6
ÀREA A: CATALUNYA AL MÓN	6
Àmbit 1. Els principals reptes del segle XXI	6
1.1. Els reptes a escala mundial	6
1.1.1. La globalització sense controls democràtics	7
1.1.2. L'explosió demogràfica	7
1.1.3. La sostenibilitat ambiental	7
1.1.4. Les desigualtats socials	8
1.1.5. El control del coneixement i de la tecnologia	9
1.1.6. Les noves formes de dominació	9
1.2. Els reptes a escala europea	10
1.2.1. Consolidació i democratització de la Unió Europea	10
1.2.2. El manteniment de l'estat del benestar	11
1.2.3. La construcció d'un model de futur	11
1.3. Els reptes a escala espanyola	12
1.3.1. Superar el passat	12
1.3.2. Construir un estat realment democràtic	13
1.3.3. Crear un model econòmic viable	14
1.4. Els reptes a escala catalana	15
1.4.1. Exercir el dret d'autodeterminació	16
1.4.2. Creure en les pròpies forces	16
1.4.3. Construir un model polític i econòmic de futur	17
Àmbit 2. La construcció d'un nou paradigma	18
2.1. Els grans corrents de pensament polític	18
2.1.1. El neoliberalisme	19
2.1.2. Els corrents progressistes i socialistes	21
2.1.3. El capitalisme d'estat	23
2.1.4. El desenvolupament sostenible	24
2.2. Canvi d'època	25
2.2.1. L'ésser humà i el planeta Terra	26
2.2.2. Pensament global, acció local	26
2.2.3. De competir a cooperar	27
2.2.4. L'aprofundiment democràtic	28
2.2.5. Dels estats-nació a les ciutats-estat	29
2.3. La resposta catalana als reptes del segle XXI	30
2.3.1. Un nou país en un nou ordre mundial	30
2.3.2. Un país que vol decidir el seu futur	32
2.3.3. Un país amb projecció internacional	34
SEGONA PART: PROPOSTES PEL NOU PAÍS	36
ÀREA B: UNA SOCIETAT COHESIONADA	36
Àmbit 3. Cultura, educació, llengua i coneixement	38
3.1. Cultura i llengua	38
3.2. Educació	39

Àmbit 4. La societat del benestar i la justícia social	41
4.1. Un nou model d'estat del benestar	43
4.2. Ciutadania, immigració i cooperació	45
4.2.1. Carta de ciutadania	45
4.3. Informació i comunicació	46
ÀREA C: L'EQUILIBRI AMB LA NATURA	
Àmbit 5. El medi natural	49
Àmbit 6. L'equilibri territorial	51
Àmbit 7. L'energia	53
ÀREA D: UN MODEL ECONÒMIC SOSTENIBLE, EQUITATIU I EFICIENT	
	54
Àmbit 8. Model productiu i repartiment de la riquesa	55
8.1. Els reptes actuals: sostenibilitat, equitat i eficiència	55
8.2. La demografia	56
8.3. Model productiu i condicions laborals	57
8.3.1. Un model productiu basat en el coneixement i la innovació	58
8.3.2. Relacions laborals: la precarietat	58
8.4. Per un repartiment equitatiu	59
8.4.1. Les resistències a vèncer	59
8.4.2. El repartiment del treball	60
8.4.3. El repartiment de la riquesa	60
8.4.4. Una renda bàsica garantida	61
8.4.5. El contracte social	61
Àmbit 9. Els sectors públic, privat i social	63
9.1. La Unió europea	63
9.2. El sistema monetari	64
9.3. El sistema financer	64
9.4. El sistema fiscal	64
9.5. Els pressupostos públics	66
9.6. Els sectors estratègics	66
9.7. Les infraestructures	67
ÀREA E: LA GOVERNANÇA	68
Àmbit 10. Drets i deures	69
Àmbit 11. La sobirania	71
Àmbit 12. La política	74
Àmbit 13. La participació ciutadana i la mentalitat cívica	77
ÀREA F: L'ESTAT, UNA EINA AL SERVEI DE LA SOCIETAT	79
Àmbit 14. El paper de l'Estat	81
Àmbit 15. L'estructura de l'Estat	83
Àmbit 16. La funció pública	86
Àmbit 17. Les relacions internacionals	87

PRIMERA PART. REPTES I PROPOSTES

ÀREA A. CATALUNYA AL MÓN

Catalunya està immersa en un procés de canvi que afecta tot el planeta, i a totes les escales (mundial, europea, espanyola i catalana) i en tots els àmbits (econòmic, social, cultural, etc.). La globalització de les comunicacions i de l'economia, el desplegament de les polítiques neoliberals, els efectes de la revolució digital, les retallades de l'estat del benestar i, finalment, la profunda crisi desencadenada a partir de 2007, qüestionen la viabilitat del sistema polític, econòmic i cultural vigent. La riquesa es concentra en poques mans, disminueixen les rendes mitjanes i s'empobreixen els sectors més populars. La globalització ha comportat la ràpida industrialització d'uns països i l'explotació a gran escala dels recursos naturals. El nou ordre mundial tampoc afronta amb rigor problemes com el canvi climàtic o el creixement demogràfic, entre altres.

ÀMBIT 1. ELS PRINCIPALS REPTES DEL SEGLE XXI

1.1.- ELS REPTES A ESCALA MUNDIAL

Catalunya ha d'afrontar els reptes mundials amb la consciència de ser la mil·lèsima part de la població mundial, de no tenir recursos naturals valuosos, ni Estat propi. Els principals reptes als quals ens enfrontem són:

- La globalització sense controls democràtics
- L'explosió demogràfica
- La sostenibilitat ambiental
- Les desigualtats socials
- El control del coneixement i la tecnologia
- Les noves formes de dominació

1.1.1.- La globalització sense controls democràtics

Després de la dissolució de la Unió Soviètica s'ha imposat el model d'industrialització dels països occidentals, basat en el lliure mercat i la societat d'alt consum de masses, a tot el planeta. La globalització que ha tret de la pobresa a milions de persones en els països emergents, com la Xina o Corea del Sud, on l'Estat té una gran intervenció en l'economia. Tanmateix ha tingut efectes perversos als altres països no-industrialitzats. S'ha disposat la lliure circulació de mercaderies, de capitals, de la tecnologia, però no es permet la lliure circulació de les persones. Els ciutadans dels països rics no accepten les migracions que comporta la creació d'un mercat global. En els països més pobres el lliure canviisme dificulta el creixement basat en el progrés de l'agricultura i els sectors productius propis.

En els països industrialitzats la globalització ha provocat la deslocalització de les indústries intensives en mà d'obra i el desplaçament d'aquesta vers els serveis de baix cost. L'impuls dels sectors d'alta tecnologia ha afavorit els països i els sectors socials que en disposaven, però ha agreujat les desigualtats a les societats avançades. Les grans empreses de distribució s'han beneficiat dels baixos preus dels països emergents, als quals el petit comerç no té accés directe. La pagesia pateix la competència dels productes agraris d'altres continents.

S'ha produït la subordinació dels poders públics als interessos de les grans corporacions transnacionals, que han impulsat la privatització de les empreses públiques, la desregulació dels mercats, la reducció d'impostos a les rendes altes, la proliferació dels paradisos fiscals o la retallada de l'Estat del Benestar. Aquestes polítiques van portar a la gran recessió de 2007. Es van efectuar massives injeccions de diners públics per evitar la fallida de grans entitats financeres privades. En canvi milions de persones que perdien les seves llars i els seus llocs de treball eren abandonats a la seva sort. La globalització afecta la diversitat cultural: s'uniformitzen els hàbits alimentaris, la forma de vestir, es productes culturals, etc. Estan en perill de desaparèixer costums, tradicions i llengües de cultures minoritzades.

1.1.2.- L'explosió demogràfica

De 1960 a 2016, la població mundial va saltar de 3.000 a 7.400 milions d'habitants. A més, ha estat un creixement demogràfic desequilibrat: als països industrialitzats és feble i la majoria de la nova població es concentra en els països més pobres. L'increment continua a un ritme de 100 milions de persones anuals i afecta tots els afers mundials: les relacions internacionals, l'economia, l'urbanisme, els recursos naturals, l'impacte als ecosistemes, etc. L'emigració del camp a la ciutat ha creat enormes megalòpolis de milions d'habitants. Uns 2.000 milions de persones han adoptat els nivells de producció i consum dels països occidentals. Els corrents migratoris vers els països rics també en deriven d'aquest augment de la població.

1.1.3.- La sostenibilitat ambiental

L'expansió combinada de la població, la producció i el consum per càpita afecta els recursos naturals que són limitats. A mesura que la demanda s'incrementa per sobre de l'oferta els preus de les matèries primeres s'eleven fins a fer rendibles les terres i els jaciments de baixa qualitat. Així el «fraquing» només cobreix les despeses amb una cotització alta del petroli. Aquest fet genera enormes beneficis als grans propietaris de terres i jaciments i enormes dificultats als sectors més pobres de les societats. L'increment de la població i el consum té un fort impacte sobre els grans equilibris ecològics de la biosfera: deixalles, contaminació de totes les aigües i de l'aire, l'extinció massiva d'espècies, canvi climàtic, etc. El model de creixement econòmic actual, que consisteix en traslladar el nivell de consum de les societats occidentals a 7.500 milions d'habitants, és inviable. L'encariment i esgotament de les matèries primeres comportarà greus crisis econòmiques, tensions socials, conflictes i violència.

1.1.4.- Les desigualtats socials

Eliminar les desigualtats socials és un altre gran repte del segle XXI. Afecta tant a les diferències entre països i a l'interior de cada Estat. 5.000 milions de persones dels països més pobres continuen vivint en la pobresa, amuntegats en suburbis degradats de grans megalòpolis i en zones rurals sense serveis ni les mínimes infraestructures. En els darrers anys s'han fet avenços parcials (en escolarització, en aigua corrent o l'electrificació), però la majoria d'aquests progressos no compensen l'augment de la seva població.

Els factors que determinen la llibertat i la igualtat estan relacionats directament amb la posició personal i socioeconòmica dels ciutadans però també tenen molt a veure amb la qüestió ètnica i sobretot amb la condició de gènere. Pensar i comprendre la ciutadania des d'una perspectiva de gènere és un element clau per avançar cap a una societat sense desigualtats entre els seus integrants.

A l'interior de cada país els factors estructurals que incrementen la desigualtat social són:

- a) L'increment dels preus de les matèries primeres, per un costat, enriqueix els grans magnats del petroli, els terratinents exportadors d'aliments i a les grans companyies que les comercialitzen i, per l'altre, empobreix els consumidors més pobres.
- b) L'augment de la població mundial en un món globalitzat sense control democràtic, fa baixar els salaris a les manufactures de poc valor afegit. Quan els sous pugen a Xina, els tallers de les grans multinacionals de la moda es traslladen a Bangla Desh. Als països avançats els llocs de treball d'aquests sectors es deslocalitzen i fan baixar els sous.
- c) Als països avançats s'incrementen les diferències entre els salaris de les feines amb un elevat nivell de formació i els dels altres treballadors. En països intermedis, amb escassetat d'empreses d'alta tecnologia, hi ha grans dificultats pels joves qualificats.
- d) La privatització i desregulació de les grans empreses públiques de serveis (energia, electricitat, telefonia, etc.) ha creat situacions d'oligopoli amb tarifes abusives.
- e) La reducció d'impostos a les rendes més altes, l'elusió i evasió fiscals, la proliferació de paradisos fiscals, entre altres mesures han provocat la retallada de l'Estat del Benestar en els països on s'havia implantat.
- f) L'increment de beneficis ha concentrat la riquesa en una minoria que representa menys de l'1% de la població. Aquest monumental volum de capital líquid genera un sistema monetari i financer estructuralment inestable.
- g) L'augment dels lloguers i dels preus dels habitatges ha incrementat les rendes dels propietaris de béns immobles. La concentració de la població i de l'activitat en grans ciutats ha augmentat la demanda d'habitatge urbà, al mateix temps que la majoria d'Estats han deixat de prendre mesures correctores com s'havia fet entre 1945 i 1975.

1.1.5.- El control del coneixement i de la tecnologia

El repte més subtil que té la Humanitat és l'impacte de les noves tecnologies, de la robòtica, dels nous mitjans de comunicació audiovisuals, de la universalització de les comunicacions, etc. Les noves tecnologies estan canviant les condicions laborals de tothom i els nous sistemes de comunicació condicionen la resposta intel·lectual, política i social als reptes del segle XXI.

A un nivell més profund, la cultura audiovisual ha alterat tots els paràmetres intel·lectuals i morals de la societat anterior, basada en l'anomenada "Galàxia Gutenberg", és a dir en la impremta i la ciència. Ara ens trobem en un canvi tant profund com el que va representar el pas d'una societat analfabeta a una escolaritzada. La publicitat és la principal font de finançament de la cultura audiovisual, fet que condiona tota la seva programació, sotmesa a la necessitat d'obtenir la màxima audiència al mínim cost possible, fet que l'aboca a la degradació. S'han creat enormes corporacions d'empreses d'entreteniment, informació i cultura, propietàries de grans editorials, diaris, cadenes de ràdio i televisió i portals d'Internet. En molts casos tenen forts lligams amb els Estats i concentren un enorme poder mediàtic que representa una amenaça per la democràcia.

Internet ha suposat un canvi en l'estructura piramidal de la comunicació. Les velles elits que dirigien els grans diaris, les ràdios i les televisions han cedit el seu poder en benefici d'unes noves corporacions globals. Tanmateix la «xarxa» permet que cada persona es pugui convertir en emissor dels seus missatges i continguts. És una porta que obre oportunitats per difondre alternatives al nou ordre mundial. Però ha de competir amb les elits financeres i les tecnològiques digitals. La tecnologia digital està penetrant en tots els sectors de producció i està capgirant l'escenari econòmic mundial, que està passant a mans de les grans corporacions que la dominen. Tenen el control de la informació sobre centenars de milions d'usuaris i acumulen els coneixements necessaris per dirigir el destí de la humanitat.

1.1.6.- Les noves formes de dominació

El control i la dominació és gairebé tant vell com la humanitat. Quasi sempre les raons profundes d'aquestes accions han estat d'arrel econòmica. Ara les formes de control i dominació s'han diversificat i són més subtils. L'actual gran imperi, els Estats Units d'Amèrica, ha mantingut les formes militars de sempre i, alhora, ha estès els seus costums, llengua i cultura a partir de la globalització, la indústria audiovisual i les noves formes de comunicació. La Xina s'ha configurat durant els dos darrers decennis com la potència emergent; penetra en el sistema econòmic mundial amb les tècniques del sistema capitalista però a través de grans empreses controlades per l'estat. Rússia està definint el seu model de dominació utilitzant els sistemes militar i econòmic a partir dels seus grans recursos naturals.

1.2.- ELS REPTES A ESCALA EUROPEA

Europa occidental ha passat a tenir un paper secundari. Es deu, en part, a les dificultats i contradiccions de la construcció de la Unió Europea, derivades de la resistència dels seus estats a avançar més enllà d'una unió econòmica i monetària. També es deu a la manca d'un projecte engrescador per a la majoria dels seus ciutadans. L'Europa occidental té la urgència de definir el paper que vol jugar i amb quines eines compta per mantenir una veu pròpia per introduir els seus valors i formes d'actuació en aquest nou escenari internacional.

El desplaçament de l'eix atlàntic cap a l'eix del Pacífic obliga Europa a plantejar el seu futur polític, econòmic, cultural, etc. Europa no pot dubtar d'ella mateixa, del que ha assolit a les darreres dècades, i ha de ser capaç de consolidar un model de futur propi en el nou ordre mundial. En canvi la Troika ha imposat fortes retallades a l'estat del benestar i salarials als països deutors, en especial a Grècia i a Espanya per fer front a la crisi de l'euro. La crisi de l'euro ha empobrit amplis sectors de les classes treballadora i mitjana. Malgrat tot, els països de la Unió Europea representen el model més avançat del món en drets socials, llibertat i democràcia, de prosperitat econòmica i equilibri social, de cultura i capacitat tecnològica, de respecte al medi natural. Tot i el funcionament desesperant de la Unió Europea el seu model de societat és un exemple a seguir per garantir el futur de l'espècie humana.

1.2.1.- Consolidació i democratització de la Unió Europea

Per afrontar els reptes del segle XXI cal dotar la Unió Europea de més democràcia, més transparència i més poder. Amb un Parlament que legisli i amb capacitat d'implementar aquesta legislació. Només així serà capaç de:

- a) Superar la divisió entre països centrals i perifèrics de la zona euro
- b) Reconvertir l'economia europea a una producció sense combustibles fòssils ni contaminants en una generació, com ja ha aprovat Dinamarca.
- c) Forçar un replantejament del model de globalització establert, aprofitant l'enorme pes de l'economia europea en el comerç mundial.
- d) Corregir les desigualtats socials, incrementades les darreres dècades, mitjançant reformes estructurals i la lluita contra els paradisos fiscals.
- e) Controlar les enormes masses de capitals fluctuants que, amb l'actual sistema financer, provoquen una inestabilitat econòmica estructural.
- f) Unificar el sistema impositiu, harmonitzar la legislació i l'estat del benestar.

Cal reestructurar el mapa polític europeu i, alhora, enfortir el paper de les grans ciutats, el motor més potent i dinàmic de l'economia europea. També cal la creació de forces polítiques d'àmbit europeu que aportin alternatives globals. És l'única manera de superar l'actual dinàmica de culpar les institucions europees de totes les polítiques impopulars i de presentar les mesures econòmiques i socials impopulars com imposicions de la Unió Europea.

Aquestes pràctiques han fet créixer els partits xenòfobs i antieuropeistes. Les actuals forces d'àmbit europeu no tenen programes d'abast europeu; no hi ha correspondència entre els programes i les estratègies europees i estatals. Aquesta situació afavoreix als lobbys empresarials i el manteniment de l'estatu quo continental. Cal democratitzar l'estructura política de la Unió Europea; delimitar clarament les competències que li corresponen; atorgar un paper legislatiu al Parlament Europeu per tal que actuï com un veritable Parlament federal i esculli la Presidència de la Unió.

1.2.2.- El manteniment de l'Estat del Benestar

L'Estat del Benestar distingeix els països de la Unió Europea de la resta de països. Ha permès l'accés a l'ensenyament, un sistema públic de pensions i assegurança d'atur, un sistema públic de salut pública, a la majoria dels seus habitants. El model europeu d'Estat del Benestar es va anar desenvolupant a conseqüència de les lluites obreres i a la por de les classes dominants al contagi de la revolució russa. Això va permetre que, després de la II Guerra Mundial, la classe obrera aconseguís millores a canvi d'una certa pau social. Quan l'URSS es va debilitar i, finalment, el 1991, es va desintegrar, les classes dominants van retornar a les polítiques neoliberals de deteriorament de l'estat del benestar, de pèrdua de drets socials i de l'increment de les desigualtats socials.

La crisi econòmica dels darrers deu anys, sistèmica i global, és el resultat d'aquestes polítiques neoliberals, amb models de creixement a curt termini i de privatitzacions d'empreses i serveis públics, que retallen el model europeu de benestar fins a esdevenir residual. Millorar els nivells d'estat del benestar aconseguits exigeix prendre decisions polítiques i econòmiques de gran abast, encara que impliquin revisar alguns dels fonaments econòmics que semblaven intocables. Sense l'Estat del Benestar, el projecte de construcció europea perd quasi tot el sentit per a àmplies capes de la població europea.

1.2.3.- La construcció d'un model de futur

En la situació internacional actual, amb unes formes d'imperialisme i dominació diferents de les practicades en els segles anteriors, els països de l'Europa occidental són els que tenen més possibilitats de construir un nou model polític i social que posi la supervivència de la Humanitat en primer pla.

Europa ha de trobar un lloc propi en l'escenari internacional, en contraposició a l'ordre actual de les grans potències militars i econòmiques que actuen sota el dictat únic dels seus interessos a curt termini. Els europeus hem d'oferir un nou model de relacions internacionals, basat en la llibertat, la pau, la cooperació, la seguretat i el respecte al medi natural. La capacitat de valorar el coneixement, la innovació, l'explotació racional i sostenible dels recursos naturals, les relacions de cooperació, l'intercanvi de serveis,... han de ser elements fonamentals d'aquest model de futur. La Unió Europea ha de ser l'instrument per implementar-lo a escala mundial.

1.3.- ELS REPTES A ESCALA ESPANYOLA

Espanya va ser l'únic gran estat europeu no involucrat directament en les grans guerres del segle XX i l'únic gran estat de l'Europa occidental que, més enllà de Catalunya i d'Euskadi, no va viure la revolució industrial durant els segles XIX i XX ni les profundes transformacions que va comportar aquesta revolució. Ha estat sempre vinculat al clericalisme catòlic reaccionari, des de la Inquisició fins al nacionalcatolicisme franquista i els seus hereus actuals. Espanya va quedar aïllada de les transformacions democràtiques europees i la seva integració europea es va començar a produir en el darrer quart del segle XX. El Regne d'Espanya representa l'excepció europea: és l'únic Estat del continent en què el feixisme no va ser derrotat militarment; al contrari va continuar la legalitat del règim franquista que va guanyar la Guerra Civil amb l'ajuda del Hitler i Mussolini. En aquesta legalitat s'hi va inserir la Constitució de 1978, redactada per unes Corts que no eren constituents.

1.3.1.- Superar el passat

La falta de ruptura democràtica entre el règim franquista i la monarquia constitucional explica el pes subjacent del franquisme, amb importants conseqüències:

- a) La impunitat dels crims contra la Humanitat comesos pel franquisme. A l'Estat espanyol no es va produir una autèntica reconciliació nacional perquè aquests crims no han estat condemnats ni penalment, ni moralment. No s'han constituït Comissions de la Veritat com a Xile o Sudàfrica, que van comportar una condemna moral. Com va assenyalar Fabiola Letelier les societats que admeten la impunitat cauen en un estat d'«anomia moral». L'«anomia» del règim postfranquista explica l'extraordinària dimensió de la corrupció, des dels casos Gal als casos Gurtel.
- b) El manteniment en el poder de l'oligarquia espanyola formada per les famílies terratinents, els poders econòmics i els alts cossos burocràtics de l'Estat. L'actual oligarquia espanyola va ser configurada a finals de la dècada de 1990 gràcies a la privatització dels grans monopolis públics. Els partits del règim han acabat integrant-s'hi mitjançant les anomenades «portes giratòries». La venda de les grans empreses estatals va posar en mans de persones properes al Partit Popular els sectors estratègics espanyols (grans grups financers, empreses petrolieres i elèctriques, les telecomunicacions, grans constructores, etc.), que a més controlen els principals mitjans de comunicació.
- c) La impossibilitat de construir un relat històric comú entre els vençuts pel franquisme i els hereus de la dictadura. Sense una història acordada és impossible una autèntica reconciliació. La revisió dels llibres d'història de França i Alemanya, feta després de la II Guerra Mundial, ha estat la base de la seva reconciliació. El Regne d'Espanya mai ha intentat una síntesi, sinó que s'ha continuat intentant imposar la versió de la història oficial d'Espanya de la monarquia i del franquisme.

- d) El no-reconeixement de Catalunya com a subjecte polític per les institucions, els mitjans de comunicació i de la major part de l'opinió pública espanyola. A les eleccions de 1977 els partits de l'Assemblea de Catalunya, que reconeixien el dret a l'autodeterminació, van obtenir el 80% dels vots, es van constituir en Assemblea de Parlamentaris i van convocar la gran manifestació de l'Onze de Setembre de 1977. Aquest triomf va forçar el restabliment de la Generalitat republicana. La menció a la Constitució de 1978 de l'existència de nacionalitats semblava reconèixer el poble català com a subjecte polític. En aquestes condicions els catalans van aprovar la Constitució de 1978 en referèndum. Només el partit de Manuel Fraga, exministre franquista, s'oposava a aquest reconeixement, però la seva concepció de la unitat d'Espanya ha acabat esdevenint hegemònica.

1.3.2.- Construir un Estat realment democràtic

Són molts els reptes a què s'enfronta l'Estat espanyol. Només apuntarem els que considerem més importants:

- a) La transformació democràtica de la societat espanyola: quasi quaranta anys de democràcia representativa, homologable a les de l'Europa occidental, no han servit per treure del poder els hereus del franquisme. Després d'anys de corrupció generalitzada, aquesta situació no ha canviat i la majoria del poble espanyol es conforma amb aquesta situació.
- b) L'estructura de l'estat: la solució autonòmica de la Constitució de 1978, va veure's condicionada pel Cop d'Estat del 23 de febrer de 1981. Es van generalitzar les autonomies i es va imposar el pas del sistema de relacions bilaterals entre Catalunya i l'Estat establert a l'Estatut de 1979 a un sistema de relacions multilaterals en els que Catalunya era una minoria indefensa. L'any 2006 el Parlament va redactar un nou Estatut que va ser aprovat, pactat i votat en referèndum. El Partit Popular va impugnar-lo davant del Tribunal Constitucional. L'any 2010 aquest tribunal el va modificar, vulnerant l'article 152.2. de la C.E, estableix que un Estatut aprovat en referèndum només pot ser modificat en referèndum. D'acord amb aquest article els magistrats només podien ordenar la repetició de tot el procediment, que culminaria en un nou referèndum.
- c) El consentiment donat pel poble de Catalunya a la Constitució va resultar anul·lat. Aquesta sentència va posar de manifest que la transformació de l'Estat espanyol en un estat federal era impossible amb la correlació de forces existent després de la reforma del franquisme i que s'ha mantingut estable des de llavors. Aquesta mateixa correlació bloqueja la reforma de la Constitució.
- d) El debat real a Espanya és entre la recentralització del PP i dels partits constitucionalistes i el moviment per la independència de Catalunya. Aquest pot tenir seguidors a curt termini entre algunes de les altres nacions històriques integrades actualment en l'Estat Espanyol o en els territoris que conformen els Països Catalans. El

procés català ha representat un revulsiu al règim constitucional vigent que podria desembocar en la proclamació de la III República espanyola i en el punt d'inflexió que porti cap a la democratització definitiva de la societat espanyola.

1.3.3.- Crear un model econòmic viable

L'entrada a la Unió Europea va accelerar les transformacions econòmiques, socials i polítiques que Espanya necessitava per poder integrar-se en l'espai únic europeu. Els recursos provinents d'Europa i de la política extractiva sobre les economies perifèriques com la catalana, no s'han aplicat a generar un model productiu sostenible sinó a polítiques clientelars i a projectes faraònics. Tot plegat per engruixir les fortunes de les grans famílies oligàrquiques i les grans empreses públiques privatitzades. A la majoria de regions espanyoles es va produir una modernització dels serveis i les infraestructures, sense una modernització productiva. L'anomenada «reconversió industrial» va suposar el tancament de grans empreses productives com drassanes, alts forns, etc. Altres països, com Corea del Sud, amb el mateix nivell econòmic que Espanya, van mantenir aquestes branques productives.

La introducció de l'euro al Regne d'Espanya va coincidir amb l'ingrés de la Xina Popular a l'OMC, fet que va crear una nova divisió mundial del treball. Espanya no podia competir en productes de poca tecnologia i intensius en mà d'obra (tèxtil, joguines, sabatilles, etc.) i va provocar una intensa deslocalització industrial. Espanya no tenia empreses tecnològiques capaces de fabricar nous productes com smartphones, làmpades LED, etc. L'oligarquia espanyola no va ser capaç d'impulsar empreses com Samsung, LG, Hyundai, etc, com va fer Corea del Sud que partia d'un nivell econòmic inferior. L'entrada a l'euro va eliminar el perill de devaluació de la pesseta, fet que va suposar l'arribada de centenars de milers de milions d'euros. Aquest enorme capital es van destinar a la més gran bombolla immobiliària de la història, *que va* camuflar una intensa desindustrialització. La crisi de 2008 ha posat de relleu la ineficàcia –i corrupció generalitzada- dels diferents governs. El final de l'etapa de "subvenció europea sense control" va tenir com a conseqüència col·lateral la recentralització de l'Estat per aprimar la despesa pública i recuperar el control de tota l'administració i de les adjudicacions d'obra pública, la gran font que alimentava la corrupció.

Espanya segueix patint grans mals:

- a) El desequilibri econòmic: Espanya és un dels estats europeus on hi ha més grans fortunes i, alhora, una bossa de pobresa més important. L'oligarquia espanyola, que gràcies a les privatitzacions del PP es va apoderar de les grans empreses estatals, ha optat per una expansió internacional centrada en els sectors sense tecnologia com les finances, les telecomunicacions, l'energia, etc. Aquesta internacionalització no crea llocs de treball al país, ni permet afrontar la globalització productiva.

- b) La manca de polítiques redistributives d'una certa entitat i l'enorme frau fiscal que subsisteix, com demostren la gran quantitat de comptes en paradisos fiscals.
- c) S'han incrementat les desigualtats de renda a escala territorial i no s'han creat les condicions per tal que cada territori generi els recursos econòmics que necessita. La política redistributiva que ha extret rendes de les zones més productives no ha incrementat la capacitat productiva de les zones receptores.
- d) Els antagonismes estructurals entre Catalunya i Espanya s'han accentuat amb la moneda única i la globalització. Catalunya, sense disposar de les inversions necessàries en infraestructures i recerca científica i sense política industrial, ha fet un enorme esforç per fer les seves empreses per competitives a escala internacional. Una revolució silenciosa ha permès que les empreses catalanes exportin el 25% del total espanyol.
- e) Les desigualtats socials: L'Estat Espanyol ha patit la crisi econòmica més greu d'Europa, només superada per Grècia en taxes d'atur i retallades públiques. L'única sortida de l'oligarquia espanyola ha estat la devaluació interior, portada a terme amb la reforma laboral. Aquesta ha implicat la precarització dels llocs de treball, la retallada dels salaris i les condicions laborals, la retallada de l'Estat del Benestar.

L'arrel profunda dels reptes espanyols és l'absència de projecte de la seva classe dominant; simplement vol acaparar el poder. L'oligarquia domina les institucions espanyoles, controla els partits polítics amb les «portes giratòries» i domina els principals mitjans de comunicació. En aquesta situació és impossible un diàleg franc, entre iguals, amb la resta de pobles que conformen l'actual Estat espanyol, la condició necessària per a construir un futur esperançador per a tothom. En aquest escenari és fàcil entendre que les diverses nacions que conformen l'Estat espanyol vegin més factible aconseguir la independència política que la transformació d'un Estat que ha dilapidat els recursos rebuts i ha reproduït els seus mals endèmics.

1.4.- ELS REPTES A ESCALA CATALANA

Els reptes del segle XXI són l'objecte dels diferents àmbits del Congrés Catalunya- Futur. El nostre poble comparteix amb Grècia, Portugal, Espanya i d'altres la condició social dels països perifèrics de la zona euro. A més, pateix la sagnia d'enormes recursos públics a causa del dèficit fiscal, com si la seva economia fos la d'un país central europeu. Davant d'aquesta situació el poble català no ha caigut en moviments xenòfobs ni violents, sinó que ha reaccionat amb mobilitzacions pacífiques de milions de persones, admirades per l'opinió pública mundial. Participa activament en propostes per afrontar els grans reptes mundials. Només la confiança en les nostres aptituds democràtiques explica aquesta resposta constructiva.

1.4.1.- Exercir el dret d'autodeterminació

Catalunya acumula un dèficit històric de sentit d'estat, agreujat per la disminució de la qualitat democràtica del Regne d'Espanya i pel limitat autogovern amb escasses eines legislatives i financeres. A més ha reaparegut la centralització estatal, perjudicial per a la nostra societat. La suma de la crisi mundial amb de la crisi de l'Estat post-franquista, ha actuat de revulsiu. Ha provocat que la societat catalana es manifesti i s'organitzi per a fer-hi front. El resultat, ha estat un canvi radical en el mapa polític català i un major distanciament entre Catalunya i Espanya.

Catalunya disposa d'eines potents (teixit associatiu, determinats sectors econòmics, producció científica, posició geoestratègica...) per superar aquests reptes i esdevenir un país de referència. A Catalunya conflueixen molts elements que podrien convertir-la en la punta de llança dels canvis que s'haurien de produir a una escala molt més gran. Es palpa la necessitat de canvi.

Les propostes de futur no poden oblidar que milions de persones han sortit al carrer, els darrers anys, convençudes que la independència és l'única sortida que farà possible garantir un futur millor per a tots els catalans. Catalunya afronta els reptes derivats del canvi d'era, de la crisi sistèmica a escala global, de la lluita per la seva independència nacional i els derivats de la pertinença a un Estat espanyol que té enormes dèficits i, pel tarannà de les elits que el controlen, sembla molt poc preparat per afrontar els grans reptes de futur. Qualsevol futur passa, inexcusablement, per l'exercici del dret d'autodeterminació, un dret al que Catalunya no ha renunciat mai.

1.4.2.- Creure en les pròpies forces

Els principals reptes als quals s'enfronta Catalunya són els següents:

- a) La nostra supervivència com a societat democràticament avançada. Depèn de la nostra capacitat de contrarestar la inèrcia de les estructures econòmiques, polítiques, culturals i mentals de l'actual règim monàrquic, hereu del franquisme i dominat per una oligarquia reaccionària, cobdiciosa, corrupta i corruptora.
- b) Construir una societat cohesionada i amb justícia social, que arribi a tots els seus ciutadans, base per aconseguir un futur pròsper, just i solidari.
- c) Preservar el patrimoni natural, un dels actius més importants que podem deixar a les generacions futures. Tot i els progressos realitzats en els darrers anys, encara és molta la feina a fer en la conservació i gestió d'aquest patrimoni. Cal incorporar la perspectiva mediambiental a totes les polítiques, encara que semblin allunyades.

La societat catalana ha demostrat la maduresa i la cohesió necessària per afrontar els grans reptes que se li plantegen. Tres-cents anys sense Estat, i tenint-ne en contra, ha generat la capacitat d'autoorganització en tots els camps.

1.4.3.- Construir un model polític i econòmic de futur

Catalunya, una terra pobra en recursos naturals tradicionals, davant la competència mundial del segle XXI, no pot resistir l'actual descapitalització en capital humà i el dèficit d'infraestructures provocat pel dèficit fiscal. Trobar el nostre lloc com a economia avançada en el nou ordre mundial que s'està dibuixant és un dels grans reptes per construir un país pròsper, on valgui la pena de viure.

Catalunya ha d'aprofitar la riquesa en recursos naturals inesgotables (sol, vent, mar,...) per abordar la plena transició energètica a energies renovables, com ja estan fent Dinamarca i Alemanya, que suposa alliberar més d'un 4% del nostre PIB que actualment destinem a la FEEF (factura energètica exterior en fòssils), alhora que crear llocs de treball d'alta qualificació i potenciar un sector industrial de gran futur.

Els grans reptes de futur no generen debat polític, que queda limitat a qüestions domèstiques i de fàcil consum. Els ciutadans s'han anat allunyant progressivament de la vida política. El debat entre partits s'ha convertit en una còpia de les campanyes publicitàries, amb enquestes i estudis mercadotècnics, amb llançament mediàtic del candidat i uns costos milionaris. Aquesta manipulació ha donat lloc al terme "postveritat". L'efecte ha estat la pobresa extrema del debat intel·lectual i de l'exigència ètica de la vida política.

Construir un futur millor exigeix canviar el sistema de partits polítics tancats en sí mateixos, controlats per una petita elit que genera submissió i vassallatge i, alhora, dependents d'un sistema de finançament amb crèdits bancaris i comissions il·legals, a més de la recol·locació dels dirigents en Consells d'Administració de grans empreses (portes giratòries).

Cal construir una nova estructura política i administrativa propera als ciutadans, transparent i realment democràtica. S'ha demostrat que la societat catalana torna a participar activament en la presa de decisions sobre els seus afers col·lectius. Cal canviar radicalment la concepció d'una funció pública autoritària, heretada de l'espanyola, per bastir una funció pública amb mentalitat i vocació de servei que trenqui la inèrcia de les institucions com a eines de control dels ciutadans.

ÀMBIT 2. LA CONSTRUCCIÓ D'UN NOU PARADIGMA

Els grans reptes que ens planteja el futur immediat no es poden encarar de forma separada perquè estan totalment interrelacionats. Els grans corrents de pensament creats en els dos darrers segles i renovats periòdicament, estan mostrant la seva incapacitat de donar unes respostes mínimament fiables i vàlides i, de retruc, demostrant que també formen part del passat. El buit ideològic que estem vivint facilita l'aparició de propostes polítiques simplistes i generalment reaccionàries que creixen arreu gràcies a les incerteses i les pors de molta gent i, alhora, permet l'emergència de noves propostes probablement molt més ajustades a la situació actual i als reptes del futur immediat, però que encara no tenen una formulació política sòlida, global, i creïble per a àmplies majories.

En una situació així, que podríem qualificar de traspàs, de canvi d'era, és necessari construir un nou paradigma capaç de donar una resposta global al conjunt de reptes que la humanitat té plantejats en aquest moment. En aquesta segona part intentarem definir els principals elements que podrien conformar el marc teòric sobre el que sustentar la resolució del conflicte al que semblen abocats si no sabem superar els grans reptes plantejats en la primera part d'aquest document.

2.1.- ELS GRANS CORRENTS DE PENSAMENT POLÍTIC

Darrere de l'expansió dels partits socialistes i laboristes des de 1870 hi havia una sòlida base intel·lectual, creada per Karl Marx i altres autors. Darrere del nou ordre econòmic internacional posat en marxa l'any 1945 per evitar una nova Gran Depressió hi havia l'obra de Keynes, que no era pas socialista, sinó liberal progressista. Avui el progrés necessita una base intel·lectual anàloga feta a partir de l'anàlisi acadèmicament rigorosa, científica, de la realitat contemporània.

El principal error de les forces progressistes ha estat confondre el progrés amb l'increment anual del PIB. Totes les mesures neoliberals (que, com veurem, estan tenint efectes devastadors per al conjunt del món i per als catalans) es justifiquen en nom del creixement econòmic defensat pel «fonamentalisme del mercat», les propostes dels quals es resumeixen en els 10 punts de l'anomenat «Consens de Washington» de la dècada de 1980: disciplina fiscal, reducció de l'Estat del Benestar, reducció dels impostos progressius sobre les rendes més altes, tipus d'interès i tipus de canvi determinats pels mercats, llibertat de comerç i de circulació de capitals, privatització de les empreses públiques, desregulació dels mercats, en especial els financers, seguretat jurídica de la propietat.

Fins el darrer terç del segle passat la situació mundial era d'escassetat. Els avenços tecnològics han permès incrementar de tal manera la producció que, des de fa unes dècades, vivim en un món en el que moltes de les crisi són degudes, no a la manca de producció, sinó als seus excedents (incloent-hi els alimentaris). Tanmateix és evident que en un planeta finit no és

possible el creixement sense límits. El creixement no és una finalitat en ell mateix, sinó que ha de ser un instrument al servei de les persones, al servei de la millora del benestar global.

No es pot retornar als esquemes de fa 70 anys, perquè els problemes no són els de la Gran Depressió, sinó els esmentats: població, globalització, impacte en la biosfera, desigualtats, canvis culturals. I aquest canvi necessita unes bases intel·lectuals tant o més sòlides que les que van proporcionar Marx, Keynes i els seus respectius deixebles.

L'actual manca de referents intel·lectuals sòlids està portant a caure en la temptació de construir alternatives polítiques només a partir dels conflictes que generen les injustícies de les polítiques neoliberals. El recorregut d'aquestes teòriques alternatives és molt limitat perquè hi ha un percentatge elevat de la població que té horror al buit i prefereix patir retallades de drets a seguir un camí que no sap a on porta.

Al segle XIX, el progressisme democràtic i el socialisme van saber dibuixar uns escenaris de l'evolució de la Humanitat que ja no serveixen per explicar els canvis que s'han produït en els darrers vint o vint-i-cinc anys i, per tant, es mostren incapaços de dibuixar uns nous horitzons de prosperitat, igualtat i justícia social. Sense aquest horitzó -a 50 o 60 anys vista- d'un futur alternatiu al que està dibuixant el neoliberalisme i la pitjor versió del capitalisme d'estat, les anomenades forces progressistes cauen en la defensa d'interessos parcials i locals a curt termini. No poden oferir una governança mundial diferent a l'actual i el seu projecte es confon cada cop més amb el de les forces conservadores.

El conjunt de canvis econòmics, socials, polítics i culturals de gran abast que estem vivint s'està fent en un context ideològic força afeblit. Els plantejaments neoliberals, els principals inductors de la crisi, semblen estar optant per retirar-se del primer pla. Els altres corrents ideològics tradicionals -especialment el liberalisme i la socialdemocràcia- s'han vist desbordats pels canvis produïts els darrers anys i es mostren incapaços de plantejar alternatives renovades. Mentrestant, en el món occidental sorgeixen nous moviments que canalitzen políticament el descontentament popular, en l'oriental es consoliden models econòmics expansionistes amb resultats espectaculars a curt termini però sense cap tipus de control democràtic i amb repercussions mediambientals molt negatives i la major part del planeta segueix sotmesa a l'explotació i a la pobresa.

2.1.1.- El neoliberalisme

Després de la desaparició de la Unió Soviètica, Francis Fukuyama es va afanyar a proclamar el final de la història, sostenint que s'havia acabat la successió de modes de producció segons el materialisme històric. L'estat democràtic-liberal, la propietat privada dels mitjans de producció i l'economia de mercat era l'estadi darrer del progrés humà. La realitat és que les transformacions més importants de l'espècie humana han començat amb els reptes que hem enunciat en l'apartat anterior. Per primera vegada en mil milions d'anys una sola espècie, l'Homo sapiens, provoca una nova

era geològica, l'antropocè, fet que trastoca tots els plantejaments ideològics precedents.

Els fets demostren la incapacitat del conjunt d'ideologies i interessos neoliberals per diagnosticar i afrontar els principals reptes als que ens enfrontem avui en dia. La tesi segons la qual la recerca dels interessos individuals, la cobdícia, genera per si mateixa -sense intervenció dels poders públics- el creixement econòmic, és falsa i aberrant. El postulat segons el qual el món marxa sol gràcies a les lleis del lliure mercat s'ha demostrat falsa en cada un dels reptes del segle XXI. En aquest document només podem apuntar els principals trets del fracàs del neoliberalisme davant dels actuals reptes mundials.

- a) El neoliberalisme s'ha oposat a tota mena de polítiques demogràfiques al·legant que era un afer privat. Les Nacions Unides havien tractat el problema de l'augment demogràfic en conferències internacionals els anys 1974, 1984 i 1994. No arribaven a acords, tanmateix aconseguien que el conjunt de la Humanitat fos conscient del problema. La darrera Conferència celebrada a El Cairo es va centrar en la situació de les dones i la seva llibertat per decidir el nombre de fills. Aquesta orientació va alarmar els nuclis més reaccionaris del planeta, de manera que es va posar fi a les Conferències sobre la població. Des de 1994 la població mundial ha augmentat en quasi 2000 milions de persones.
- b) El neoliberalisme no ha permès millorar la situació de la majoria de la població mitjançant l'aprofitament l'enorme onada de renovació tecnològica que han representat la microelectrònica en totes les seves aplicacions, des de l'automatització a la telefonia mòbil. Els enormes increments de productivitat que aquesta revolució tecnològica ha generat no han repercutit en el benestar de la majoria de la població. Al contrari, l'increment de la precarietat laboral i de la desigualtat social ha provocat que, a bona part del món, les noves generacions tinguin unes perspectives de vida pitjors que els seus pares.
- c) La incapacitat del lliure mercat per resoldre l'impacte en l'activitat humana en la biosfera -que es va multiplicant de manera exponencial- és evident i alarmant. La desregulació de tota mena d'activitats i el pes de la recerca dels resultats trimestrals per incrementar les cotitzacions borsàries imposen les exigències del curt termini i fan impossible afrontar temes com la contaminació o el canvi climàtic que exigeixen regulació i estratègies a llarg termini. La teoria del creixement econòmic vigent se centra en l'impuls de la demanda per obtenir la plena ocupació i penalitza la reducció de la jornada laboral. L'any 1930 Keynes preveia que els seus néts treballarien 15 hores a la setmana. En canvi l'impuls incessant de la demanda amb la creació de necessitats artificials mitjançant la publicitat aboca als pitjors escenaris mediambientals.
- d) L'increment de les desigualtats forma part de l'ADN del neoliberalisme, tant pel que fa a diferències entre països com a l'interior de cada societat. El model de globalització actual, sense cap tipus de control per part de poders democràtics, no crea una cooperació internacional per tal que tots els països puguin generar creixement endogen basat en les seves pròpies forces productives. Al contrari, es basa en invertir els excedents financers procedents de les desigualtats per implantar les

grans empreses multinacionals en determinants països en vies de desenvolupament. Aquests països dependents, o bé subministren matèries primeres, o bé mà d'obra barata. D'altra banda l'acumulació descomunal de capital en poques mans, la seva desregulació i la seva circulació a escala mundial a la recerca d'oportunitats especulatives fa que el sistema monetari i financer sigui cada vegada més inestable, amb crisis més freqüents. I amb la perspectiva de l'estancament secular.

- e) La banalització de la cultura, derivada de l'impacte de la cultura audiovisual, també és a, i indestriable del, sistema neoliberal. L'utilitarisme és la ideologia fundacional de les teories econòmiques neoliberals. Aquesta filosofia considera que la recerca individual del plaer forma part de la naturalesa humana. La cultura audiovisual actual basada en l'entreteniment perpetu és la màxima expressió d'aquesta visió i del sistema de valors corresponent. A més la màxima publicitat possible, envaint tots els àmbits de la vida social –i de la privada-, és una necessitat del sistema econòmic per impulsar la demanda amb la creació de noves necessitats artificials en els ciutadans, reduïts a la categoria de consumidors.

2.1.2.- Els corrents progressistes i socialistes

El triomf de les nacions democràtiques i la URSS sobre el nazisme i el feixisme va permetre crear un ordre internacional progressista que va durar fins a la dècada de 1970. Mentre no va començar la Guerra Freda l'any 1948, amb el cop d'Estat comunista a Txecoslovàquia, el radicalisme democràtic de Roosevelt i la socialdemocràcia europea van establir:

- a) La fundació de les Nacions Unides per garantir una pau basada en el dret internacional, que va permetre el procés de descolonització.
- b) El sistema de Bretton Woods que per evitar una repetició de la Gran Depressió de 1930 va eliminar el patró or i va instaurar un nou sistema monetari internacional destinat a garantir la plena ocupació als països industrialitzats. Va durar fins a la dècada de 1970, coincidint amb la primera crisi del petroli.
- c) Es va consolidar i ampliar molt l'Estat del Benestar i un sistema fiscal progressiu. Les bases es van posar en el govern de concentració britànic, amb participació de laboristes, que va elaborar els informes Beveridge, base de l'Estat del benestar britànic. Governos de concentració es van establir, acabada la guerra igualment a França i Itàlia, amb participació del Partit Comunista, abans de l'esclat de la Guerra Freda.
- d) A més al Regne Unit els laboristes, liderats per Attlee, van accedir al poder i van nacionalitzar el Banc d'Anglaterra, el símbol del capitalisme durant dos segles, els ferrocarrils, les companyies elèctriques, els ferrocarrils, etc. (un 25% de l'economia, els sectors estratègics) i va crear l'Estat del Benestar, que incloïa l'habitatge (entre un 30 i un 40% d'habitatge públic a Europa). També França i Itàlia van tenir empreses públiques en sectors estratègics.

Malgrat la confrontació entre el bloc occidental i el soviètic l'ordre internacional instaurat l'any 1945 es va mantenir en els seus trets

essencials, acceptat fins i tot per les forces conservadores. L'abús dels privilegis que el nou sistema monetari atorgava al dòlar i que servien per finançar guerres com la del Vietnam van portar a la seva fallida, amb el final de la convertibilitat del dòlar en or (1971). Aquesta va ser el preludi de la crisi del petroli, la primera crisi ecològica de l'expansió sense control de l'activitat humana. La multiplicació del preu del barril es va resoldre, inicialment, en crèdits, que van portar al problema del deute extern de molts països en vies de desenvolupament.

Des de la gran crisi del petroli, les forces progressistes s'han situat en una posició defensiva, intentant preservar les conquestes del passat més que analitzant el present i sense ser capaces d'oferir un horitzó diferent del marcat pel Fons Monetari Internacional, el Banc Mundial, l'Organització Mundial del Comerç, el G-7 (Estats Units, Japó, Alemanya, Regne Unit, França, Itàlia i Canadà), el G-20 (el grup dels 20 països més industrialitzats i els emergents amb més potencial), l'Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic, etc. Les forces progressistes amb responsabilitats de govern s'han situat en un pla subaltern i aquest fet ha provocat la seva decadència en les darreres dècades. Tanmateix el futur que plantegen aquestes institucions de la governança mundial no sembla, almenys fins el moment, que contempli mesures amb capacitat de resoldre els reptes del segle XXI. Per aquesta raó l'alternativa progressista és més necessària que mai, però necessita canvis profunds que només es produiran si la humanitat és capaç de generar un nou marc ideològic que dibuixi una perspectiva creïble a mitjà termini i proposi les grans transformacions que s'haurien de començar a implementar des d'ara mateix.

Malauradament, la realitat és que les forces progressistes no han estat a l'altura dels problemes que ha d'afrontar la Humanitat al segle XXI. Tampoc no han sabut plantejar una alternativa global a les polítiques neoliberals que han esdevingut hegemòniques. Una de les transformacions més importants de les societats industrials -com la catalana i la majoria de la dels estats de l'Europa occidental- afecta l'estructura social. L'ús de la maquinària i la tecnologia ha fet disminuir el pes dels sectors productius clàssics com l'agricultura o la indústria en la població ocupada en el PIB. Avui la pagesia representa només el 5% de la població i la indústria menys del 20% als països avançats, i tot i així hi ha excedents. Aquestes disminucions han estat acompanyades d'un increment del sector de serveis, tant públics com privats.

El canvi sociològic produït en els darrers decennis té importants repercussions en la base social de les forces progressistes, provinent històricament de les classes populars. L'èxit de les polítiques progressistes ha permès l'elevació del nivell educatiu de les famílies d'origen treballador, moltes de les quals tenen estudis tècnics i universitaris, però això, unit a l'augment de la capacitat de consum, repercuteix en la seva autoidentificació social, que o bé s'afebleix o, en molts casos, ha comportat la creença que passaven a engruixir la classe mitjana, el gran objectiu, el somni de la majoria de ciutadans dels països occidentals.

La disminució, en el món occidental, del nombre de grans fàbriques amb centenars i milers de treballadors i la seva substitució per oficines, botigues, aules, ambulatoris, etc. ha afeblit l'estructura tradicional del moviment obrer que tenien en els sindicats una de les seves bases organitzatives més sòlides i que han anat perdent pes i capacitat d'incidència.

D'altra banda la irrupció de nous mitjans de comunicació com la ràdio i la televisió van tornar obsoletes la gran quantitat de revistes i diaris locals, regionals i estatals que tenien les seccions sindicals o eren de partits progressistes, Casals del Poble, etc. Els nous mitjans audiovisuals, o bé eren i són propietat de grans corporacions o bé públics de l'administració central.

Fins al desplegament d'Internet i les xarxes socials, la comunicació ha estat monopolitzada per les grans empreses multimèdia. I els partits progressistes amb responsabilitats de govern han renunciat a crear xarxes comunicatives pròpies i han acceptat una posició subalterna respecte dels mitjans de comunicació de masses de les grans corporacions.

Aquest camí els ha portat a desenvolupar estratègies polítiques basades en la mercadotècnia (enquestes, agències de publicitat, assessors d'imatge, etc.). El resultat ha estat una imatge política molt similar al de les forces conservadores, fins al punt d'esdevenir quasi indestriables.

En definitiva el sistema creat per les forces progressistes dels països occidentals en acabar la II Guerra Mundial va col·lapsar i aquestes no van ser capaces ni de reformar-los, ni de proposar una alternativa a les mesures acordades en el «Consens de Washington» de la dècada de 1980 i que han esdevingut hegemòniques des del triomf de Margaret Thatcher i Ronald Reagan a la dècada de 1980.

Paradoxalment, les forces polítiques progressistes han perdut la dimensió internacional que tenien fins a l'esclat de l'actual procés de globalització, que els ha desbordat ideològicament i les ha anat deixant sense un projecte global alternatiu. Paral·lelament, han aparegut una multitud d'organitzacions no governamentals que lluiten per les causes més nobles. Des de 2001 cada any el Fòrum Social Mundial aplega milers d'aquestes entitats i desenes de milers de militants procedents de centenars de països en debats de gran profunditat i transcendència. En els seus debats bateguen els principals reptes de la Humanitat del segle XXI i les seves conseqüències, que avui ja patim. La seva dimensió internacional forma part del seu ADN. Però, fins ara, les organitzacions no governamentals són reticents a assumir responsabilitats de govern i no ha estat possible passar de l'estadi de la denúncia a l'estadi de la lluita política i a elaborar alternatives operatives a la governança mundial, a l'europea i a la catalana.

2.1.3.- El capitalisme d'estat

L'èxit més gran de la globalització ha estat treure a centenars de milions de xinesos de la pobresa. Però l'espectacular industrialització de l'economia

xinesa de les darreres dècades no és el resultat de les tesis neoliberals sinó el resultat d'un sistema mixt en el que les empreses privades estan sotmeses a la direcció estatal i, en la majoria de casos, participades de forma majoritària pel mateix estat. . Aquest sistema, que alguns analistes assimilen a una nova formulació del capitalisme d'estat practicat en la URSS durant dècades, manté les regles econòmiques i financeres bàsiques del capitalisme però explica la manca de regles democràtiques per justificar l'eficiència del sistema en la recerca del bé comú, de la prosperitat econòmica del país. I ho fa just quan sembla que el capitalisme democràtic està en ple declivi, actuant-hi en competència directa i en el seu propi terreny.

El cas xinés és, avui, el més conegut per tothom, però hi ha exemples menys sorollosos de països molt més petits, com ara Singapur, que des de la democràcia liberal, o formal, practiquen polítiques econòmiques que també poden qualificar-se de capitalisme d'estat, amb clares ingerències de l'estat en el funcionament econòmic del país que es justifiquen per la ràpida expansió econòmica del país des de la seva independència fa 50 anys i per una renda per càpita de les més altes del món.

Els efectes d'aquest capitalisme d'estat són molt semblants, per no dir idèntics, als produïts pel capitalisme "occidental o liberal-privat", tant pels habitants dels mateixos països com per a la resta de països subdesenvolupats. Per una banda, l'enorme demanda de matèries primeres de la Xina, des d'energia a aliments, ha permès la prosperitat relativa dels països exportadors, a l'Amèrica del Sud, l'Àfrica o Rússia. La prosperitat econòmica global dels darrers anys s'ha repartit de forma molt desigual, de manera que s'han creat unes elits que han acumulat grans riqueses mentre la major part de la població s'ha mantingut en uns nivells de pobresa que contrasten cada cop més amb el nivell econòmic de les classes dirigents. L'exemple més clar potser és el de Rússia, país en que les doctrines liberals que van seguir a la dissolució de l'URSS van portar a la pobresa a la major part de la població, fet que contrasta amb l'evolució xinesa i que, en certa mesura, dóna arguments a les elits dirigents de la Xina per prosseguir amb l'aplicació del seu capitalisme d'estat. Un capitalisme que, a més de desigualtats, genera greus problemes: corrupció, autoritarisme, manca de transparència i de participació democràtica, com també passa al Vietnam.

Per a alguns teòrics, aquesta formulació de capitalisme d'estat i de manca de democràcia interna, almenys tal com s'entén des dels estats democràtics occidentals, és l'evolució de les idees comunistes -sorgides en la segona meitat del segle XIX- per adaptar-se a l'actual situació mundial i per poder competir en condicions d'avantatge amb els poders financers i les grans corporacions industrials i tecnològiques del món occidental.

2.1.4.- El desenvolupament sostenible

El progrés de la ciència i la tècnica, el millor coneixement de les dinàmiques històriques i socials, l'increment de la comunicació entre les nacions de la

Terra fan possible resoldre els grans reptes de la Humanitat. Amb els actuals coneixements és possible alimentar, proporcionar un lloc de treball, un habitatge confortable, una bona educació, una assistència sanitària excel·lent i un nivell cultural i moral elevat a tots els habitants del planeta. Aquest benestar global es pot assolir tot respectant els grans equilibris dels ecosistemes i de la biosfera, sempre que s'eliminin els malbarataments de recursos naturals que caracteritzen el sistema mundial actual. La pau, el respecte als drets humans, la democràcia, l'estat de dret, la justícia social, la igualtat entre home i dona són alhora condicions i conseqüències indistingibles d'aquest benestar global.

La convicció que un altre món més just, amb benestar global, equilibrat amb la natura i més culte i ètic és possible, és el fonament de la idea genuïna del progrés humà i que sustenta la teoria del desenvolupament sostenible.

Els Objectius del Desenvolupament Sostenible (ODS) són un conjunt d'objectius recollits en l'agenda per "Transformar el nostre món: l'Agenda 2030 pel Desenvolupament Sostenible", promoguda per les Nacions Unides com a Objectius Mundials per al Desenvolupament Sostenible. En el nostre país, la Generalitat de Catalunya va promoure, el 2010, l'Estratègia per al desenvolupament sostenible de Catalunya en l'horitzó 2026. Més enllà dels objectius polítics generals i les propostes estratègiques a escala europea i catalana, per resoldre els grans reptes als que ens enfrontem caldrà una nova mentalitat i un canvi d'actituds i de valors i, en paral·lel, caldrà una nova estructura política i administrativa que pugui atendre les necessitats socials, econòmiques i ambientals tant del present com del futur. La construcció d'aquestes estructures polítiques i administratives hauria de ser l'objectiu principal d'aquest corrent de pensament.

2.2.- CANVI D'ÈPOCA

Estem immersos en un canvi d'època, en la transició d'una etapa històrica – l'etapa industrial- a una de nova. Si la independència dels Estats Units d'Amèrica i la Revolució francesa van marcar l'inici de l'edat contemporània i el segle XIX va portar-nos la revolució industrial i el sorgiment i consolidació dels estats democràtics en la forma que ha arribat fins als nostres dies, podem assegurar que la revolució digital i tecnològica s'ha consolidat en el que portem de segle XXI

En el darrer segle, el mapa dels estats s'ha transformat de tal manera que el seu nombre, avui, supera el doble dels existents a primers del segle XX. El colonialisme que presidia el segle XIX i la primera meitat del segle XX ha deixat pas a un altre tipus de relació entre els vells estats imperials i la resta del món i, en tot cas, les interdependències entre tots els estats del planeta Terra es poden llegir de forma molt més complexa que fins ara.

Els historiadors no es posen d'acord en fixar una data que determini els canvis d'època en el passat i, des de la perspectiva actual, tampoc sembla possible determinar una data ni un fet històric concret que determini que

l'edat contemporània o l'etapa industrial han acabat i en comença una altra, però cada cop és més evident que el món està canviant a una escala i a un ritme molt més gran que en altres etapes de canvi. El canvi és visible, alhora, a molts més llocs del planeta que mai, si bé subsisteixen les desigualtats entre unes zones i altres del planeta.

Tant si els grans reptes als que s'enfronta la humanitat són nous com si, almenys, no ha estat fins ara que són percebuts com a tals, necessitem crear un nou paradigma que ens porti les eines més adequades per afrontar-los amb un mínim de garanties d'èxit. La base de partida del nou paradigma és identificar clarament els subjectes polítics que en són els destinataris finals i, a continuació, definir els instruments dels que ens hem de dotar per fer possible les grans transformacions imprescindibles per superar els reptes als que ens enfrontem.

2.2.1.- L'ésser humà i el planeta Terra

Per a construir el nou paradigma que ens permeti afrontar aquests grans reptes cal que situem la humanitat i el planeta com a subjectes polítics preferents. Més concretament encara, hem de situar l'equilibri entre l'espècie humana i el planeta com a objectiu principal d'aquesta nova era.

Molts dels reptes a escala mundial als que ens enfrontem –globalització, explosió demogràfica, sostenibilitat, revolució tecnològica,...- són nous i, potser per primera vegada en la història de la humanitat, apareix la consciència que la vida de l'ésser humà en el planeta està amenaçada per culpa del comportament que la pròpia humanitat està tenint amb el planeta. Per primera vegada en la història, el conjunt de la humanitat està modificant de manera mesurable les condicions ambientals i, en conseqüència, pot posar en risc la seva pròpia subsistència.

De la mateixa manera que és imprescindible que creixi aquesta consciència en relació al planeta, és igualment important que l'ésser humà s'esforci per adquirir els coneixements necessaris que li permetin tenir una visió polièdrica de totes les coses i per adquirir les habilitats necessàries per gestionar –individualment i col·lectivament- els coneixements disponibles i aplicar-los de la forma més adequada en cada situació. Serà la millor manera de ser l'amo del propi destí.

2.2.2.- Pensament global, acció local

Els reptes d'una dimensió global, que afecten tot el planeta, ho fan de forma diferent a cada país, a cada territori, i ha de ser diferent, doncs, l'aplicació de solucions globals interpretades localment, a partir de les condicions específiques en cada cas. Es fa imprescindible elaborar una alternativa intel·lectual, política i econòmica a la governança mundial vigent i, alhora, definir els àmbits locals en els que sigui més fàcil definir i aplicar

les actuacions concretes que permetin superar els grans reptes d'aquest segle.

Pensar globalment i actuar localment es converteix en una màxima aplicable a cada gran repte i en cada situació concreta. En aquesta nova era que estem començant, el pensament global s'ha de traduir necessàriament en un nou model de governança que tingui incidència real en tot el planeta, amb unes competències delegades per tots els estats i que marqui les grans línies d'actuació en tots els àmbits que afecten l'equilibri entre l'espècie humana i el planeta Terra.

Aquest document no té l'objectiu, ni té capacitat, de plantejar una proposta concreta sobre aquest nou model de governança global, però en la tercera part proposarà les actuacions de tot tipus que es poden desenvolupar des de l'escala local bàsica que poden permetre estructurar la base d'aquest nou model, de manera que la màxima «pensar globalment per actuar localment» generi una primera derivada que podem resumir en "la suma d'actuacions locals genera una proposta global.

En els darrers cinc anys, les grans mobilitzacions del poble català per la independència, amb centenars de milers de persones, i la progressiva presa de consciència que la lluita per la independència és, alhora, una lluita democràtica, cívica i transversal per la millora de les condicions de vida de tots els ciutadans de Catalunya, dibuixen clarament l'àmbit d'actuació local més adequat per al futur que ja tenim al davant, i on volem crear les condicions necessàries per construir una societat més justa i equitativa.

2.2.3.- De competir a cooperar

Si acceptem com a certa la frase que la història l'escriuen els vencedors, estem acceptant que la dinàmica de la història de la humanitat s'ha fonamentat en la competència, en l'enfrontament i en la victòria d'uns sobre els altres. Tot sembla indicar que la competència ha estat el veritable motor del progrés de la humanitat, però de la història també en podem extreure una altra gran lliçó que pot resultar fonamental per al futur de l'espècie humana i del mateix planeta: la cooperació, les aliances, pràcticament sempre han triomfat en qualsevol competència. Cooperar per competir és una màxima que cada cop més demostra la seva plena validesa i esdevé un valor transcendental per superar els reptes que ja tenim plantejats. Molt probablement, la cooperació (i no la competència) serà la única manera de superar-los en benefici del conjunt de la humanitat i del mateix planeta.

Sovint diem que la vida en el planeta, tal com la coneixem, està en perill i que ho està el mateix planeta. Per ser més precisos, hauríem de dir que el que està en perill és la supervivència de l'espècie humana en el planeta Terra. I aquesta visió, existent per primera vegada almenys a nivell general, és un element fonamental que ens ha de portar a canvis radicals en el comportament de l'espècie. Tenim els coneixements i els mitjans per encarar satisfactòriament aquest repte i la lluita pel control d'aquest coneixement i dels mitjans per aplicar-lo d'una forma o altra, en benefici

d'uns pocs o de tota la humanitat és la veritable competència en el present i en el futur immediat. La lluita de classes que ha protagonitzat bona part de l'edat contemporània, almenys en el món occidental, deixa pas a un altre tipus de lluita de la que la gran majoria de la població mundial n'està sent espectadora passiva i, malauradament, receptora de les conseqüències, ja sigui en forma de guerres controlades, d'explotació desafortunada dels recursos naturals, o de retallada i pèrdua de drets fonamentals conquerits al llarg de molt temps i amb grans sacrificis i que semblaven consolidats definitivament.

El que durant els darrers dos segles en vam dir primer classe treballadora i després classes populars, avui ja engloba a molts altres sectors de les societats occidentals i formem una gran majoria de la població -en molts casos la pràctica totalitat- que ja estem patint les primeres conseqüències d'aquest gran canvi que s'està produint sense que disposem de cap eina realment útil per intervenir-hi eficaçment.

La construcció d'un nou paradigma econòmic que situï l'ésser humà - l'individu i la col·lectivitat- i el planeta Terra com els dos grans subjectes polítics de l'activitat humana, exigeix un replantejament en profunditat de les estructures polítiques i econòmiques actuals, a tots els nivells, i del seu paper. La construcció d'estats cohesionats socialment i sostenibles econòmicament, de dimensions que facilitin la relació propera entre els ciutadans i els seus representants polítics, que potenciïn l'autogestió de la societat estimulando l'emprenedoria en tots els camps i apliquin estratègies de concertació pública amb les entitats i organitzacions sorgides de la pròpia societat, es dibuixen com les noves eines de les que s'haurien de dotar els nous estats. Aquestes eines i la cooperació internacional per assegurar la sostenibilitat ambiental del planeta s'endevinen com les eines més adequades per a fer front als nous reptes d'aquesta etapa de la vida de la humanitat que estem començant.

2.2.4.- L'aprofundiment democràtic

Com a causa i efecte de tots els grans canvis que són necessaris, les societats més preparades per portar-los a terme seran les que posin en pràctica un sistema democràtic molt més participatiu, transparent i obert, capaç de fer realitat que la sobirania rau en el poble, en els ciutadans. Una societat molt més formada, de ciutadans amb més coneixements i capacitats que mai, ha de ser l'autèntica protagonista del seu destí i s'ha de dotar d'un sistema polític i institucional que sigui el veritable reflex del que és la mateixa societat i, sobretot, s'ha de dotar dels mecanismes que facin possible la permanent adaptació del sistema a la ràpida evolució en la que ja estem vivint.

Aquest nou sistema polític i institucional ha de tornar a situar la llibertat de l'individu com a objectiu permanent, una llibertat emmarcada en la responsabilitat del mateix individu envers la resta de la humanitat i del planeta. Aquest nou sistema ha de partir, també, de la base de la

cooperació internacional i, també com a causa i efecte, de la cessió de sobirania a diferents escales, sempre en funció de les competències delegades pels Estats als òrgans de govern mundial, continental o regional.

2.2.5.- Dels estats-nació a les ciutats-estat

Les revolucions industrials del segle XIX i la primera meitat del segle XX van afavorir la consolidació de la majoria dels actuals estats de l'Europa occidental i, en alguns casos, fins i tot la seva creació. Durant quasi dos segles, les burgesies industrials d'aquestes estats van anar consolidant els territoris d'aquests estats com el seu mercat natural i, alhora, com el marc econòmic i cultural més adequat per consolidar les seves indústries. Alguns altres estats, amb fronteres definides en el segle anterior i sense haver passat per les transformacions polítiques i socials inherents a l'etapa de la revolució industrial, també han esdevingut el mercat adequat per les burgesies de les zones industrialitzades dins el propi estat. En tots els casos, però, els marcs territorials d'aquestes estats estan resultant insuficients per al seu desenvolupament econòmic davant el procés d'obertura progressiva de mercats arreu del món, i ja fa dècades que les grans empreses del món occidental han adquirit un caràcter netament transnacional que ha estat el principal motor de les transformacions econòmiques i polítiques de l'Europa occidental.

Avui, la crisi que també afecta aquest model econòmic fa que, per primera vegada en la història, el sistema econòmic occidental estigui en perill i avanci cap a la subordinació i la marginalitat, sobretot a Europa. El fet que els països productors no garanteixen als treballadors les mateixes garanties laborals i, per tant, poden exportar a preus molt més baixos, comporta l'existència d'una competència deslleial per a la majoria d'empreses occidentals en el seu mercat tradicional. Si a aquesta situació hi afegim la supremacia que estan adquirint els poders financers sobre els poders econòmics productius, era lògic que comencessin a sorgir veus que reclamen un canvi radical del model econòmic occidental i, per extensió, dels models polítics i socials. La Unió Europea s'ha de repensar des de nous paràmetres però partint dels seus valors i les seves potencialitats.

Arreu del món van creixent grans metròpolis que es converteixen en l'hàbitat d'una bona part dels habitants del planeta i en els centres econòmics, de producció i de consum, més potents. Bona part del paper que des de la revolució francesa fins ara han tingut els estats, està sent absorbit per les grans ciutats, que ja avui formen una veritable xarxa mundial de coneixement, de serveis, de producció i d'allotjament. Des de primers del segle XX fins ara, la més que triplicació del nombre d'estats i la tendència que cada cop en sorgeixin més i de dimensions més reduïdes, afavoreix la consolidació d'un nou model d'estat, el de la ciutat-estat, un model que pot ser molt útil per afavorir un desenvolupament sostenible, com veurem en la tercera part d'aquest treball.

La creació de nous estats, de dimensions més reduïdes que les dels estats sorgits a Europa després de les dues grans guerres, s'endevina com un objectiu estratègic que permeti definir uns àmbits territorials en els que es donin dues condicions bàsiques: l'existència d'una societat suficientment cohesionada i la possibilitat de ser sostenible econòmicament i ambientalment.

Aquestes condicions es propicien amb una xarxa de ciutats mitjanes vinculades a la gran ciutat que protagonitza l'estat. En un nou escenari com aquest, la Unió Europea seria una gran xarxa de ciutats-estat entrelaçades que cooperarien en molts aspectes cadascuna alhora liderant sub-xarxes de ciutats mitjanes igualment cooperant entre elles. El canvi de model territorial hauria d'anar acompanyat d'un canvi profund en el model de governança europea i que passaria, en primer terme, per la democratització de totes les seves estructures. Pot semblar una quimera, però la greu crisi de confiança d'una part important dels ciutadans europeus cap a les institucions de la Unió reclama una sortida decidida i amb perspectiva de futur. Només una implosió controlada pot fer possible que els canvis necessaris es produeixin amb la velocitat necessària.

2.3. LA RESPOSTA CATALANA ALS REPTES DEL S.XXI

La Catalunya que avui coneixem com a tal és, potser, un dels països europeus que reuneix millors condicions per començar a aplicar les "accions locals" que permetin començar a bastir una alternativa al nou ordre mundial que estan intentant implantar les oligarquies, a través dels poders financers transnacionals o les grans corporacions tecnològiques. Creure que ho podem fer entrant en col·lisió amb aquest nou ordre i sense aliats seria molt més que una ingenuïtat i ens portaria al fracàs més immediat.

El gran repte, doncs, és construir aquesta alternativa no només evitant aqueta col·lisió, sinó de fent-ho a partir de les dinàmiques de canvi positiu que aquest nou ordre està implantant. Sortosament, la lluita pel control del coneixement i dels mitjans necessaris per implantar un nou ordre mundial és encara molt oberta i saber moure's en aquest escenari i establir les aliances necessàries en cada moment serà la clau de volta que permeti la construcció del nostre projecte nacional.

2.3.1. Un nou país en un nou ordre mundial

La situació de Catalunya sembla especialment adequada per la seva condició de país frontissa, que participa plenament de les característiques d'un país mediterrani, alhora que tradicionalment s'ha mostrat permeable a les influències de més enllà (industrialització, gestió organitzativa, innovació,...). De fet es pot dir que Catalunya, i en particular la seva capital Barcelona, s'ha guanyat en les darrers 25 anys la credibilitat internacional per a exercir aquest doble paper.

Tot defugint cofoismes i sent conscients de les mancances i dificultats, hem d'apreciar les nostres potencialitats que justifiquen la voluntat de construir un nou país per intervenir en aquest nou ordre mundial. No hem de ser autocomplaents, però si constatar que som un país, no només viable, sinó també amb altes possibilitats. Així, d'un punt de vista econòmic, disposem de sectors productius potents i avançats, amb clares expectatives de consolidació i creixement. Alhora, des d'un punt de vista social, resulta fins i tot sorprenent la nostra trama associativa extensa i assentada, que potencia múltiples activitats de caràcter cultural, lúdic, folklòric, de conscienciació social i moltes altres. Serien encoratjadores anàlisis sectorialitzades, com per exemple ha fet el II Congrés de l'Esport Català, palesant la nostra potència en esports d'elit (motociclisme, natació sincronitzada, curses de muntanya, hockey sobre patins,...), però també en pràctica ciutadana i esport de base, així com en el sector productiu vinculat a l'esport (indumentària, maquinària, sensors,...) que constitueix una part significativa del nostre PIB.

En aquest sentit, no és pas un inconvenient ser un país de grandària mitjana, com de fet ho són països referents en altres àmbits geogràfics. Probablement és un reflex del principi de subsidiarietat, que fa aquesta mena de països més cohesionats i emprenedors, més organitzats en la proximitat i la flexibilitat que no pas en la jerarquia i la uniformitat. La nostra presumpta força s'ha de basar no pas en la "potestas" sinó en la "autoritas": en els valors, en l'eficiència,...

Front l'exaltació de la competitivitat i l'èxit com a objectius prioritaris, fins al punt de culpabilitzar els desafortunats; front l'enaltiment de la força i el poder, fins a menystenir els febles; front la tolerància cap als tripijocs i la picaresca, fins a suggerir-ne la imitació; front la vista grossa cap a les desigualtats, fins a considerar-les inevitables o fins i tot estimuladores; front la rebaixa de l'autoexigència, fins a vantar-se de l'escaqueig, potser el primer pas cap a aquest nou model seria recuperar l'equitat com a valor primordial.

Tanmateix, en el segle XXI més que mai, bona part de les nostres esperances rau en l'ús i la generalització del coneixement, fent que prevalgui la racionalitat, l'educació, la cultura, la recerca i la innovació. Parafraçant l'Eudald Carbonell, cal socialitzar el coneixement, posant la ciència, la tècnica i la cultura al servei i a l'abast de la ciutadania. Naturalment, això afecta de forma especial al sistema educatiu: cal completar la universalització de l'educació fins al nivell superior (professional o universitària); cal orientar l'ensenyament cap a la formació integral i el sentit crític, més que no pas les competències professionals immediates; cal promoure la formació continuada i el reciclatge; cal trencar la bretxa digital i el monolingüisme;... Però també afecta a molts altres àmbits d'actuació com ara: que les lleis i les normes no vinguin mediatitzades per creences o prejudicis; que les propostes polítiques respectin els substrats científics (escalfament global, unitat de la llengua catalana,...); que el rendiment del sistema productiu es basi en la innovació i no pas en la competència per preus; que es promogui la recerca com a eina bàsica per al desenvolupament i el progrés; que la ciutadania tingui

fàcil accés a totes les manifestacions culturals; que els moviments socials i les associacions de base puguin disposar d'assessorament per orientar les seves denúncies i reivindicacions,...

2.3.2. Un país que vol decidir el seu futur

Les mobilitzacions dels darrers anys han demostrat que el poble català novament té la visió, la capacitat i el coratge necessaris per respondre als reptes del segle XXI malgrat les època crisis que s'han abatut sobre d'ell. En primer lloc la crisi financera mundial que va començar el 2007 amb les hipoteques «subprime» i la fallida de grans bancs com Lehmans Brothers l'any següent, que reflecteix de la fallida de la globalització neoliberal. En segon lloc la crisi europea que a l'estiu de 2012 va estar a punt de provocar el final de la moneda única, i que ha provocat una desolació social als països perifèrics de la zona euro com Grècia, Espanya, Portugal i Irlanda. En tercer lloc la crisi econòmica i social espanyola, la més greu d'Europa després de la grega, amb sis milions d'aturats, el 26% de la població activa, desenes de milers de famílies desnonades de casa seva, retallades greus en l'Estat del Benestar, etc. Estretament lligada a aquesta depressió econòmica, la quarta crisi, la de la monarquia postfranquista, amb l'aflorament de la corrupció sistèmica del règim de la monarquia borbònica. Finalment, el conflicte entre Catalunya i el Regne d'Espanya que la sentència del Tribunal Constitucional contra l'Estatut aprovat en referèndum va aguditzar fins a situar-lo en un punt de no-retorn, ja que com va dir el catedràtic de dret constitucional Pérez Rojo, representava un «cop d'Estat» contra el pacte constitucional de 1978 entre Catalunya i Espanya. Des d'aleshores Catalunya es regeix per un Estatut que no és el que van aprovar els seus ciutadans en referèndum.

L'Onze de Setembre de 2012, amb la primera gran manifestació de més d'un milió de persones a favor de la independència, la majoria del poble català va demostrar la seva determinació d'afrontar aquestes crisis i garantir un futur per a les noves generacions. Va iniciar un cicle històric de ruptura que ja ha establert un punt sense retorn vers la creació d'un Estat propi, amb una vinculació, o no, amb l'estat espanyol, a decidir bilateralment. Un moviment que tindrà moments molt difícils i que provocarà tensions i patiments, però el seu triomf pacífic i democràtic és inevitable. Per aquesta raó ara és el moment que les persones més compromeses amb la marxa del nostre poble ens apleguem per esbossar, com hem escrit a la introducció, *«les propostes operatives que permetin les transformacions profundes que Catalunya necessita per garantir el progrés i la justícia social»*.

Des d'aquell Onze de Setembre milions de ciutadans han exigit al carrer i a les urnes el dret a decidir la seva configuració política interna i externa. Aquesta és una decisió bàsica per afrontar els grans reptes del segle XXI i les crisis que ens afecten. L'Estat espanyol s'ha negat de manera sistemàtica a reconèixer Catalunya com a subjecte polític i el seu dret a decidir el seu futur. De manera inaudita en un país de tradició democràtica el Govern i les institucions espanyoles ni tan sols ha volgut parlar amb els

representants democràtics de la majoria del poble català. A les eleccions catalanes de 2012 els partits que defensaven un referèndum sobre la independència van obtenir més de dues terceres parts dels diputats i van aprovar una proposició de llei en aquest sentit. A la primavera de 2014 el Congreso de los Diputados es van negar ni tan sols a prendre en consideració aquesta proposició del Parlament de Catalunya.

Per portar a terme el mandat electoral que va guanyar les eleccions del 27 de setembre de 2015 el Parlament de Catalunya i el Govern de la Generalitat s'han compromès a aprovar les lleis de transitorietat jurídica i a celebrar un referèndum sobre la independència de Catalunya el setembre de 2017, si l'Estat espanyol continua negant-se a pactar-lo.

Tots els països que, en els moments més dramàtics, han estat capaços de crear forts consensos sobre el futur han assolit grans avenços en el progrés i la justícia social en els anys següents a la victòria. L'exemple paradigmàtic és el Govern d'Unitat entre conservadors, liberals i laboristes, presidit per Winston Churchill, per guanyar la II Guerra Mundial. Mentre es lliuraven ferotges batalles i es patien cruels bombardeigs diferents comissions elaboraven els plans per a la pau. A més dels plans sobre el nou ordre econòmic mundial a càrrec de John Maynard Keynes, William Beveridge va elaborar els informes sobre l'Estat del Benestar que porten el seu nom. En ells es van posar els fonaments de la Seguretat social per garantir la jubilació, l'assistència mèdica i cobrar les prestacions de l'atur a tot ciutadà del Regne Unit. I es van implantar a partir de 1945, amb un consens social que es va mantenir, amb el suport de conservadors i laboristes, fins a l'arribada al poder de Margaret Thatcher.

Un altre exemple, a casa nostra, el proporciona el Congrés de Cultura Catalana de 1977 que va posar en comú les bases de la política educativa de la Generalitat autonòmica. S'hi van defensar les posicions dels dos grans corrents pedagògics existents: per un costat el moviment de «Rosa Sensat» que posava l'èmfasi en l'escola pública per evitar la divisió dels nostres infants. De l'altra el DEC (Delegació d'Ensenyament del català) d'Omnium que insistia en la normalització de la nostra llengua a l'ensenyament. La fusió de les dues tendències va ser la base de la política educativa, que incloïa la immersió lingüística, que ha mantingut un fortíssim consens a la societat catalana.

Aquest «Congrés» es proposa aplegar estudiosos i persones preocupades pels reptes de futur de la nostra societat per debatre i establir les grans línies mestres de la futura República Catalana. En especial aquells pilars estructurals que configuren la societat per una o diverses generacions i que s'estableixen en els períodes constituents i que exigeixen els consensos bàsics d'una societat. Aquesta necessitat de fonaments comuns explica que, després de la II Guerra Mundial, a França el General De Gaulle presidís un Govern d'unitat, que aplegava totes les forces democràtiques amb la participació del Partit Comunista. A Itàlia en el període constituent de la República també es va formar un govern d'unitat. El restabliment de la Generalitat, l'any 1977, va comportar un Govern d'unitat presidit per Josep Tarradellas.

2.3.3. Un país amb projecció internacional

Ja s'ha dit que des del tombant de segle una part creixent de la població ve denunciant obertament que les restriccions provinents de l'estat espanyol (en infraestructures, finançament, normativa reguladora,...) suposen un fre a aquestes iniciatives de desenvolupament, de manera que és imprescindible un salt qualitatiu en el nostre autogovern, la primera manifestació del qual va ser l'Estatut del 2006, finalment frustrat pel TC. Aquest salt qualitatiu en l'autogovern requereix en paral·lel una anàlisi en profunditat de la situació i de les possibles millores en tots els aspectes del país, com fa 40 anys va fer el Congrés de Cultura Catalana, també en un context de canvis polítics substancials. Ens plantejem un horitzó ambiciós i il·lusionant: construir un nou país, repensant la Catalunya actual de dalt a baix.

El primer objectiu, doncs, és recuperar la dignitat nacional catalana, assolint la plena sobirania sobre el nostre futur, potenciant la nostra cultura i promovent la nostra llengua, tantes vegades perseguides o reprimides. Sense revengismes, conscients que Catalunya s'ha forjat al llarg dels segles amb aportacions molt diverses i que el futur ha d'intensificar encara més aquest internacionalisme. Però amb la convicció que la batalla per la nostra supervivència com a nació no està pas guanyada, i menys encara la de la nostra projecció arreu del món. On el concepte de nació –definit de forma molt diferent pels corrents de pensament de cada època precedent- pren una nova dimensió que podríem definir com “una societat cohesionada que ocupa el seu territori històric de forma sostenible socialment, ambientalment i econòmicament”. Mai com ara aquest dualisme local /global ha estat tan necessari i de nou Catalunya l'ha de fer compatible i fructífer.

D'altra banda, en les dues primers parts hem analitzat que estem assistint al naixement d'un nou ordre mundial. El que hem viscut després de la segona guerra mundial, caracteritzat per grans pactes entre classes socials i entre potències mundials, encara es pot considerar hereu de les revolucions ideològiques i tecnològiques del segle XIX, i va assolir cotes de desenvolupament i convivència desconegudes fins aleshores, per bé que lluny de ser satisfactòries. Però en les darreres dècades han confluït molts i molt diversos factors i circumstàncies que han capgirat la situació: l'explosió demogràfica, la perspectiva de l'esgotament de les energies fòssils a curt termini, les noves tecnologies (robotització, comunicació, informació...), l'esfondrament de l'anomenat socialisme real, el predomini del capitalisme neoliberal, financer i especulador, la progressiva concentració en poques mans d'informació confidencial de centenars de milions de persones,... Factors i circumstàncies que han conduït una globalització sense control democràtic dels fluxos de mercaderies, capitals i informació, a generar guerres i migracions massives, al creixement alarmant de les desigualtats socials (internes i externes), a una nova cultura de comunicació i intercanvi a través de les xarxes socials, al domini de l'economia i la informació per

part de les grans corporacions multinacionals, a la implantació del pensament únic, a posar en perill la biosfera mateixa...

Hem vist igualment que la implantació accelerada d'aquest nou ordre mundial ha deixat perplexes i sense resposta les forces progressistes i l'esquerra política, i fins i tot els seus ideòlegs i pensadors, que en gran part havien pilotat l'ordre anterior, si més no des de l'hegemonia cultural i intel·lectual. El panorama de desercions, capitulacions o simples desaparicions és desolador, i més encara que la població desemparada busqui sovint refugi en alternatives contraproduents. Cal dir que també són apreciables els intents de reacció per part de la societat civil, d'organitzacions no governamentals o de múltiples iniciatives de resistència i denúncia des de plataformes col·lectives o grupals (intel·lectuals, activistes...), així com experiències polítiques alternatives de caràcter local o regional, amb èxits parcials apreciables. Però estem lluny d'una resposta global i organitzada des dels estaments progressistes, que probablement requeriria una prèvia identificació i caracterització dels subjectes i classes protagonistes.

Catalunya s'ha de proposar, alhora que consolidar i potenciar la seva nacionalitat, assumir un rol internacional en aquesta cerca de propostes progressistes en el nou ordre mundial. Assumpció especialment necessària en el seu àmbit de l'Europa del Sud, i més en general en el de l'àrea mediterrània, tan mancada de referents propis i on no són directament les solucions vàlides per a altres indrets, ja que són ben diferents les característiques i circumstàncies condicionants.

No es tracta d'un moviment particularista que es desentén de la resta de nacions de la Terra. Al contrari, la mobilització del nostre poble ofereix un exemple a les forces progressistes de tot el món de la mobilització necessària per afrontar els grans reptes que la Humanitat sencera i Europa en particular té plantejats.

SEGONA PART. PROPOSTES PER AL NOU PAÍS

ÀREA B. UNA SOCIETAT COHESIONADA

Les grans transformacions necessàries per afrontar els reptes que tenim al davant només seran possibles en el marc de societats amb una cohesió prou sòlida com per assimilar-les i implementar-les a partir d'un ampli consens social.

La base d'aquesta cohesió són la **cultura**, l'**educació** i la garantia d'una igualtat d'oportunitats real que asseguri que el **coneixement** arribi a tothom, com a un dels factors determinants d'èxit i reconeixement social.

Una societat pot mantenir-se cohesionada en la mesura que tots els seus individus gaudeixin d'uns nivells de **benestar** semblants i suficients per disposar de la **salut** física i mental necessàries per a desenvolupar-se personalment i relacionar-se amb la resta dels membres d'aquella societat en condicions d'**equitat**.

La **comunicació**, en tots els formats actuals, pot ser una eina que ajudi a incrementar la cohesió d'una societat o, al contrari, pot ser una eina al servei de la confusió que porti com a conseqüència a la desorientació, la desinformació i la divisió social. La comunicació esdevé, avui més que mai, l'eina més potent al servei del poder. La qüestió fonamental és establir qui ostenta el poder, si és una minoria o és la majoria.

L'**aprofundiment democràtic** es converteix en un objectiu estratègic per a mantenir cohesionada una societat, un aprofundiment que ha de conduir a l'establiment d'un sistema democràtic que asseguri la sobirania dels ciutadans per sobre de qualsevol altre poder. La tradició política espanyola ens ha acostumat al tracte reverencial envers els anomenats poders fàctics (militars, econòmics, eclesials, mediàtics, alts cossos burocràtics) que és contrari a l'esperit democràtic i a la defensa del bé comú.

L'exercici de la sobirania democràtica és compatible amb la cessió controlada, i revocable, dels espais de sobirania que necessàriament s'han de delegar en instàncies polítiques i/o administratives internacionals.

Catalunya és, avui, un sol poble, malgrat ser una societat plural, multiètnica, multicultural, plurilingüística i formada al llarg dels segles gràcies a successius corrents migratoris. La crisi econòmica ha incrementat el nombre de persones en pobresa severa fins a nivells que una nació decent no pot admetre i pateix una taxa d'atur juvenil i de treball precari que no es pot tolerar, perquè impedeix la seva emancipació i la formació de noves famílies.

Tot i així és una societat on es dona un nivell de cohesió social força elevat, sobretot en comparació amb algunes societats occidentals properes, malgrat les desigualtats socials i econòmiques existents i la perversió

d'algunes forces polítiques que intenten provocar la divisió de la societat catalana amb finalitats partidistes.

És evident que Catalunya és lluny dels nivells de **cultura**, de **benestar**, d'**equitat**, de **justícia social** dels petits països del nord d'Europa. Ho demostra tant el percentatge del PIB destinat als serveis públics en comparació amb aquestes nacions com el percentatge de treballadors públics que hi dediquen. Potser també per això, avui a Catalunya es dona un nivell de consciència i de mobilització que ens porta a dir que constitueix el nivell local adequat per definir les transformacions necessàries per afrontar els principals reptes del segle XXI.

Que sigui també una societat plural, multiètnica, multicultural, plurilingüística i formada al llarg dels segles gràcies a successives corrents migratòries, la fa especialment adequada per esdevenir el camp de prova idoni per aplicar aquestes transformacions. Per tot plegat, Catalunya podrà situar-se entre els països que estan a les avantguardes d'aquestes transformacions, a nivell mundial, si posseeix les eines necessàries per definir i aplicar les polítiques adequades.

En aquesta primera gran línia estratègica, que hem anomenat una "societat cohesionada", intentarem definir els principals elements que poden fer possible la construcció d'aquesta cohesió social i que conformen el gruix dels drets col·lectius dels ciutadans del país que estem construint. Expressat d'una altra manera, serien els principals objectius de la societat catalana pel futur immediat en els temes que farien possible una vida més plena en el camí de la recerca de la felicitat. La principal finalitat del Congrés Ciutadà que proposem és establir com fer possible la consecució d'aquests objectius.

ÀMBIT 3. CULTURA, EDUCACIÓ, LLENGUA I CONEIXEMENT

Cada ésser humà és diferent i ho és per múltiples raons, des de les genètiques fins a les ambientals, però la influència de l'entorn més immediat –familiar, sistema educatiu, cultura, informació,...- acaben conformant el que som i el tipus de relacions que establim amb la resta de la humanitat.

L'ésser humà ha assolit el primer lloc entre els éssers vius del planeta gràcies a la seva capacitat associativa en totes les principals activitats del seu cicle vital, ja siguin constructives o destructives, des del treball fins al lleure. Històricament, ha anat conformant col·lectivitats estables que s'han distingit per comportaments culturals i lingüístics diferenciats però, alhora, estretament connectats amb els de les comunitats veïnes. Els contactes entre cultures i llengües –civilitzacions- allunyades ha comportat, al llarg dels segles, l'extinció de les societats menys desenvolupades militarment –i amb elles la de les seves cultures i llengües- o, en el millor dels casos, la barreja de cultures i la substitució lingüística.

El fenomen de la globalització, aparegut a finals del segle passat i amb efectes futurs que només podem començar a intuir, pot acabar representant la imposició definitiva d'una cultura i llengua dominant, seguint el corrent històric, o la protecció de la diversitat cultural i lingüística i la cooperació entre totes elles, creant un sistema de comunicació acceptat universalment, per aprofitar la gran riquesa i la visió polièdrica del conjunt.

3.1.- CULTURA I LLENGUA

En certa manera, Catalunya ja porta quasi un segle vivint els efectes negatius del que pot comportar la globalització en el seu **sistema cultural i lingüístic**, però tot i no disposar d'instruments institucionals suficients, ha sabut incorporar culturalment i lingüísticament les tres onades immigratòries de gran magnitud i intensitat d'aquest període. Tot i els molts problemes encara pendents, aquesta capacitat sembla mantenir-se, tant des de la societat civil –amb una quantitat i diversitat **d'entitats ciutadanes** sense paral·lelismes arreu del planeta- com des de les institucions nacionals. Però sens dubte serà una pedra de toc per al futur que estem construint, com de fet ja ho és per a altres països del nostre entorn.

Sense els instruments d'un Estat propi i, sovint, amb els aparells de l'Estat clarament en contra, la societat catalana ha sabut fer front als reptes culturals i lingüístics que han representat les tres grans onades immigratòries del darrer segle a base de fomentar totes les expressions culturals de Catalunya, tant en els àmbits de la **cultura popular** com en el més acadèmic –**història, antropologia, memòria històrica, documentació...**-, mantenint vives les expressions culturals tradicionals –**literatura, teatre, cinema, arts plàstiques, arquitectura, museus,**

exposicions...- i, ahora, generant noves aportacions de **cultura contemporània** a partir de la **creativitat** artística i intel·lectual, mentre ressorgien expressions de caràcter molt local que sovint s'expandien arreu del país o incorporant expressions culturals cosmopolites.

La capacitat d'atracció d'un mostrari tant ampli i viu de formes i d'expressions culturals ha resultat fonamental per incorporar els nous ciutadans a la cultura catalana. Però queda molta feina per fer i l'experiència d'aquests darrers anys ha demostrat que el paper de motor i el dinamisme de la mateixa societat civil són la clau pel futur, tot i que serà imprescindible un suport institucional estable i sense voluntat substitutòria.

Els darrers quaranta anys també han permès veure el paper cohesionador que ha exercit la **llengua catalana** en una societat culturalment i lingüísticament tant diversa com ho és la societat catalana actual.

En un país de més de set milions i mig de ciutadans, amb dos centenars de llengües presents, és evident la necessitat d'establir una llengua comuna de comunicació en tots els àmbits de la vida pública. Si, a més, el país té una llengua pròpia compartida amb alguns dels països veïns i que, junts, superen els deu milions de parlants i, ahora, aquesta llengua córrer el risc de quedar minoritzada en el seu propi espai lingüístic, també sembla evident que la millor manera de preservar-la és mantenir-la viva en el seu territori, promovent-ne el seu coneixement i ús en tots els àmbits de la vida pública.

Avui en dia, la llengua catalana té una presència social minoritària i això provoca que la darrera onada d'immigrants s'hagi socialitzat majoritàriament en castellà i no pas en català, excepte els més joves gràcies a la **immersió lingüística** en l'escola. La gran majoria dels ciutadans de Catalunya, parlin la llengua que parlin a casa seva, són conscients de la necessitat de normalitzar la situació del català com element vital de la identitat col·lectiva i com a garantia per a construir una societat cohesionada.

Més enllà del paisatge i de la seva diversitat, Catalunya no té riqueses naturals destacables. Tant se val d'on venim, si del sud o del nord, però tots sabem que la riquesa que s'hi ha creat al llarg de la història prové únicament del factor humà i que aquest està estretament lligat a la catalanitat i a l'educació. Preservar aquests valors col·lectius és un compromís de tots.

3.2.- EDUCACIÓ

En el context de la globalització, la formació en continguts instrumentals, però sobretot en valors, esdevé una emergència. La formació humanística, el coneixement dels grans corrents filosòfics, la concepció d'una formació molt àmplia i permanent, han d'assegurar que els ciutadans catalans del futur immediat disposin d'uns fonaments científics i ètics que els permetin estar realment preparats per emprar de forma conscient i responsable totes

les eines tecnològiques que tindran al seu abast i de fer-ho amb una mentalitat cívica i de cooperació. La formació, entesa de forma integral i permanent, es converteix en un dels objectius bàsics del país que estem construint.

Enfront del ciutadà vist com un simple consumidor, sense capacitat d'anàlisi i de tria, que actua amb una visió immediata i egocèntrica, la societat del segle XXI precisa els millors polítics, els millors empresaris, els millors professionals, els millors científics i investigadors, però també els millors creadors, els millors artistes, els millors professionals en tots els camps, que només podran ser-ho en la mesura que tinguin una visió oberta i transversal que permeti capir tots els elements que configuren una realitat cada cop més complexa i contínuament canviant.

El sistema educatiu ha de contemplar tot el cicle vital de les persones i ha d'implicar i involucrar tots els agents educadors començant per les famílies i seguint per les organitzacions socials i econòmiques, amb l'objectiu d'estimular la creativitat i fent sorgir el millor de tothom. L'educació al segle XXI ha d'estar estretament lligada a la voluntat vocacional de cadascú però també a les necessitats i possibilitats de la pròpia societat i és per això que les empreses de cada territori i dels diferents sectors han de formar part del sistema educatiu.

ÀMBIT 4. LA SOCIETAT DEL BENESTAR I LA JUSTICIA SOCIAL

A Catalunya hi ha un ampli consens per la plena restauració de **l'estat del benestar** que hem conegut fins fa ben poc i la seva ampliació amb ajudes a la maternitat i la dependència i una política d'habitatge social com existeixen a molts països europeus, entre d'altres mesures que anirem apuntant més endavant. La gran crisi recent ha estat l'excusa per desmantellar-lo a molts països, fent-lo objectiu preferent de les polítiques d'austeritat i arribant a culpabilitzar-lo de la crisi mateixa.

La plena ocupació és una condició indispensable per assegurar l'estat del benestar i la justícia social. Catalunya no pot resignar-se a les taxes d'atur actuals i pot tenir la convicció que amb la recuperació de la direcció de la seva economia i el control dels seus recursos, tornarà a la taxa d'atur mitjana de la zona euro. Amb les polítiques econòmiques, socials i mediambientals adequades en pocs anys la nostra economia pot assolir la taxa d'atur al voltant del 5%-7% dels països amb menys atur d'Europa, per sota del qual és quasi impossible situar-se.

A hores d'ara, en el nostre país hi ha plena coincidència sobre la necessitat d'assegurar el **sistema de pensions** i la **cobertura de l'atur** i unes primeres passes significatives en recuperar els pressupostos de **l'educació** i la **sanitat** públiques, tot i que encara som lluny d'una situació satisfactòria.

Igualment hi ha una voluntat explícita de revertir els copagaments dels serveis públics, com ara en les taxes universitàries o els peatges d'autopista. També d'ampliar-ne la cobertura, com per exemple incrementant el període d'escolarització o establint ajudes complementàries en funció de les circumstàncies personals o familiars de cadascú. Novament la presumpta voluntat política queda obstaculitzada per la falta de competències (beques universitàries per exemple,...) o la insuficiència de recursos públics, creant una comprensible polèmica sobre l'abast d'aquesta voluntat.

La crisi també ha comportat la necessitat d'incorporar al debat sobre l'abast de l'estat del benestar temes fins ara aliens com evitar **desnonaments** o **talls de subministraments de serveis públics bàsics** -aigua, gas i electricitat- en circumstàncies de fragilitat, sobre els quals hi ha resolucions fermes de les institucions catalanes, així com entrebancs per part de les estatals.

Tots aquests temes i, en general, tots els que tenen una clara repercussió econòmica, podrien tenir una resposta satisfactòria si s'implanta la **renda bàsica** (universal, garantida, condicionada,...), debat que figura a l'agenda del Parlament català, però encara no en la majoria dels països avançats. En tot cas, aquest debat s'ha de plantejar en el marc d'un nou model econòmic que assegurï una distribució equitativa de la riquesa i de la feina entre tothom i una responsabilització de tots els ciutadans en el finançament i la gestió de la cosa pública.

Mentre les retallades en l'estat del benestar són vistes per a uns com la única solució possible per a sortir de la crisi i s'intenta preparar la població per al manteniment o enduriment d'aquesta nova situació, la majoria de la població considera necessari que altres reivindicacions s'incorporin al llistat dels temes que haurien de ser inclosos en un **nou model d'estat del benestar**.

El nivell de consciència de la majoria de ciutadans creix en molts altres aspectes que, fins fa ben poc, eren patrimoni de minories més o menys visibles i avui formen part del que podríem anomenar "**justícia equitativa**", com per exemple la **igualtat de gènere, la solidaritat** amb els col·lectius més desfavorits, **la cooperació internacional** per aturar o almenys reduir els efectes de les guerres, de la fam o de la pobresa...

Catalunya es pot considerar pionera en molts d'aquests camps. Disposem de bones bases de partida pel que fa que a la lluita pels drets de la dona i pel respecte a la diversitat sexual, però encara és molt el camí per fer, molts els episodis de violència i molt els perills de retrocés. Consideracions anàlogues són vàlides en relació a la cultura de la pau. Barcelona és va situar al capdavant mundial en la lluita contra la guerra de l'Irak, dins una llarga trajectòria que inclou l'objecció de consciència i els moviments pacifistes.

També ens podem sentir moderadament satisfets per la sensibilitat ciutadana en els temes de solidaritat i cooperació, amb exponents tant consistents con la xarxa d'ONG o de les famílies d'acolliment, o tan mediàtics com la Marató de TV3. Tanmateix, la crisi ha fet trontollar el compromís institucional amb aquests objectius que cal consolidar per evitar nous episodis d'aquest tipus.

També hem mostrat posicions mot obertes i avançades en aspectes tan delicats en el nostre context cultural com el divorci o l'avortament, que cal continuar debatent sense apriorismes ideològics per aportar solucions a les persones afectades, i abordar-ne d'altres com la mort digna o els tractaments genètics. Com tan s'ha repetit, l'**equitat** i el **coneixement** són eines imprescindibles per fer-ho.

Aquesta llista, sense pretensió d'exhaustivitat, sembla suficient per confirmar que Catalunya pot mantenir-se en posicions d'avantguarda pel que fa al reconeixement i regulació dels **drets socials**, sempre defugint cofoismes i ben conscients dels grans dèficits pendents.

La societat del benestar que volem construir ha d'assegurar que els drets socials considerats com a bàsics fins ara, com ara l'educació, la salut, l'habitatge, el dret al treball, les pensions o l'assistència als col·lectius més vulnerables, arribin realment a tothom, però aquest nou estat del benestar ha d'ampliar la seva cobertura més enllà de la salut física i les mínimes condicions econòmiques per sobreviure. L'establiment d'una renda bàsica garantida i l'impuls a la natalitat seran dos dels pilars fonamentals del nou estat del benestar. Aquest és el gran repte del nou país que volem construir.

4.1.- UN NOU MODEL D'ESTAT DEL BENESTAR

Encara que sigui a títol quasi només orientatiu, a continuació detallem les possibles grans línies d'actuació en els diferents camps que conformen l'estat del benestar que volem construir:

- a) **Sistema de salut:** Tots els ciutadans de Catalunya tenen dret a una **salut física, emocional i mental** plena. L'Estat ha de posar tots els mitjans necessaris per assegurar la salut integral dels seus ciutadans, des de la formació preventiva basada en l'**alimentació** i en l'**activitat física** fins a l'accés als **serveis de sanitat** per curar les malalties i accidents. L'Estat ha de garantir que, en cap cas, el cost de la sanitat sigui un element discriminatori i, per tant, que tothom tingui accés als serveis de salut que necessiti en cada moment.
- b) **Sistema educatiu:** El sistema educatiu ha de garantir la veritable **igualtat d'oportunitats** entre tots els ciutadans de Catalunya, dotant-los dels recursos i habilitats per arribar a tots els coneixements existents però especialment per dotar-los dels **valors ètics i morals** necessaris per actuar amb una mentalitat cívica en cada circumstància. El sistema educatiu ha de garantir l'**educació permanent**, cobrint totes les necessitats formatives dels ciutadans al llarg de la seva vida i ha d'integrar els serveis dels centres formatius de les diferents etapes educatives amb els de les empreses del país. L'ensenyament ha de ser obligatori fins als 18 anys, cobrint les etapes de **l'educació infantil, l'educació bàsica i l'educació secundària** i el seu cost no ha de ser un element discriminatori en cap cas. **L'educació professional i l'educació superior** han de ser assequible a tothom, en funció de les aspiracions i vocacions de cadascú i l'únic tall discriminatori ha de ser el de l'aprofitament en les etapes prèvies.
- c) **Dret a l'habitatge:** Tots els ciutadans tenen dret a un habitatge digne, adequat a les seves necessitats -canviant al llarg del cicle vital de les persones-, dotat dels serveis bàsics imprescindibles (aigua, **energia, comunicacions**,...) i situats en edificis que facilitin l'eficiència energètica i ofereixin serveis i espais comuns pels seus habitants que facilitin les relacions interpersonals. L'Estat té l'obligació de garantir aquest dret de forma efectiva a partir de polítiques municipals basades en la creació gratuïta de sòl públic, en la cessió del sòl en dret de superfície i en habitatges en règim de dret d'ús o de lloguer. El règim de propietat quedaria circumscrit a l'àmbit de la promoció privada.
- d) **Renda bàsica:** Tots els ciutadans de Catalunya tenen dret a una renda bàsica (universal, garantida, condicionada,...) que serà fixada en cada moment en funció de la seva edat i de les possibilitats de l'Estat.

- e) **Dret al treball:** Tots els ciutadans de Catalunya tenen dret a un treball digne, remunerat i adequat a les seves possibilitats i coneixements i el deure de formar-se adequadament per cobrir el lloc de treball al que aspiren. L'Estat regularà, en cada moment, les mesures necessàries per garantir la plena ocupació i l'equitat de gènere, ja sigui reduint i redistribuint la jornada laboral o oferint directament llocs de treball temporals adequats als coneixements i possibilitats de cada persona.
- f) **Dret al lleure:** Si la revolució tecnològica que s'està produint segueix les previsions dels experts, entrem en un escenari en el que cada cop es reduirà més la dedicació al treball productiu, almenys en les activitats industrials i en molts tipus de serveis. Si això, a més, representa una redistribució del treball per tendir a la plena ocupació, tot apunta que en el futur immediat disposarem de més temps lliure, cosa que comportarà un considerable increment de la demanda de serveis vinculats **al temps lliure, al coneixement, l'esport, l'entreteniment,...**
- g) **Equitat i igualtat de gènere:** Pensar i entendre la ciutadania des d'una perspectiva de gènere, ha de ser un dels elements bàsics, per avançar cap a un nou canvi social en relació amb la política, l'economia, l'acció social i tots els àmbits de relació i hauria de comportar un gran acord per un **PACTE SOCIAL DE GÈNERE** que tingues com a base la corresponsabilitat institucional i de tota la ciutadania.
- h) **Impuls a la natalitat:** L'equilibri de la piràmide d'edats del futur immediat és un objectiu estratègic del nou país. L'augment progressiu i ràpid de l'esperança de vida provoca un envelliment de la població, en termes de mitjana, que exigeix un veritable impuls a la natalitat. L'Estat establirà, en cada moment, la renda bàsica per als nadons des del mateix moment del seu naixement i considerarà que un dels dos progenitors té dret a deixar de treballar en la seva activitat habitual i cobrar la renda bàsica durant el període que s'estableixi.
- i) **Sistema de seguretat social:** Tots els ciutadans de Catalunya amb una edat superior a l'edat de jubilació mínima establerta per l'Estat per als diferents tipus d'activitat laboral en cada moment, tindran **dret a una pensió** proporcional a la seva aportació durant tota la vida laboral i que, en cap cas, podrà ser inferior a la renda bàsica establerta en cada moment. La jubilació és un dret i, com a tal, cada ciutadà escull el moment de fer-lo efectiu, d'acord amb l'empresa en el cas de treballadors per compte aliena, o en el cas dels treballadors autònoms, a partir de l'edat mínima de jubilació per a la seva activitat, decidint entre la plena jubilació o una jubilació parcial, cas en el que cobriarien la part proporcional de la pensió que els correspondria.

- j) **Sistema de prestacions socials:** Tots els ciutadans de Catalunya que estiguin en situació de vulnerabilitat, a part de la renda bàsica tindran dret a l'assistència específica que els permeti fer front a la situació de risc en la que es trobin i portar una vida digna. Aquesta assistència tindrà les característiques necessàries per a cada cas, i podrà tenir la forma de suport humà, econòmic i/o tecnològic necessari en cada cas. Hem de ser conscients que aquest estat del benestar només serà possible en la mesura que participem activament en la lluita per reduir els greus desequilibris econòmics i socials que es produeixen en el nostre planeta.

4.2.- CIUTADANIA, IMMIGRACIÓ I COOPERACIÓ

No hi haurà estat del benestar sense una aportació important, continuada i rigorosa a la **cooperació internacional**, tant en coneixement com en recursos econòmics, humans i tecnològics. Els agermanaments entre municipis o entre estats ha de convertir-se en una eina important i efectiva d'aquesta cooperació, establint projectes de cooperació de llarg abast acordats amb els destinataris i amb l'objectiu d'assegurar a la població una vida digna en els seus llocs d'origen.

Poca gent abandona el seu país si no és per buscar seguretat, treball i unes condicions de vida més favorables. Catalunya ha demostrat tenir una gran capacitat d'acollir una important quantitat d'immigrants durant el darrer segle de la seva història, però les actuals condicions polítiques i econòmiques fan molt difícil poder repetir una situació semblant a les tres darreres onades d'immigració viscudes en aquest període. I si la nostra situació política i econòmica millora, el més probable és que tornem a viure una situació semblant a causa de la greu inestabilitat que pateixen alguns països relativament propers.

Només podem afrontar aquest repte atacant les causes primeres que provoquen els **corrents migratoris**. Malauradament, es tracta d'una tasca que necessita grans recursos i, sobretot, unes eines que com a país no tenim ni tindrem, ja que només podran resoldre's des d'una governança mundial, avui encara inexistent.

4.2.1.- Carta de Ciutadania

En tot cas, Catalunya ha de seguir essent un país d'acollida i amb voluntat de concedir la seva **carta de ciutadania** a totes aquelles persones que estiguin disposades a assumir els deures que reculli aquesta carta, sense que això hagi de representar necessàriament la pèrdua de la seva **nacionalitat**. De totes maneres, aquestes persones i també les empreses que s'instal·lin al nostre país, hauran de saber que arriben a un país amb lleis pròpies que garanteixen l'ús de la llengua catalana i el respecte a la cultura del país. Una llengua i cultura que ha d'incorporar-se, en condicions de plena igualtat, en totes les institucions d'àmbit internacional.

4.3.- INFORMACIÓ I COMUNICACIÓ

Una de les principals característiques de la societat del segle XXI és la capacitat de rebre i emetre informacions de tot tipus, de forma individual i col·lectiva, amb finalitats molt diverses i no sempre explícites. Regular els **sistemes d'informació**, per defensar els drets dels ciutadans a mantenir la seva intimitat i a rebre una informació veraç, i alhora protegir la **llibertat de pensament, d'expressió i d'opinió**, hauria de ser un dels principals objectius dels actuals Estats. Els objectius d'aquesta regulació poden ser molt diferents en funció de quins siguin els poders reals que controlen aquests Estats i, sobretot, segons quins siguin els interessos d'aquests poders.

Molt probablement, si els Estats regulessin en funció dels interessos dels seus ciutadans aquests no estarien sotmesos a la constant pressió de la **publicitat**, especialment la que penetra en l'àmbit privat mitjançant la **telefonía** fixa o mòbil, o seria difícil traficar amb les dades dels ciutadans sense el seu consentiment explícit. Si, a més, existís un sistema democràtic de governança mundial que tingués poder real, seria molt més difícil que les grans corporacions mundials de la comunicació tinguessin i utilitzessin les enormes bases de dades sensibles que ja posseeixen.

La sobirania sobre l'espai hertzià català s'ha d'estendre a tot tipus de **telecomunicacions**, i molt especialment a les transmises via **internet** i per les **xarxes socials**. Han de ser els representants del poble català els qui regulin tots aquests aspectes i, en darrera instància, els qui traslladin a les instàncies internacionals les propostes que garanteixin l'exercici d'aquesta sobirania. No es tracta d'impedir la lliure circulació d'informació, idees i propostes, sinó de regular-la en benefici de la ciutadania, que és la destinatària d'aquesta informació i ha de decidir quina vol rebre, com i quan.

Els mitjans de comunicació tradicionals, com la **ràdio** i la **televisió**, ja siguin de titularitat privada com pública, transmises pel sistema convencional, via satèl·lit o internet, també han de ser regulats amb els mateixos criteris i, en general, ha d'existir una política de reciprocitat amb els països veïns pel que fa a la possibilitat de rebre o emetre més enllà de l'àmbit territorial propi.

L'Estat ha de posar tota la tecnologia de la informació i la comunicació a l'abast dels ciutadans, per facilitar la lliure circulació d'idees i propostes però evitant les actuacions de tendència monopolística o de competència deslleial.

ÀREA C. L'EQUILIBRI AMB LA NATURA

Pensar globalment ens permet dir que el principal repte del segle XXI és establir **l'equilibri entre l'espècie humana i el planeta Terra** com a condició necessària per garantir la supervivència de la humanitat. Actuar localment ens porta a dir que la millor manera de col·laborar-hi des de cada país és definint i aplicant les polítiques de tot tipus que garanteixin aquest equilibri en el seu àmbit geogràfic, en el seu **medi natural, terrestre, marítim i atmosfèric**.

El **territori de Catalunya** situat al sud dels Pirineus i sense comptabilitzar les comarques de la Franja d'Aragó té una extensió de poc més de 32.000 km², però el **clima** i la **meteorologia** són extraordinàriament variats gràcies a una **orografia** molt accidentada i diversa. En pocs quilòmetres de distància, podem passar d'un clima mediterrani temperat a un clima interior de grans contrastos o a un clima d'alta muntanya totalment alpi.

Avui, la **població de Catalunya** representa l'1 per 1.000 de la població total del planeta i la seva superfície poc més del 0,2 per 1.000 de la superfície terrestre, amb una densitat mitjana 4,7 vegades superior a la densitat global del planeta. La **situació geogràfica**, les condicions del medi natural, del clima i la meteorologia han propiciat, històricament, els assentaments humans en el territori de Catalunya, tot i que, avui més que mai, existeix un enorme desequilibri entre una franja costanera altament poblada i unes comarques interiors amb unes densitats molt més baixes. En les 15 comarques costaneres o molt properes, que representen encara no el 29% del territori, s'hi concentra poc més del 83% de la població i, en contrapartida, en el poc més del 71% del territori hi viuen el quasi 17% de la població restant. La mitjana de densitat de població en el primer cas és de 678 habitants/km² i en el segon de poc més de 55 habitants/km².

Per garantir l'equilibri entre l'espècie humana i el planeta Terra, **l'equilibri territorial** es planteja com un dels principals reptes del futur i, alhora, com una gran oportunitat. En ple segle XXI, una estratègia encaminada a l'equilibri territorial ha de partir, necessàriament, d'una anàlisi molt curosa de la potencialitat de cada part del territori, del valor ambiental i paisatgístic del seu medi natural i ha fer-se des d'una visió transversal que estudiï totes les conseqüències sobre les persones i el medi natural de les propostes que es facin. Si l'objectiu primer és aconseguir l'equilibri entre l'espècie humana i els sistemes naturals i fer-ho a partir de criteris sostenibles socialment i econòmicament, en un país altament poblat preservar el sistema natural esdevé la primera prioritat, complementada necessàriament amb la formulació del sistema d'ocupació i la sostenibilitat de l'hàbitat humà.

Malgrat que subsisteixen alguns elements diferenciadors que no podem qualificar com a barreres o diferències de tracte, avui ja no podem parlar de la **Catalunya urbana** i de la **Catalunya rural** de la mateixa manera que no massa anys enrere. Més enllà de la regió 1, amb Barcelona i la seva gran **àrea metropolitana**, avui Catalunya també s'explica com una gran xarxa de ciutats petites o mitjanes que juguen el paper de centres comercials i de

serveis per als habitants de la seva pròpia comarca i per als de les comarques veïnes. És el paper de ciutats com Girona, Lleida i Tarragona, enfortida per l'estructura provincial provinent de mitjans del segle XIX, però també de ciutats com Figueres, Vic, Manresa, Vilafranca, Vilanova i la Geltrú, Reus i Tortosa. Totes aquests ciutats, de forma exclusiva o compartida –Reus amb Tarragona; Vilafranca amb Vilanova i la Geltrú o Figueres amb Girona-, representen els centres neuràlgics de **regions** que abasten diverses comarques i que articulen el territori català en l'actualitat.

Tota la gran activitat que es genera en el territori català necessita una clara definició sobre la **política energètica**. Catalunya no té, pràcticament, fonts pròpies de **recursos energètics** bàsics. Més del 95% del seu consum està lligat a l'aportació de recursos energètics generats fora del país.

ÀMBIT 5. EL MEDI NATURAL

A Catalunya, el **medi natural** és molt divers i en una extensió tan reduïda podem passar de boscos alpins a boscos mediterranis, de terrenys de conreu de secà a hortes que permeten dues o més collites anuals, o de zones totalment deshabitades a ciutats altament densificades. Aquesta realitat ens ha de fer ser molt curosos en la protecció de la **biodiversitat** i el medi natural.

La **planificació territorial**, pensada des d'una visió global del país i entesa en un sentit transversal, ha de contemplar des de les activitats econòmiques fins les socials, posant un èmfasi especial en la conservació i preservació del **medi natural** i la regulació de les activitats que s'hi desenvolupin. Alhora, haurà d'arbitrar les mesures que facilitin el creixement de la xarxa de ciutats que no formen la conurbació metropolitana de Barcelona i redueixin el creixement de la metròpoli barcelonina.

La planificació general del territori català esdevé el millor instrument per aconseguir un **desenvolupament sostenible** i un territori equilibrat entre la ocupació humana i els **drets de la natura** i de les altres espècies animals amb les que convivim. Aquesta planificació territorial, de caràcter estratègic, ha de ser el fil conductor de la planificació sectorial i de la planificació de detall de les diferents parts del territori.

Les conseqüències que comporta una gran **concentració urbana** sobre el medi natural són evidents i explicables, i un dels sistemes que pateixen més aquesta concentració i la degradació que comporta és el **medi marí** i tot el **sistema litoral**. La major part de les grans infraestructures del país i els assentaments industrials i logístics també es concentren en les comarques de la franja costanera que també concentren la major part dels destins turístics del país, una de les seves principals activitats econòmiques. No cal dir, així mateix, que el sistema fluvial té un impacte directe sobre el **sistema marítim** i el **ecosistema marí litoral** (aportacions, contaminació...), al que s'afegeix l'efecte dels emissaris submarins i les actuacions sobre ports, platges, espigons..., les competències sobre les quals encara són, en molts casos, en mans de l'Estat espanyol.

Els **assentaments humans**, però també la **fauna** i el mateix territori per sobreviure necessiten **l'aigua dolça** que es canalitza de forma natural per mitjà del **sistema fluvial**, format no només pels rius sinó també pels aqüífers subterranis. Aquesta sistema que, exceptuant la Garona, aboca totes les seves aigües a la Mediterrània té unes característiques molt semblants en tot el territori català. Tots els rius menys l'Ebre així com els seus afluents (el Segre i les Nogueres), neixen en el propi país i, per tant, són de curt trajecte i amb **cabdals** clarament estacionals.

El caràcter estacional ha comportat la necessitat de regular-ne els cabdals per un **sistema de pantans** que, en general, garanteixen el subministrament permanent d'aigua per als habitants del territori i els usos agraris i industrials. En general, podem dir que la intervenció humana sobre

el sistema fluvial actua sobre tot el seu recorregut i afecta tant la regulació dels cabdals com els nivells de **contaminació** de tots els rius i els aqüífers.

El gran esforç de construcció de **plantes depuradores** arreu del país ha disminuït notablement aquests nivells de contaminació, però encara queda molta feina per fer en aquest camp. Els **balanços hidrològics** estudiats en els darrers anys permeten assegurar que Catalunya disposa de suficients **recursos hídrics** propis per cobrir tota la seva demanda interna, especialment si s'apliquen **polítiques d'ús racional i reutilització**, tot i que caldrà fer atenció a les conseqüències del **canvi climàtic** (per, exemple, sobre la Muga) i que la pluviometria desigual i la situació física de la demanda principal en relació al recorregut dels principals cursos fluvials fa preveure que seguirà sent necessari la redistribució interna dels recursos hídrics.

La **gestió de l'aigua** de les conques exclusivament catalanes realitzada en els darrers anys pel Govern autonòmic ha obert un camí a seguir en la definició de les **polítiques hídriques**, que han de seguir sent projectades des de la visió de les necessitats i possibilitats del conjunt país. Els episodis viscuts en el passat recent i, sobretot, pensant en el futur immediat posen damunt la taula la necessitat d'intervenir, en pla d'igualtat amb els altres països amb qui es comparteix la conca, en la gestió i els usos del riu Ebre i, en menor grau, de la Garona.

ÀMBIT 6. L'EQUILIBRI TERRITORIAL

Barcelona, Girona, Lleida, Tarragona-Reus, Manresa, Vic, Tortosa, Figueres i l'eix Vilafranca del Penedès-Vilanova i la Geltrú, conformen una xarxa de ciutats que, amb la regió pirinenca -sense una capitalitat clara-, representen, avui, una base sòlida per a sustentar una **estructura territorial** que faciliti l'**equilibri econòmic i social** imprescindible per assegurar un tracte equitatiu a tots els ciutadans del país en tot allò que configura el model d'estat del benestar descrit, a grans trets, en l'apartat anterior. En l'apartat final d'aquesta tercera part, on es descriuen les eines necessàries per convertir Catalunya en l'àmbit territorial, polític, social i econòmic més idoni per fer front als principals reptes del segle XXI, es desenvoluparan les propostes d'estructuració dels serveis que ha d'oferir l'Estat per fer possible el nou model d'estat del benestar.

En l'escenari de transformació i de creixement dibuixat, **la urbanística** – la planificació urbana- ha de tenir un sentit molt diferent a l'actual. Ha de deixar d'entendre's com la disciplina que tracta sobre el creixement extensiu de les ciutats per passar a ser, principalment, la que tracti de la rehabilitació i reutilització de les ciutats, densificant-les i, alhora, fent-les més habitables.

Vivim en un país amb una part significativa del **parc d'habitatges** que necessiten actuacions més o menys importants per adaptar-los a les exigències tecnològiques i energètiques del futur immediat, però també als nous usos de treball i lleure que cada cop més s'estan reclamant. La rehabilitació i/o substitució d'aquests edificis, amb el problema afegit de la propietat privada de quasi tots ells, serà un dels grans reptes de l'**urbanisme** del futur immediat.

Si es compleixen les previsions de **creixement demogràfic** en el conjunt del planeta, tot fa pensar que la població de Catalunya creixi en una proporció semblant i arribi als nou milions d'habitants en els propers 25 anys. De totes maneres, si es mantenen les situacions d'inseguretat física per a les persones en diverses parts del planeta, sembla lògic pensar que l'increment de població a Catalunya pot ser superior a la mitjana global i Catalunya pugui arribar al llindar dels deu milions d'habitants entorn de l'any 2040.

L'**alimentació** d'aquesta població i la generació d'excedents per ajudar a reduir els efectes de la fam i de la desnutrició en altres parts del planeta esdevé un altre dels grans reptes del futur immediat. Catalunya és un territori prou petit com per aplicar **estratègies de "km. 0"** en tota la **cadena alimentària** i és prou divers i variat orogràficament i climatològicament com per produir tota la varietat de productes que asseguin una **dieta sana i equilibrada** per a tota la seva població. Alhora, els seus recursos naturals i la millora de les tècniques de producció alimentària per mitjans naturals permet creure que serà possible produir la quantitat d'aliments necessaris per a cobrir aquestes necessitats.

Ja des d'ara mateix, calen **canvis de mentalitat** en els **hàbits de consum alimentari** i calen polítiques de clar suport a les comarques on la producció **agrària i ramadera** és una de les seves principals activitats econòmiques.

Alhora, s'han de fer efectives les grans declaracions a favor de la **pagesia** i de les **explotacions forestals** que actuen amb criteris de **sostenibilitat**, de manera que tenir **cura del paisatge** i, de retruc, de protecció de la **fauna autòctona** sigui una activitat que assegurí un nivell d'ingressos suficients i equiparables a les altres activitats productives i, tant o més important, en unes condicions de vida equiparables.

La gran concentració urbana en la franja costanera i, especialment, l'àrea metropolitana de Barcelona, genera una gran quantitat de **residus urbans**, però també **industrials** i d'altres i que cal regular de forma acurada per mitjà d'una visió de nova cultura i d'una política circular en el **tractament dels residus** i dels recursos que aquests contenen.

Tant a l'hora de regular sobre les polítiques de **planejament urbà** com de **política energètica**, per satisfer les necessitats del territori hem de tenir molt present la ubicació i el traçat de les **infraestructures** tant de **mobilitat i transport**, com d'**aigua, d'energia** o de **comunicacions**.

A més dels greus problemes de **contaminació de sòls, aigües, aqüífers i el mar**, la **contaminació atmosfèrica** per radiacions i especialment per emissió de gasos que afecten directament al **canvi climàtic** potser és la preocupació més evident.

ÀMBIT 7. L'ENERGIA

L'objectiu de la política energètica no pot ser altra que disminuir aquesta elevada dependència energètica externa, reduint la despesa econòmica que comporta i col·laborant en reduir les causes del canvi climàtic.

Com en molts altres temes estratègics, Catalunya no disposa, dels instruments jurídics i administratius per equilibrar el seu mercat energètic. És imprescindible que Catalunya pugui legislar sobre **l'energia** per regular el sector i prendre les decisions més favorables per als seus ciutadans.

Cal avançar cap a un nou model energètic propi, ajustat a les necessitats, possibilitats i voluntats del país, que tingui com a primer objectiu les millores en eficiència i estalvi i que tendeixi a la suficiència a mitjà termini. En el camí cap aquest llinyar cal actuar sobre el sector de l'energia actual per facilitar la transició i col·laborar en el finançament de les noves polítiques.

Els progressos tècnics de les darreres dècades i les experiències d'altres països ens han de permetre aconseguir l'alternativa energètica a mitjà termini, és a dir, que l'energia necessària es produeixi mitjançant fonts renovables i, preferentment, en el mateix lloc on es consumeixi. La diversitat orogràfica, climàtica i meteorològica del país ens ofereix unes grans possibilitats per aconseguir-ho.

La política energètica del país ha de començar per incentivar i promoure la investigació i la innovació en aquest camp.

El desenvolupament de l'energia de producció solar, eòlica, geotèrmica o marítima ha d'esdevenir un eix bàsic de la política energètica de Catalunya i una de les prioritats del futur immediat.

ÀREA D. UN MODEL ECONÒMIC SOSTENIBLE, EQUITATIU I EFICIENT

Època de canvis o canvi d'època, l'inici d'aquest segle ens ha evidenciat **els límits del creixement**, la profunditat de l'impacte de la **digitalització**, la necessitat de regles davant la **globalització** i la persistència de forats negres en la **governança** de les nacions.

El planeta té uns recursos i una capacitat metabòlica finits que són incompatibles amb un creixement material infinit. El creixement encara és possible, però només en forma immaterial: augmentant les hores treballades en no importa quin servei mentre la comunitat el valori; i augmentant l'estoc de riquesa, entenent que ho fa en afegir ni que sigui un full escrit a l'estoc previ.

Ara comencem a entreveure els impactes que acabarà tenint la digitalització sobre la nostra societat en forma de disruptió econòmica, cultural i social. Col·lectius que es guanyaven la vida honradament en professions socialment útils es veuen de sobte desplaçats. Tanmateix, **la digitalització**, incloent **la robotització**, és globalment positiva tot i que avui els seus beneficis es distribueixin molt desigualment.

Els nostres temps són també els d'una globalització intra-planetària. Globalment, el procés és positiu, però la globalització també té perdedors: la **desigualtat** augmenta a l'interior de molts països desenvolupats i augmenta sense aturador el nombre de desplaçats, refugiats i migrants.

Queden lluny els temps en què pensàvem que els països es dividien entre "desenvolupats" i "en vies de desenvolupament". Ara sabem que també hi ha països que retrocedeixen. Essent molt cert que massa vegades hem fet coses que han empitjorat la seva situació, també és cert que, encara que la globalització exigeix determinats acords globals que siguin acceptats per tothom -per lluitar contra el **canvi climàtic**, eradicar els **paradisos fiscals**, impedir el **dumping fiscal i social** i els **desequilibris macroeconòmics**-, a cada indret del planeta el nivell de benestar compartit que hi hagi és fonamentalment resultat de les pròpies decisions.

Res no és llunyà ni ens és aliè en un món fortament interdependent. **La multilateralitat és, segurament, el nou ordre a venir.** Una multilateralitat que demana la participació i responsabilitat de cadascuna de les parts.

ÀMBIT 8. MODEL PRODUCTIU I REPARTIMENT DE LA RIQUESA

Catalunya, per tenir futur, ha de deixar enrere la negra herència del sistema econòmic espanyol i consolidar una economia avançada, capaç de competir dins la Unió monetària i en la globalització. A partir de l'estructura productiva oberta al món que hem creat en els darrers anys, lliures del dèficit fiscal i del domini de l'oligarquia espanyola, Catalunya pot assolir en pocs anys el nivell de plena ocupació, amb uns nivells de sous dignes i d'estabilitat laboral que permetin als joves emancipar-se. Ho facilita el fet que Catalunya s'ha caracteritzat per la **petita i mitjana propietat de la terra agrícola i per les petites i mitjanes empreses**.

Malgrat aquesta base productiva i social, cal tenir present que els reptes mundials faran que el segle XXI sigui una època molt complicada. Catalunya ha de dotar-se d'una **visió i d'una estratègia** a llarg termini que li permeti afrontar les transformacions necessàries que patirà l'economia global: és imprescindible crear uns consensos bàsics de la majoria de la població sobre les estructures estratègiques de la nova economia catalana.

El balanç global de Catalunya és esperançador malgrat l'escassa col·laboració, quan no els entrebancs, d'un govern estatal guiat per l'afany centralitzador. Tanmateix, els possibles canvis en els governs i l'administració només podrien aportar millores si van acompanyats d'un canvi de model econòmic. En definitiva, es donen les condicions perquè la Catalunya del futur immediat sigui un país econòmicament més pròsper i just: depèn de nosaltres un nou projecte no només necessari sinó també possible.

8.1.- ELS REPTES ACTUALS: SOSTENIBILITAT, EQUITAT, EFICIÈNCIA

Tanmateix, l'èxit no està garantit. El repte que afronta Catalunya exigeix una veritable transformació, tant institucional com productiva, vers un model econòmic més eficient, més sostenible i més equitatiu.

Catalunya gairebé excel·leix en termes de pur creixement: en població i PIB, mantenint un saldo comercial exterior i un saldo fiscal positiu. L'entrada a la UE i l'euro va suposar, d'entrada, un deteriorament del saldo comercial exterior i el conseqüent endeutament, que a hores d'ara s'ha superat per la via d'un espectacular creixement del turisme i de les exportacions de productes arreu del món. A data d'aquest document, l'economia catalana es troba plenament integrada al si de la Unió Europea, essent una de les regions amb **taxes de creixement** més altes, tant en PIB com en generació d'ocupació, i amb un major superàvit comercial exterior i superàvit fiscal.

Ara bé, aquesta bona imatge empitjora força si avaluem el nostre sistema econòmic en termes d'eficiència, equitat i sostenibilitat. No som prou **eficients**, com posa de manifest una taxa d'atur crònicament superior a les de les economies del nostre entorn.

Pel que fa a l'**equitat**, l'índex regional europeu de progrés social, elaborat a partir de 50 indicadors qualitatius, situa Catalunya a la posició 163 malgrat ocupi la 68 en termes de PIB per càpita. Som la regió europea amb la major taxa de pobresa relativa entre totes aquelles amb igual o superior PIB, amb la menor participació salarial en la distribució de la renda i amb el menor pressupost de despeses socials.

Tampoc excel·lim pel que fa a **sostenibilitat**: la capacitat de generació energètica amb fonts renovables no arriba al 10% del consum; la contaminació ambiental depassa sovint els nivells recomanats per la UE i la OMS; les aigües freàtiques estan contaminades a àmplies zones del país degut a la concentració de producció porcina; la zona costera està trinxada per un turisme gens sostenible.

Catalunya està avui dia orientada cap al màxim **creixement quantitatiu**, objectiu que és contradictori amb un de **qualitatiu**. Hem de triar, per exemple, entre continuar l'augment de l'ocupació o prioritzar la millora prèvia de les seves condicions. Una contradicció i una tria que troben el punt de fuga en una millora significativa de l'eficiència. Dins d'una economia globalitzada, l'estat de benestar possible depèn de la superior eficiència de cada país. Una eficiència econòmica que vol dir una més alta sostenibilitat i que demana qualitat institucional, incentius i càstigs ben adequats, coneixement incorporat i difús, creativitat, innovació permanent i unes infraestructures curosament avaluades.

8.2.- LA DEMOGRAFIA

La pobríssima **natalitat catalana** en indica que els catalans troben a casa seva massa obstacles per desenvolupar el seu projecte vital. El nombre de fills per dona en edat fèrtil no deixa de constituir un bon indicador sintètic de la manca d'eficiència, d'equitat i de sostenibilitat d'una societat.

A Europa occidental conviuen països amb una demografia molt dinàmica i d'altres en què està estancada. En els últims vint anys la població dels primers (Espanya, Suïssa...) ha augmentat en un 17%, mentre que les dels segons (Alemanya, Grècia, Portugal...) ho ha fet entre el 0 i el 3%. El mateix contrast el trobem a l'interior d'Espanya: algunes (Catalunya, Múrcia...), han crescut entre un 20 i un 30%; Extremadura i el País Basc només ho han fet en un 3%.

Aquests contrastos no tenen gaire a veure ni amb la fertilitat (Espanya i Catalunya tenen unes de les fertilitats més baixes del planeta), ni amb la política immigratòria (que és comú a la Unió Europea i al conjunt espanyol),

ni amb el nivell de vida (com posen de manifest els exemples triats), ni amb la posició geogràfica (el país de més creixement és Irlanda).

Tot sembla indicar que **el creixement demogràfic** és, a Europa, una conseqüència de la política de creació de **llocs de treball**, i del seu èxit. Aquells països que reïxen a l'hora de crear-ne molts, han de recórrer a la immigració per ocupar-los. Espanya dins d'Europa, i Catalunya dins d'ella, es constitueixen en pols d'atracció d'immigració perquè són economies que, a llarg termini, es caracteritzen per crear molts llocs de treball (contra el pensament popular majoritari).

Sovint es justifica la conveniència de continuar aquesta política amb dos arguments: la necessitat de finançar el **sistema de pensions** i la **cooperació** amb les poblacions de països pobres (acollint els seus excessos de població). Aquests arguments són molt discutibles. El primer, perquè la immigració que ens arriba és en bona part de persones poc qualificades que ocupen llocs de treball mal remunerats, els quals tenen una contribució negativa al finançament de l'estat del benestar. El segon, perquè és millor per als països pobres que, en comptes de realitzar aquí activitats amb mà d'obra immigrant mal remunerada (turisme, agricultura, transformació d'aliments), deixem que la facin ells a casa seva.

Per altra banda, no s'ha destacat prou l'impacte sobre el **mercat immobiliari** del creixement demogràfic, però hauria de ser evident la relació entre la demografia catalana i els preus de l'habitatge a Barcelona.

Un primer debat sobre el **volum de població** que hauria de tenir Catalunya d'aquí a vint anys sembla del tot oportú i necessari. Un segon debat hauria d'abordar com aconseguir aquest objectiu; és a dir, amb quina combinació de **natalitat i immigració**, i els mitjans per aconseguir-lo. En aquest sentit, cal tenir present que fa vint anys les fertilitats nòrdiques eren les més baixes del planeta, però que ara, i com a conseqüència de l'aplicació de polítiques específiques, s'acosten a dos fills per dona en edat fètil.

8.3. MODEL PRODUCTIU I CONDICIONS LABORALS

Pel que fa a la **sostenibilitat medi-ambiental**, s'aborda en profunditat en una altra àrea, amb uns efectes econòmics molt positius en la direcció desitjada: generació d'ocupació de qualitat i disminució de la factura exterior derivada dels recursos fòssils.

Destaquem aquí que la història de la humanitat és també la de l'augment de la seva eficiència gràcies al millor i major coneixement assolit; ja sigui incorporat en procediments i ginys o difús entre la seva població. No és per tant casual sinó causal el fet que Catalunya lideri l'abandonament escolar prematur i el de població amb escassa qualificació professional. Un cercle viciós que cal trencar des de dos llocs alhora: positivament, incentivant la **formació, la recerca i la innovació**, i, negativament, impedit la creació

de **llocs de treball** precaris i mal pagats tot establint un salari mínim en línia amb els estàndards europeus.

Els efectes combinats d'aquestes dues mesures haurien de suposar una disminució dels **fluxos migratoris**, un major increment del **PIB** per hora treballada, una menor **dispersió salarial**, una pressió impositiva efectiva superior i una millora de la **sostenibilitat**.

Pel que fa a l'**atur**, no passaria a minvar de manera sostenible fins que la generació d'ocupació de qualitat passés a ser majoritària. Caldrà, doncs, reforçar la dotació pel finançament de **polítiques actives d'ocupació**, incloent una **renda garantida** vinculada amb la seva **requalificació professional**.

La **balança exterior** veuria minvar el seu saldo positiu actual, la qual cosa fa imprescindible una reducció significativa del **dèficit fiscal**.

8.3.1.- Un model productiu basat en el coneixement i la innovació

Les característiques de la societat catalana, la nostra tradició industrial i comercial i els sectors emergents en l'economia catalana actual ens permeten creure que aquest **nou model econòmic** ha d'estar basat en la **innovació**, més que no pas en la **competència** per preus, rendibilitzant els bons resultats en **recerca** del nostre país. Cal un canvi en la mentalitat i d'actitud del món acadèmic i sobre tot en la de moltes de les grans empreses, que haurien d'exercir un paper tractor en aquests camps.

Així, cal fer una aposta decidida per la **reindustrialització**. El paper de la robòtica ja està essent clau perquè això sigui així. Tal com ha passat des de la revolució industrial, la introducció de les màquines permet produir més, i millor, amb el mateix nombre de treballadors, obrint una possibilitat d'enriquiment.

La Unió Europea, i Catalunya en especial, tindrà possibilitats de trobar el seu lloc en l'economia global en la mesura que sigui capaç d'oferir uns nivells diferencials de **coneixement**. Catalunya, exportadora sovint forçada d'aquest coneixement, ha de saber aplicar polítiques salarials, d'infraestructures de recerca, investigació i innovació i serveis de qualitat que, juntament amb les condicions naturals i socials del país, ajudin a retenir aquest coneixement i a captar-ne.

8.3.2.- Relacions laborals: la precarietat

Les relacions laborals són cada cop més flexibles: l'esclavitud del món antic era més inflexible que la servitud de la gleba típica del feudalisme, aquesta que la feina per a un tercer (amb acomiadament penalitzat) típica de la industrialització, i aquesta que la feina "precària" típica del món digital.

A casa nostra, la **precarietat** és vista com quelcom a combatre. Tanmateix, **la flexiseguretat** dels països nòrdics es caracteritza – entre altres coses – perquè no existeix el concepte d'acomiadament improcedent (ni, per tant, la corresponent indemnització); el sindicat i la patronal austríacs han consensuat l'eliminació de la indemnització per acomiadament; altres països amb mercats laborals envejables (com Suïssa) també tenen relacions laborals extremadament flexibles. Ara bé, no tots els països amb mercats laborals flexibles tenen relacions laborals envejables, com posen de manifest multitud d'exemples al continent americà.

A casa nostra, sovint es critica l'abundància de **feines a temps parcials**. Tanmateix, Holanda és el campió de proporció de feines a temps parcial, i ha aconseguit el que considera un èxit com a conseqüència d'una política explícitament destinada a afavorir-les per tal de facilitar la conciliació de la vida familiar i laboral i, de retruc, la natalitat.

Així doncs, molts consideren que l'objectiu no ha de ser un mercat laboral on la norma sigui la feina estable a temps complet, sinó un mercat on la feina sigui molt flexible (quant a durada i quant a terminació) i on el treballador estigui molt protegit a l'hora de trobar-ne una altra de prou atractiva: no protegir el lloc de treball, sinó el treballador. Ara bé, aquesta conclusió està lluny de constituir un consens, i, per tant, el debat sembla imprescindible.

8.4.- PER UN REPARTIMENT EQUITATIU

Hi ha línies vermelles que Catalunya hauria d'establir i defensar: el principi de subsidiarietat; la disponibilitat i gestió dels recursos que generem; un salari digne; igualtat real d'oportunitats; feina i llar per a tothom; un aire respirable i un aigua corrent saludable arreu; justícia social i llibertat individual; institucions honestes i eficients; una sanitat pública i una formació de qualitat a l'abast de tothom; uns sistemes d'incentius que premiïn l'esforç i el talent, i que eradiquin l'hàbit massa estès de la picaresca.

8.4.1.- Les resistències a vèncer

La força de la inèrcia pot ser la resistència més forta. Encara més quan l'economia sembla que va bé i a millor. Prevenir mai no cotitza. Sobretot allà on la cultura del perdó absolutori ha fet que res sembli irreversible. Tanmateix, hi ha punts d'inflexió cap al no retorn. Tant amb el clima, com socialment, on l'escassa formació i rigor professional pot endarrerir un poble.

8.4.2.- El repartiment del treball

En els propers anys hem d'esperar un reducció significativa dels llocs de treball industrials i, alhora, una major qualificació d'aquests llocs. També hem d'estar preparats per l'aparició de molts i diversos **nous llocs de treball**, especialment en el sector dels serveis. El valor de la majoria de llocs de treball es quantificarà pel **nivell de coneixement** aportat o, en el sector dels serveis, també per la **qualitat del tracte**. En un futur molt immediat, veurem una reducció significativa de la jornada laboral i, per tant, un important creixement de determinats serveis, especialment els relacionats amb el lleure, les prestacions socials i l'ampliació o actualització dels coneixements.

La **robotització** serà un dels factors que més incidirà en l'increment de l'atur en les properes dècades. Caldria estudiar d'implantar un sistema d'imposició fiscal a la robotització que podria pal·liar la disminució d'ingressos de la Seguretat Social.

El gran salt del futur proper es produirà en el sector dels serveis en dues direccions paral·leles:

- vinculats a **la innovació**, a la productivitat de la indústria i al disseny
- vinculats al **lleure**, a **l'activitat física**, **l'esport** i al **coneixement**.

En la mesura que se sàpiguen impulsar i canalitzar aquests serveis, alhora que hi hagi **un repartiment just i equitatiu del treball**, es podrà tendir a la plena ocupació.

8.4.3.- El repartiment de la riquesa

No és forassenyat aspirar a una prosperitat econòmica homologable a la d'altres països i regions similars al nostre. D'altra banda, tan important com una major creació de riquesa és la seva millor distribució. Lamentablement l'actualitat demostra que **la desigualtat social** pot disparar-se fins i tot en condicions de creixement. Ben al contrari, un repartiment equitatiu dels beneficis econòmics i una major corresponsabilització de tots els agents productius ha de ser un dels signes d'identitat de la Catalunya del futur: unes adequades retribucions i un canvi substancial en les condicions laborals; la redistribució de la feina i la plena ocupació.

El gran repte econòmic de la societat del futur immediat no serà altre que el del **repartiment equitatiu** de la riquesa generada entre els països rics i la resta, entre la visió extractiva i d'acumulació i la visió sostenible i redistributiva.

8.4.4.- Una renda bàsica garantida

El repte més important és aconseguir un sistema econòmic realment eficient, just i transparent. Una dècada de depressió econòmica ha deixat una gran quantitat d'aturats de llarga duració i un percentatge elevadíssim d'atur juvenil, que fan témer una situació permanent de taxes elevades d'atur.

Aquesta circumstància ens obliga a debatre amb profunditat la implantació de la **Renda bàsica** (garantida, universal, condicionada...) a Catalunya: estructurada en trams diferents, segons els grans grups d'edat; suficient perquè aproximadament amb la meitat es cobreixi el cost total dels serveis de l'estat del benestar, inclòs el lloguer o dret d'ús de l'habitatge i els subministraments (aigua, energètics, de comunicacions...) vinculats directament.

La introducció de la Renda bàsica representa un canvi radical en l'estructuració del model econòmic. **Apareix com la culminació lògica de la universalització de serveis públics bàsics** i proporciona tranquil·litat a un segment de població ampli que treballa en els sectors més deprimits.

Tanmateix, al costat dels avantatges cal tenir present els importants canvis que comporta:

- a) afecta a diverses prestacions actuals com la d'atur, maternitat, jubilacions no contributives
- b) pot haver-hi una pressió molt forta per eliminar totes les assegurances públiques com la prestació d'atur, de maternitat i per substituir les pensions per plans de pensions privats
- c) incita a compatibilitzar la renda amb treballs i sous no declarats.
- d) podria incrementar la taxa d'abandonament escolar, en no tenir la perspectiva de necessitar un ofici o una titulació
- e) podria induir al conjunt de la societat a desentendre's d'una franja de la població de famílies desestructurades

La renda bàsica implica també un **canvi cultural** profund en crear un dret sense cap contrapartida: el lligam entre el treball i "guanyar-se la vida" afecta l'autoestima de les persones (l'orgull de la feina ben feta) i fins i tot la solidaritat dels treballadors.

8.4.5.- El contracte social

El **contracte social** de les nostres societats es fonamenta en la feina: els ciutadans tenen la necessitat de treballar i l'obligació de contribuir al benestar col·lectiu. El posen de manifest dictats tan dispars com el del Gènesis ("guanyaràs el pa amb la suor del teu front") o Lenin ("El principi socialista "qui no treballa no ha de menjar" ja ha estat fet una realitat").

No cal ni dir que sempre hi ha hagut col·lectius que, per un motiu o per un altre, s'han sentit incòmodes amb aquest contracte social (religiosos

contemplatius, bruixes, rodamóns, artistes, *hippies*, etc). També és cert que l'herència d'un patrimoni ha alliberat a certes persones de la necessitat de treballar, anomalia que ha dut a molts pensadors, tant liberals com socialistes, a defensar la limitació de les herències.

No cal ni dir tampoc que el contracte social basat en la feina ha estat implementat amb més èxit en alguns països que en uns altres, i que, concretament, el balanç català (com el del conjunt espanyol) és, almenys des dels anys setanta, mediocre. Ara bé, l'existència de països en el nostre entorn on aquest contracte social funciona raonablement bé justifica l'opció de mantenir-lo per millorar-lo.

Ja hem dit que en els últims anys està cobrant força una opció alternativa en forma de **Renda Garantida de Ciutadania** o de **Renda Bàsica Universal** (la distinció entre les quals és secundària als efectes que aquí interessin). El principi d'aquest **nou contracte social** és que els ciutadans tenen el dret de rebre de la societat els mitjans per finançar una vida digna (encara que modesta), pel sol fet de ser-ho i sense condicionament de cap mena. Desapareix, doncs, l'obligació moral de treballar, que esdevé opcional (com en el cas dels hereus actuals).

La necessitat de mutar de paradigma es fonamenta en la desaparició de llocs de treball com a conseqüència de la **robotització**. Altres, però, prefereixen presentar-lo no com una necessitat sinó com una possibilitat conseqüència de la **prosperitat** assolida pels països occidentals. Tant la primera com la segona raó són discutibles, òbviament.

També és discutible si amb això desapareix la justificació de **l'escolarització obligatòria** i universal, tota vegada que la formació ja no ha de ser necessàriament la preparació per al treball. Israel, per exemple, accepta que els pares puguin triar que els fills es concentrin en l'estudi de la Torà, amb absolut abandó de les matèries útils per al treball.

El contracte social actual és conegut i perfectible. De l'alternatiu es sabem molt poc. Un debat franc i entenedor sobre l'un i l'altre és oportú i necessari per encarar el futur de la nostra societat.

ÀMBIT 9. ELS SECTORS PÚBLIC, PRIVAT I SOCIAL

Fonamentalment, el paper de l'Estat en l'economia del país hauria de circumscriure's a:

- la **planificació** macroeconòmica
- cobrir tots els **serveis públics** que conformen l'estat del benestar
- fomentar i mantenir les **relacions internacionals** en tots els camps

Sembla lògic que el **sector públic** —com el **sector privat**— sigui considerat com a subordinat i incardinat en l'estructura organitzativa de la qual es doten els ciutadans per a cobrir totes les seves necessitats. La política macroeconòmica ha de permetre preveure els recursos necessaris per oferir els serveis públics i les prestacions que conformen l'estat del benestar i ha de definir, de forma clara i transparent, els criteris i condicions per a la concessió dels serveis públics en règim de concertació.

En qualsevol cas, s'ha de donar prioritat a les empreses i organitzacions **del tercer sector i de l'economia social**, que tan esperançadores tendències mostren.

9.1.- LA UNIÓ EUROPEA

L'**economia catalana** està inserida en la **Unió Europea** i forma part de la **moneda única**. Sembla que la majoria de la població catalana considera convenient mantenir aquesta situació. Tanmateix, hi ha veus que insisteixen que o bé l'euro o bé totes dues coses constitueixen un error.

Respecte de la Unió Europea, els contraris es basen en la manca de legitimitat democràtica de les institucions de la Unió, en el caràcter "capitalista" del conjunt i en la pèrdua de sobirania nacional que impliquen els tractats, ja que aquesta pertinença condiciona alguns dels principals instruments de la política.

A canvi d'aquestes limitacions tenim: accés al Mercat Únic; una moneda, l'euro, que té un reconeixement mundial; importantíssimes inversions europees i d'altres països; facilitats per als milions de turistes, la majoria europeus. Més en general, mantenir-nos units íntimament a la regió més democràtica i socialment avançada del món.

Entenem, doncs, que sense cap mena de dubte, els avantatges de formar part de la **Unió Europea** superen les limitacions a la **política macroeconòmica** i a les **polítiques sectorials** que comporten. Per bé que la pròpia UE sigui encara un projecte en construcció que exigeix la nostra participació i que té força camí a recórrer per abastar la sostenibilitat, equitat i eficiència a què aspirem.

9.2.- EL SISTEMA MONETARI

Respecte de l'euro, els arguments són econòmics. Els contraris es basen en la divergència entre les economies del nord i del sud d'Europa i en la necessitat que els països del sud disposin de la flexibilitat per adaptar el tipus de canvi a les variacions de la productivitat relativa. Els favorables a mantenir l'euro es fonamenten en el caràcter industrial de la nostra economia i en la necessitat de proveir als inversors d'un marc estable a llarg termini. També en aquest cas concloem que el sistema monetari català ha d'estar totalment inserit en el sistema monetari europeu i, per tant, que **l'euro** ha de seguir sent la moneda de Catalunya.

No obstant això, és necessari sospesar els avantatges i inconvenients que podria representar la introducció d'una "**moneda social**", vàlida per a totes les transaccions internes de productes i serveis en els quals les dues parts actuantis siguin exclusivament catalanes.

9.3.- EL SISTEMA FINANCER

El sistema financer espanyol resultant dels ajustaments produïts durant aquesta darrera gran crisi és el pitjor dels sistemes financers possibles per a una economia com la catalana. El model financer català hauria d'estructurar-se a partir de:

- una **xarxa territorial de caixes d'estalvi i inversió**, generalment en forma de cooperatives, que gestioni l'estalvi personal i familiar i tingui capacitat d'invertir en les iniciatives empresarials estratègiques en cada territori
- una **xarxa de banca privada dirigida a finançar els projectes de les mitjanes i grans empreses** del país
- un **banc públic que actuï de banc central**, estretament vinculat al Banc Central Europeu
- una **Borsa de Barcelona** que respongui i faci visible el dinamisme de l'economia catalana

9.4.- EL SISTEMA FISCAL

El nostre sistema fiscal, amb una de les recaptacions en relació al PIB més baixes de la UE i unes cotitzacions socials força regressives, demana una profunda reforma. Una fiscalitat més justa i redistributiva, basada en **la simplicitat, la transparència, l'equitat i la corresponsabilitat**.

Un sistema fiscal que els ciutadans reconeguin com a propi, cosa que només succeirà quan l'Estat sigui percebut com el millor instrument, i el més eficient, per gestionar els afers col·lectius. Només així podrem aconseguir la reducció al mínim del **frau fiscal**. Hi ha un gran consens en la necessitat de

reduir l'evasió i l'elusió fiscals a nivells homologables amb les dels països més endreçats del món, imitant les pràctiques d'aquells països.

En canvi, no n'hi ha pel que fa a la **pressió fiscal**. Per a la majoria, hauria de pujar perquè avui és més baixa que la mitjana de l'Eurozona i perquè només apujant-la seria possible combatre la desigualtat i proporcionar el nivell de serveis socials que són desitjables. En canvi, per a una minoria que s'autodenomina liberal, hauria de baixar perquè és millor que sigui baixa i perquè hi ha mecanismes perquè la població obtingui en el mercat els serveis que avui proporciona el sector públic. Sense aspirar a obtenir un consens al respecte, sí que caldria contrastar-ne els pros i els contres: caldria presentar de manera transparent fins a quin punt és cert que la pressió fiscal està correlacionada amb l'equitat (Suïssa és força equitativa i té una baixa pressió fiscal) i fins a quin punt ho està amb la prosperitat (els països nòrdics tenen una altíssima pressió fiscal i una altíssima prosperitat).

El debat sobre la pressió fiscal hauria de ser complementat amb un altre sobre les **bases de la fiscalitat**. Fins fa poc, el consens era:

- que eren millors els impostos directes que els indirectes (perquè permetien una major progressivitat i, per tant, una major equitat) i
- que les rendes del capital havien d'estar gravades de manera equivalent a les del treball.

La **mobilitat del capital** ha trastocat aquests consensos perquè ha facilitat l'elusió i l'evasió fiscals: per una banda, i en una competència fiscal, les rendes del capital han passat a ser gravades de manera molt més lleu que les del treball, la qual cosa és manifestament injusta; per altra banda, els mega-rics han passat a pagar molt pocs impostos, la qual cosa és encara més injusta. Els intents d'augmentar els impostos als que més guanyen sovint deriven en que paguin més les classes mitjanes. S'ha argumentat que una solució consisteix a gravar més els immobles, atenent al fet que no pot ni desplaçar-se ni amagar-se rere un embolic de societats interposades. Tanmateix, en un país de propietaris d'habitatges, aquest camí està lluny de ser planer.

En tot cas, pel que fa a la fiscalitat de les activitats productives, s'hauria de tendir a la simplicitat i a la màxima transparència: un sol **impost indirecte** (l'IVA); importants **bonificacions** en els casos de participació directa de les empreses en les **polítiques públiques**.

En aquest sentit, totes les empreses, haurien de destinar obligatòriament una part dels seus **beneficis a formació** i una altra part a **reserva pròpia**, que els permeti disposar d'una capitalització suficient. Només els beneficis resultants estarien sotmesos a **l'impost de societats**, amb desgravacions importants per a la part que destinin a projectes estratègics impulsats per l'Estat.

Pel que fa a la **renda bàsica**: exempta de qualsevol tipus d'impostos; els ingressos per rendiment del treball a partir de la renda bàsica estarien sotmesos a un escalat creixent.

Igualment estaria exempt el que es considerés estalvi (per exemple, un 10% dels ingressos anuals per rendes del treball). Per damunt d'aquesta quantitat, els **interessos sobre el capital** immòbil o improductiu seran gravats per un tipus d'impost variable, basat en una escala ascendent.

9.5.- ELS PRESSUPOSTOS PÚBLICS

Afegim la necessitat que els pressupostos públics siguin un clar reflex de les **prioritats polítiques** de la societat catalana, que siguin **transparentes i entenedors** per a tothom, per poder ser elaborats de **forma participativa**.

Aquests pressupostos haurien **d'estructurar-se en grans àmbits**, com ara:

- serveis i prestacions a les persones
- polítiques dedicades al territori i a la sostenibilitat ambiental
- sectors econòmics
- serveis públics generals
- administració pública
- deute públic.

9.6.- ELS SECTORS ESTRATÈGICS

Ha de ser la societat catalana la que decideixi **quins sectors considera estratègics i quines polítiques s'han d'aplicar per potenciar-los**.

La indústria seguirà sent necessària i té la voluntat de continuar existint. Moltes empreses del sector industrial estan integrant els serveis com un factor clau en la seva proposta de valor al mercat o com una activitat fonamental per a la seva productivitat.

El gran salt del futur proper es produirà en el sector dels serveis en dues direccions paral·leles:

- vinculats a la innovació, a la productivitat de la indústria i al disseny
- vinculats al lleure, a l'activitat física i al coneixement.

Els sectors estratègics als quals s'haurà de donar tot el suport han de ser:

- aquells que permetin assolir **l'autosuficiència alimentària i energètica** al més aviat possible
- els que ja són ara **punters en el nostre país** i plenament competitius a nivell global, com el de la recerca en biomedicina, la supercomputació o fotònica, la logística, el turisme o la gastronomia
- també en **aquells sectors fonamentals en la societat del futur**, com el sistema sanitari o en la cohesió social —amb el paper mai prou valorat de la riquesa del teixit associatiu català i el de la immersió lingüística en el sistema educatiu— o de **les telecomunicacions**.

Les polítiques públiques, alhora, han de planificar l'impuls als sectors estratègics com la millor fórmula per aconseguir **l'equilibri econòmic entre totes les regions del país**, potenciant les activitats econòmiques que ja són característiques o predominants en algunes regions, situant-hi també les activitats de recerca i innovació vinculades i, per tant, els estudis professionals i universitaris directament relacionats.

9.7.- LES INFRAESTRUCTURES

El nostre país pateix enormes dèficits en infraestructures, tant de caràcter intern, com la xarxa ferroviària i especialment els recorreguts de rodalies o la insuficiència de la xarxa d'autovies, com de connexió amb l'exterior, amb una llista interminable que inclou el corredor mediterrani, un TGV (AVE) inacabat i inacabable, la manca de connexió ferroviària del port de Barcelona, els intents permanents d'impedir que l'aeroport de Barcelona actuï de "hub" internacional, per esmentar només els exemples més escandalosos.

La definició i quantificació d'aquestes infraestructures, la seva implantació en equilibri amb el territori i les inversions necessàries per a completar-les al més aviat possible, s'han de convertir en una de les prioritats del país. Unes infraestructures que han de connectar, en xarxa, les capitals de totes les regions del país i aquestes amb les dels països veïns, especialment amb els que ens uneixen vincles històrics, culturals i econòmics.

Igualment cal redefinir la **gestió de les infraestructures**. Per exemple, amb instruments de coordinació dels ports i aeroports del país.

ÀREA E. LA GOVERNANÇA

En un segle com l'actual i en una situació de gran complexitat com la que vivim, en la que ja no semblen vàlides ni les anàlisi ni les fórmules del passat, dir que necessitem grans canvis per fer front als grans reptes als que ens hem d'enfrontar pot semblar obvi i repetitiu, almenys en relació al que s'ha dit fins ara en aquest document. Fins ara, i després de descriure els principals reptes de futur, definir els eixos sobre els que es podria sustentar el nou paradigma que necessitem construir i de començar a concretar les principals actuacions de caràcter local que s'haurien de desenvolupar en un àmbit, com el de Catalunya, que reuneix les millors condicions per fer-ho, el pas que ara toca fer és definir el **subjecte polític** principal sobre el que recau la **sobirania** i com s'estructura i organitza per exercir-la.

En el capítol segon -la **construcció d'un nou paradigma**- hem dit que *cal que situem la humanitat i el planeta com a subjectes polítics preferents. Més concretament encara, hem de situar l'equilibri entre l'espècie humana i el planeta com a objectiu principal d'aquesta nova era.* L'espècie humana, tots nosaltres, hem d'assumir la responsabilitat de decidir quines són les mesures, les accions necessàries per assolir aquest equilibri. Per tant, resulta fonamental decidir com ens governem per seguir les pautes d'actuació necessàries per aconseguir el progrés de la humanitat i que aquest progrés vagi associat amb el respecte i observança de les lleis naturals i la preservació del propi planeta i de les condicions de vida per a l'ésser humà.

ÀMBIT 10. DRETS I DEURES

Fins ara, en diversos apartats hem fet referència a la necessitat d'establir una nova **governança mundial**, global en relació a tot el planeta Terra, i que sigui escollida democràticament. Però això pot resultar ineficient si tots els éssers humans del planeta no prenem **consciència** que perquè aquesta governança sigui possible i eficient, tots nosaltres hem de participar en definir i aplicar-nos els mateixos drets i deures. Ateses les condicions de gran desigualtat existents entre els habitants d'una part i l'altra del planeta, en matèria de drets i deures i en condicions de vida, és evident que hem de ser els habitants del que fins ara s'ha definit com a primer món els que hem de començar aquest gran canvi. És aquí, una altra vegada, que Catalunya – com a part d'aquest primer món- té la possibilitat d'esdevenir pionera i ser el terreny idoni per fer la prova pilot del que podria ser la nova carta de drets, i deures, de les persones del segle XXI.

La **carta de ciutadania** de Catalunya ha de comportar la definició i assumptió col·lectiva dels **drets i deures** de tots els ciutadans del país envers la resta de ciutadans del país, en primer terme, del propi país – història, cultura, llengua, territori,..- i de la resta del món i del mateix planeta en darrer terme. Tothom pot ser ciutadà de Catalunya, hi hagi nascut o perquè decideixi –pels motius que sigui- fixar-hi la seva residència, però tots i cadascun dels seus ciutadans han d'assumir els drets i deures recollits en la carta de ciutadania de Catalunya.

Malgrat que els **drets i deures** aprovats per l'**ONU** i recollits en la **Declaració Universal dels drets humans** i els pactes internacionals de Drets Civils i Polítics i els de Drets Econòmics, Socials i Culturals, són vigents des de l'any 1976, encara són, malauradament, una fita llunyana en massa llocs del planeta, tot i que són recollits en la major part de constitucions democràtiques del planeta. El gran salt que s'ha de fer en aquesta primera meitat del segle XXI és que siguin reconeguts i respectats arreu i que siguin la base real de la que parteixi la legislació de tots els països.

En aquest sentit, Catalunya pot ser un país exemplar i la seva Constitució i la legislació que se'n derivi no s'ha de limitar al reconeixement formal d'aquests drets i deures, sinó que ha de desenvolupar-los, actualitzar-los i ampliar-los, de manera que es consolidin els **drets socials** i les **llibertats fonamentals** avui amenaçades, que l'equitat sigui present en tots els àmbits de la vida col·lectiva, que els **drets polítics** i els **drets sindicals** siguin reals i efectius, que els **drets laborals** es tradueixin en la plena ocupació i en la realització d'un treball digne, que es reconeixin i s'assumeixin els **drets de la natura i dels animals** i que, en definitiva, l'empoderament dels ciutadans de Catalunya sigui efectiu en cada moment i circumstància.

Aquesta carta catalana de ciutadania ha d'incloure els **deures** de cada persona envers la comunitat, que és qui li garanteix el lliure i ple desenvolupament de la seva personalitat. Amb la finalitat d'assegurar el reconeixement i el respecte deguts als drets i les llibertats dels altres,

tothom ha d'estar sotmès al marc d'actuació definit per les lleis de les que es doti democràticament la societat catalana per garantir les justes exigències de la moral, l'ordre públic i del benestar general i tothom té el dret i deure de sublevar-se contra les injustícies i l'abús de poder.

ÀMBIT 11. LA SOBIRANIA

Avui, més que mai, sobirania i democràcia van estretament lligades i només amb un salt qualitatiu en les pràctiques democràtiques serà possible l'exercici de la sobirania. La **sobirania** de Catalunya rau en el conjunt dels seus ciutadans i, per tant, la governança del país és responsabilitat dels seus ciutadans, que tenen el dret i el deure de participar en els processos de presa de decisió sobre els afers col·lectius.

Els processos de presa de decisions poden ser per la via de la **democràcia directa** (consultes sobre les grans decisions del país o sobre qüestions que afecten els drets i deures dels ciutadans), escollint els representants a les institucions polítiques (**democràcia representativa**) o participant activament en les deliberacions obertes sobre les normes i lleis que són necessàries per garantir el bon funcionament de la societat (**democràcia participativa**). Avui, amb els mitjans dels que disposem, és al nostre abast implementar un sistema polític democràtic que assegurí el paper rellevant de la mateixa societat en la presa de decisions que afecten el conjunt dels ciutadans.

L'eix bàsic en la construcció del nou país és aquesta **radicalitat democràtica**, de forma que sigui la ciutadania qui efectivament ostenti el poder de definir el seu futur. Un procés invers al que estem vivint els darrers anys, amb un greu retrocés en drets com el de representació i elecció, que semblaven pilars bàsics del model europeu. Els governs elegits veuen com les seves polítiques socials i econòmiques són condicionades i determinades per superestructures tecnocràtiques no elegides (troika,...) o instàncies supraestats fora de control democràtic (multinacionals, mercats financers,...), arribant a pressions directes sobre la mateixa configuració dels governs estats. El fet és tant més alarmant quan en aquest cas no hi ha un reconeixement explícit del deteriorament, ni per tant una voluntat de revertir-ho. De fet la ciutadania no albira vies per democratitzar l'elaboració de les normatives bàsiques de la UE o l'elecció directa dels seus òrgans executius, condició necessària –encara que no suficient- per a recuperar la confiança en el projecte europeu.

Reflexions semblants són vàlides pel que fa a la separació de poders. Per exemple, és sistemàtica la instrumentalització per part dels **poders executius** dels **mitjans de comunicació públics**, dels **aparells institucionals**, de les entitats participades i fins i tot de les **instàncies judicials**. Cal denunciar i corregir, doncs, aquestes degeneracions de la democràcia. D'una banda, des de les institucions, mitjançant normatives i estructures adequades i de l'altra, mitjançant una tasca continuada de **bones pràctiques, pedagogia i conscienciació**, ja que aconseguir una atmosfera col·lectiva favorable i activa és un element clau per a l'eradicació d'aquestes **actuacions antidemocràtiques**.

Probablement, l'arrel ideològica d'aquesta laminació dels drets democràtics es troba en el **pensament únic** i en l'exigència de lideratges forts que s'està imposant des del neoliberalisme més radical i que es basa en negar

l'existència d'alternatives a les polítiques aplicades i en defensar que només hi ha una via d'anàlisi i de solució amb la intenció, cada cop menys dissimulada, de demostrar que no cal triar i que, en el fons, la democràcia és innecessària. Sota aquesta premissa, el govern esdevé una pràctica tecnocràtica, que cal deixar en mans d'experts designats per organismes especialitzats i no pas per una població que se suposa desconixedora dels autèntics mecanismes de funcionament. Més encara, des del pensament únic es propugna la major agilitat dels mètodes de govern jerarquitats propis de les empreses privades (que han dut a nombroses fiascos en els darrers anys), i es combat contra els mecanismes de presa de decisions dels **sistemes participatius** i electius, que es presenten com a feixucs i ineficaços.

Contra aquest menysteniment dels mecanismes democràtics de participació i elecció, cal reivindicar el valor de la **corresponsabilització** ciutadana. Cal donar suport i promoure les iniciatives i moviments socials que suposen recuperar **l'empoderament ciutadà**. No només cal que la ciutadania recuperi la confiança en les institucions que la representen i que han d'implementar la seva voluntat, sinó també que reclami el seu dret i capacitat per a determinar el seu futur. Cal combatre la desmoralització provocada pels corrents dominants i, ben al contrari, estimular el debat i la reflexió col·lectiva per a plantejar solucions alternatives, així com reforçar la convicció de que aquestes alternatives poden ser efectivament implementades malgrat l'oposició de les forces conservadores.

Si la base ideològica de **l'empoderament ciutadà** és el **pensament crític** i alternatiu, la seva base estructural rau en la proximitat entre els òrgans decisoris i els afectats, és a dir, en el **principi de subsidiarietat**. La història és plena de com les **oligarquies** busquen contrarestar la voluntat popular mitjançant l'aïllament o la llunyania de les unitats naturals d'organització reivindicativa immediata, com ho han estat el municipi o la fàbrica en l'etapa industrial de la nostra història. Més enllà de la **proximitat** –la comarca o la regió–, els moviments de base tenen dificultats per actuar de forma unificada i coordinada, i quan han hagut de crear estructures intermèdies o generals, han resultat costoses i lentes i han quedat cada cop més allunyades del batec popular. Ben al contrari, les oligarquies disposen de mitjans i recursos per organitzar-se en estructures piramidals i opaques, constituint delegacions, lobbies i un llarg etcètera, defugint la vulnerabilitat que pateixen en l'àmbit físic o territorial més proper i sabent que guanyar distància (física i/o administrativa) els permet imposar les seves regles.

L'empoderament ciutadà, la base sobre la que es construeix la sobirania, resulta més assequible en estats de dimensions mitjanes, com ara Catalunya. No és estrany, doncs, que el discurs hegemònic sigui favorable a la configuració d'estats de gran extensió i demonitzi tota forma de creació d'estats més petits per la única via possible, la segregació.

Sovint aquest discurs hegemònic argumenta un pretès i mal interpretat **internacionalisme**, que proclama demagògicament la **fraternitat**, la **solidaritat** i la **cooperació** per sobre de les fronteres administratives, és a dir, al marge de quines siguin les fronteres estatals i de la seva creació o

supressió, però que, avui més que mai, resulta el terreny ideal per les **oligarquies** dominants i les **multinacionals**, que actuen globalment fent abstracció de les fronteres existents, excepte quan poden treure'n profit per un tractament fiscal especialment tou o una legislació més permissiva.

Una segona fal·làcia que intenta desacreditar la creació d'estats a una escala humana, al veritable servei dels seus ciutadans, és la condemna genèrica dels **nacionalismes**, ignorant que n'hi ha de molt diverses formes (imperialistes i resistencialistes, segregadors i integradors...), les pitjors de les quals són ben presents en molts estats actuals que són, precisament, els qui desqualifiquen malèvolament els adversaris. No cal dir que és el cas espanyol, des de la vella "antes roja que rota" fins la recent "antes azul que rota".

El moviment sobiranista català, posant l'accent en el **dret a decidir** el futur polític de Catalunya, és un magnífic exemple d'empoderament de la ciutadania, a partir d'una mobilització pacífica i democràtica, interclassista i intergeneracional, extraordinàriament activa, àmplia i persistent. Una mobilització nascuda i impulsada des de la societat civil, a la qual les institucions s'han vist en bona mesura arrossegades fins que n'han assumit el colideratge. Una mobilització que està bastint un model de societat, un estat propi, que xoca frontalment amb els interessos de l'oligarquia espanyola (la monarquia, la banca, les grans patronals, funcionaris d'alt nivell, sectors significatius de les grans empreses i de l'església...), a la que s'han incorporat alguns sectors econòmics i empresarials d'arrel catalana, i arriba a instrumentalitzar els aparells jurídics i governamentals centrals.

En aquesta situació, els **drets de caràcter nacional**, com la preservació de la **llengua i la cultura**, la capacitat d'**autogovern...**, estan sent l'element més visible d'aquesta confrontació i el dret de la ciutadania a decidir sobre les fronteres estatals - determinades en la seva majoria com a resultat de conflictes bèl·lics o de pactes entre les oligarquies dominants- esdevé el darrer baluard per guanyar.

ÀMBIT 12. LA POLÍTICA

La política, en qualsevol situació conflictiva, representa el millor instrument per superar-la. **La política** és diàleg, capacitat d'entesa, i per tant, és pròpia i genuïna de l'espècie humana. Menystenir la política és una manera de prendre a la majoria l'eina de defensa més eficaç davant les agressions econòmiques, informatives o militars dels més poderosos. Malauradament, la mateixa política, a través dels seus actors públics, ha donat motius més que suficients per convertir-la, als ulls de molta gent, en una activitat innoble i mal vista per la ciutadania. Així, quan semblava que la **corrupció** havia estat eradicada de les democràcies avançades i era pròpia només de les anomenades despectivament "repúbliques bananeres", s'ha redescobert la seva gran implantació. No es tracta només de "mordides" o corrupteles exercides per funcionaris de baix nivell, sinó d'estafes i corrupcions institucionalitzades a gran escala i a alt nivell, en benefici de persones particulars, d'organitzacions polítiques, de grans empreses,... No només a Catalunya i a l'estat espanyol, sinó també en l'àmbit internacional (paradisos fiscals, associacions internacionals de l'esport,...). La magnitud és tan gran que s'ha creat un ambient de mal confiança generalitzada cap a les institucions i els qui les dirigeixen.

Cal una acció decidida i explícita de processament dels implicats i d'implantació de codis ètics i de normes de transparència per situar l'activitat política entre les més ben valorades per la ciutadania. Són molts els canvis que s'han d'introduir en el **sistema polític** i aquí, una altra vegada, les actuacions locals han d'ajudar a situar la política i el seu exercici com un gran acte de servei a la comunitat.

Tot comença, com sempre, per un important **canvi de mentalitat** que permeti construir una **nova cultura política** que, entre d'altres, es fonamenti en elements com els següents:

- a) **La pròpia societat**, en aquest cas la catalana, es la que es dota de les organitzacions polítiques, econòmiques i socials per desenvolupar totes les activitats que necessita per al seu progrés cultural, econòmic, social, ètic i moral.
- b) **L'Estat** és l'instrument del que es dota una societat cohesionada, democràtica, oberta, moderna i preparada, per a regular, gestionar i fiscalitzar totes les activitats públiques, els serveis que conformen l'estat del benestar -amb criteris de justícia social, equitat i equilibri amb la natura- i per impulsar i desenvolupar les relacions internacionals, basades en la igualtat, la cooperació i la pau. En aquest sentit, cada ciutadà s'ha de poder fer seva la frase "l'Estat sóc jo".
- c) **Els serveis públics** que conformen l'estat del benestar -salut, educació, habitatge, treball, lleure i prestacions socials- han de ser gestionats, prioritàriament, per organitzacions sorgides de la mateixa societat -empreses del segon i tercer sector- altament especialitzades, a partir de concursos públics d'alta transparència que garanteixin la millor relació qualitat/cost.

- d) **Els ciutadans** han de conèixer, en tot moment, el cost directe dels béns i serveis que consumeixen i els impostos o taxes que els graven. Per tant, tots els serveis públics o privats, han de ser facturats directament als ciutadans i el seu cost ha de detallar clarament la part corresponent al cost directe i als impostos o taxes aplicats i, en tot cas, la pròpia societat s'ha de dotar dels recursos necessaris per a garantir que tothom té accés als serveis que necessita per viure amb dignitat i ser feliç.
- e) L'Estat és el responsable de regular **l'economia del país** i, en col·laboració amb els principals agents econòmics, de la planificació macroeconòmica a mitjà i llarg termini. Per tant, l'Estat és el responsable de fixar la política fiscal i monetària, de garantir la plena ocupació, d'exercir la mediació laboral i de regular els sectors estratègics.
- f) Cada ciutadà és responsable, col·lectivament, de les decisions i la gestió de l'Estat, participant-hi en la mesura de la seva voluntat i possibilitats a través dels canals democràtics de **participació, elecció i decisió**.

A Catalunya, aquest canvi de mentalitat i d'actitud individual i col·lectiva s'ha començat a notar, sobretot, a partir de l'inici del segle XXI i només té dues sortides possibles: la definició d'un nou sistema polític, profundament democràtic, o la frustració col·lectiva.

La societat catalana s'ha de dotar d'un sistema de representació que impedeixi la degeneració del sistema polític derivada del model constitucional espanyol de partits. Per assolir aquest objectiu seran determinants **una llei electoral i una llei de partits pròpies**.

Una societat profundament democràtica hauria d'estar fonamentada en la implicació permanent de la ciutadania en els afers col·lectius i aquesta implicació només pot aconseguir-se amb mesures com ara:

- a) Articulant **formes de participació** diverses, àgils i amb resultats mesurables.
- b) La realització de **consultes** sobre temes que afecten el conjunt de la ciutadania o només la d'alguna regió o comarca.
- c) La possibilitat real que tothom pugui ser elegible en **condicions d'igualtat**, la participació directa en comissions i grups de treball d'àmbit municipal, la iniciativa legislativa popular, l'estructuració de grups de treball a l'entorn dels diputats territorials.
- d) L'elecció directa dels representants polítics per votació en **llistes obertes**.
- e) La regulació del **dret d'informació** als electors i l'obligació de **retre comptes** als electors de forma periòdica.
- f) La **limitació dels mandats** i la garantia de recuperar el lloc de treball anterior, la impossibilitat d'ocupar càrrecs importants o purament representatius en empreses vinculades amb els serveis públics en un termini concret després de deixar l'exercici polític, o

- g) La possibilitat d'impulsar –per part dels seus electors- el **cessament d'un càrrec electe** si no compleix els seus compromisos o el seu comportament ètic és qüestionat.

Aquestes són algunes de les mesures que el **nou sistema polític català** hauria de considerar per garantir la implicació política de la majoria de ciutadans i per retornar la credibilitat en els càrrecs polítics.

Avui Internet fa possible noves formes d'estructurar la **participació** dels ciutadans en la política, d'organitzar els partits, de facilitar el debat al seu interior, d'introduir el sistema de primàries i de millorar les relacions entre els representants electes i els ciutadans. Totes aquestes possibilitats han de ser estudiades i debatudes en aquest Congrés.

Encara que estem parlant de política, o precisament per això, en aquest apartat sembla convenient parlar també de la relació entre els **mitjans de comunicació públics**, però també privats, amb la política. Apel·lar a la **ètica** en aquest cas, sense fer-ho en tots els altres, no sembla el millor camí, com no ho seria fer públiques les vinculacions polítiques i econòmiques dels diferents mitjans privats i dels professionals dels mitjans de comunicació públics. La solució pot passar, també en aquest cas, per substituir el vell sistema partitocràtic per un nou sistema de representació que vinculi més directament els representants polítics escollits democràticament amb els seus electors i que reequilibri la **disciplina/llibertat de vot** a les institucions.

ÀMBIT 13. LA PARTICIPACIÓ CIUTADANA I LA MENTALITAT CÍVICA

Molt probablement, l'element més característic d'aquesta proposta de configuració d'un nou model d'estat sigui el de ser un model pensat per afavorir la màxima implicació de la ciutadania en la decisió i la gestió dels afers col·lectius. Una implicació que, com ja s'ha dit, passa per articular la participació dels ciutadans i les organitzacions socials en el funcionament de l'Estat.

La participació dels ciutadans i les organitzacions socials en el funcionament de l'Estat pren múltiples formes. En el terreny de la política, a la ja coneguda i practicada **democràcia representativa** que ens permet l'elecció directa dels representats en les diferents institucions actuals – ajuntaments, Parlament català, Congrés i Senat espanyol o Parlament europeu – o, de forma indirecta, als Consells Comarcals i Diputacions, podem afegir-hi altres fórmules de **democràcia directa**, com la celebració de consultes –vinculants, com els referèndums, o simplement orientatives– sobre temes considerats de màxima importància o d'índole menor, i fórmules de **democràcia participativa**, que poden aplicar-se en la fase inicial o de definició en un procés legislatiu o precisament per impulsar una iniciativa legislativa popular o també en la formació de comissions d'estudi o de gestió sobre qualsevol tema, en l'àmbit municipal o general, que es pugui considerar d'interès públic. Introduir aquestes altres formes d'exercici democràtic i fer-ho de manera equilibrada i motivadora és un dels altres reptes de la Catalunya del futur immediat.

L'experiència de quasi quaranta anys de democràcia representativa ens ha d'ensenyar les limitacions d'aquest sistema, sobretot en una societat madura democràticament com ha demostrat ser la societat catalana. Aquestes limitacions són, segur, fàcilment superables amb un canvi de regles de les que el **sistema electoral** en pot ser el principal desllorigador. Un sistema electoral que ha de ser el mateix per a tots els tipus d'eleccions per escollir els representants polítics dels ciutadans de tots els racons del país que se celebren, ja sigui en les eleccions municipals, les del Parlament de Catalunya, les del Parlament Europeu o, si aquesta és l'opció escollida per la majoria dels ciutadans catalans, a les dues cambres espanyoles. I si acabem aconseguint que existeixi un nivell de governança per tot el planeta, també per escollir-hi els nostres representants.

Malgrat que ha estat impossible que el Parlament de Catalunya acordés un sistema electoral propi durant els 36 anys de l'actual etapa, sembla que existeixi un consens prou ampli en la societat catalana sobre les principals característiques que ha de tenir el **nou sistema electoral català**. Per una banda, ha de ser un sistema que conjumini al màxim el principi de **proporcionalitat** i el de **representació territorial**.

Donant per fet que aquest sistema no afecta les **circumscripcions** per les eleccions municipals que, lògicament, tenen un àmbit territorial coincident amb el terme municipal, per a la resta d'eleccions caldrà establir, en primer lloc, quines són les eleccions preeminents i, després de les municipals, les

eleccions al Parlament de Catalunya són les que afecten l'àmbit més proper als ciutadans.

Per a les eleccions al Parlament de Catalunya, la solució pot passar per establir unes **circumscripcions electorals** prou petites com per garantir la representació directa de la diversitat territorial del país i, alhora, suficientment grans com per assegurar una representació plural sense que això representi tenir un Parlament sobredimensionat. Fixar un nombre de diputats, per exemple 151, i buscar la millor fórmula per assegurar una **proporcionalitat** semblant a totes les circumscripcions i alhora assegurar que totes elles tinguin una **representació plural** –per exemple fixant un mínim de 3 diputats per circumscripció– pot apropar-nos a una solució que satisfaci els principis sobre els que sembla que hi ha un ampli consens social. Per a les eleccions d'àmbit territorial més ampli, és possible que la **circumscripció única** sigui la millor fórmula, sempre que els representants escollits traslladin els acords i directrius que surtin del Parlament de Catalunya, la màxima institució democràtica del país.

L'experiència d'aquests 36 anys ensenya que no han de ser els partits els qui intentin acordar el nou sistema electoral i, molt probablement, només un ampli **procés participatiu popular** pot ser el marc idoni per elaborar la proposta que, posteriorment, hauria de ser sotmesa a referèndum.

També l'experiència d'aquest darrers 36 anys ensenya que **el sistema de partits polítics** sorgits de l'anomenada transició espanyola no és un model vàlid per al futur. La **partitocràcia** resultant ha fet molt de mal a la credibilitat de la mateixa democràcia i ha facilitat la majoria de perversions del sistema que hem patit. La inexistència d'un sistema transparent de **finançament dels partits** ha estat l'excusa que ha permès intentar justificar fins i tot la corrupció força estesa entre la classe política i que, en mans de mitjans de comunicació amb interessos sovint tant o més foscos que els dels polítics corruptes, ha intentat desestabilitzar el mateix sistema democràtic. Aquest sistema partitocràtic ha generat, també, una **classe política** endogàmica, sovint allunyada de la realitat social i amb nivells d'autocrítica pràcticament inexistents.

No es pot concebre un nou paradigma sense qüestionar la mateixa existència del sistema de partits polítics com a forma d'expressar els interessos dels diferents grups socials o, almenys, sense redefinir el paper dels partits polítics en la societat catalana del futur immediat. Tal com ja s'ha dit abans, un **sistema electoral** que primi els compromisos dels càrrecs electes amb els seus electors, que assegurï el **contacte permanent** entre els electors i els diputats de la seva circumscripció o que permeti la seva substitució, en qualsevol moment i per iniciativa popular, per incompliment de "**contracte-compromís**" del diputat amb el seus electors, són mesures que en la pràctica anul·laran la tirania de la **disciplina de vot** que, en molts casos, assegura únicament la submissió dels diputats als líders dels seus partits i perverteix el sistema de democràcia representativa.

ÀREA F. L'ESTAT, UNA EINA AL SERVEI DE LA SOCIETAT

En ple segle XXI, per fer front als reptes que tenim plantejats i després de tot el que s'ha dit en els capítols anteriors, sembla inqüestionable que cal repensar el **paper dels estats**, la seva **dimensió** i la seva **estructura**.

Els estats moderns, tal com els coneixem, responen sobretot a les circumstàncies econòmiques, polítiques, militars,... de l'època en que van ser creats i avui, en general, pateixen moltes tensions internes i externes provocades per desajustaments de tipus molt divers. La democratització de les institucions polítiques dels estats del primer món i, sobretot, el sufragi universal com a sistema d'elecció dels membres dels Parlaments d'aquests estats, s'ha anat produint a partir de finals del segle XIX i, sobretot, al llarg del segle XX. En molts casos, però, el dret de vot de les dones o de minories racials ha arribat molt després de l'entrada en funcionament del dret de vot dels homes. De ben segur que ha estat aquesta **democratització**, l'accés al **coneixement** i a la **informació** de la majoria de la població d'aquests països que ha portat al qüestionament del paper de l'Estat i del seu funcionament.

Entrar en una nova època, amb tots els grans canvis que ja coneixem, els que intuïm i els que vindran en poques dècades sense que la majoria dels ciutadans ni tant sols podem imaginar, comporta necessàriament que també ens plantejem quina és la dimensió idònia dels estats que necessitem per afrontar aquest futur i quins són els paràmetres que ens permetran decidir-ho. En el capítol 2 d'aquest mateix document hem apuntat els cinc grans eixos sobre els que construir el nou paradigma pel futur, cinc grans eixos que, alhora, defineixen els principals paràmetres a considerar a l'hora de definir les característiques dels **Estats del futur** com el marc d'actuació local idoni per:

- a) Aconseguir l'equilibri entre l'espècie humana i la natura, entre els ciutadans i el planeta Terra.
- b) Desenvolupar i aplicar totes aquelles polítiques de caràcter global que assegurin la supervivència de l'espècie humana en el planeta.
- c) Estructurar una societat cohesionada i segura de sí mateixa, disposada a substituir la competència com a motor de l'evolució per la cooperació a tots els nivells, des de l'escala més petita fins al nivell internacional.
- d) Aprofundir el sistema democràtic de manera que faciliti la participació dels ciutadans en la presa de decisions sobre tot allò que els afecta, en tots els nivells.
- e) Aprofitar l'enorme potencial de les grans metròpolis que estan creixent arreu del món per estructurar àmbits territorials amb capacitat d'esdevenir eficients i autosuficients per cobrir les necessitats bàsiques de la seva població (alimentació, energia, benestar, protecció,....)

Catalunya reuneix, ja avui, les condicions necessàries per poder ser un dels arquetips dels nous Estats dels que ens hem de dotar per encarar els reptes del segle XXI amb possibilitats d'èxit. A continuació intentarem definir les principals característiques de l'Estat del que ens hauríem de dotar els ciutadans de Catalunya per entrar en el futur immediat de forma clarament positiva.

ÀMBIT 14. EL PAPER DE L'ESTAT

Quan un Estat és d'arrels profundament democràtiques la seva pròpia existència l'han de decidir els seus ciutadans, quan una majoria significativa decideix constituir un Estat propi i independent o quan, també per una decisió de la mateixa majoria, decideix incardinar-se en un estructura estatal d'àmbit territorial superior.

Constituir un Estat d'aquesta manera ha de comportar, necessàriament, que aquest estat ha d'estar al servei dels seus ciutadans, dels qui l'han volgut constituir i també dels altres. D'aquesta manera, l'Estat esdevé un instrument al servei dels interessos de tots els seus ciutadans i, per tant, la seva estructura i funcionament han de respondre i adequar-se a les necessitats del servei que ha d'oferir. La creació d'un nou Estat ofereix la gran oportunitat de partir d'una nova planta que no reproduïx ni perpetua les deficiències de les velles estructures, o almenys que tingui la voluntat de modificar-les i adaptar-les a les noves exigències.

Passar, en menys de quatre segles d'història d'un Estat absolutista que s'explica amb la frase "l'état c'est moi" atribuïda al rei Lluís XIV de França a un Estat on tots i cadascun dels seus ciutadans pugui dir "l'estat és nostre", és una ràpida evolució en termes històrics. Però aquesta frase, aquest concepte, ha d'impregnar totes les estructures i el funcionament d'aquest estat.

Destil·lar aquest concepte ens ha de portar a dir que l'Estat està supeditat a la societat que l'ha constituït i, per tant, que la societat –en el seu conjunt– és preeminent en relació a l'Estat. Vist així, una **Constitució** pren un altre sentit i, sobretot, ha de definir sobretot el marc de convivència –la **Carta de ciutadania**– del que es dota la societat i, com a molt, ha de dibuixar les estructures bàsiques de l'Estat i els valors ètics sobre els que s'ha de basar el seu funcionament.

El paper de l'Estat, en un escenari nou com aquest, ha de circumscriure's en l'àmbit de la **planificació macroeconòmica**, que tingui com a grans objectius cobrir tots els serveis públics que conformen l'estat del benestar i l'equilibri entre les activitats humanes i el medi ambient. De manera molt especial, l'Estat ha de garantir la **seguretat** dels seus ciutadans i assegurar una administració de **justícia** àgil, eficient i equitativa. L'Estat ha de fomentar i mantenir les **relacions exteriors** en tots els camps –política, economia, cultura, comunicació, etc.–, posant un èmfasi especial en la **cooperació internacional** entesa com l'instrument més adequat per reduir les desigualtats econòmiques, polítiques i socials que es donen entre els diferents països del planeta, però també amb capacitat d'establir relacions de cooperació de tot ordre amb els territoris veïns amb els que comparteixen vincles històrics, culturals i econòmics i un projecte comú. Finalment, l'Estat s'ha de dotar dels **sistemes de control i informació** que garanteixin el compliment o revisió dels objectius macroeconòmics i la qualitat i eficiència dels serveis públics i ha d'actuar, sempre, amb la màxima **transparència i diligència**.

La simplificació de l'estructura de l'Estat, amb només dos nivells polítics i administratius i les tecnologies de la informació i les comunicacions disponibles -i les previsibles en un futur immediat-, així com la racionalització i simplificació de les gestions administratives, han de permetre que **l'administració pública** ofereixi un servei més proper i de més qualitat.

La creació de nous **serveis públics** derivada de l'assumpció de més competències, ara exclusivament en mans de l'Estat espanyol i l'ampliació i millora dels serveis que han patit les retallades pressupostàries dels darrers anys i la incorporació de nous serveis públics per millorar l'Estat del benestar, farà que el **sector públic** ocupi entorn del 20% de la població activa del país, un objectiu possible -i desitjable- situat a prop dels índexs dels països més avançats d'Europa i que representaria un notable augment del nombre actual de treballadors del sector públic a Catalunya, ja sigui de forma directa o per mitjà de les empreses, mercantils o socials, amb qui es concertin una part important dels serveis públics relacionats amb l'estat del benestar.

Aquesta dinàmica, en certa manera paral·lela al creixement continuat del sector dels serveis en detriment del sector industrial, situarà el sector dels serveis encara més en posició capdavantera tant en l'aportació al PIB català com en l'ocupació de la població activa. Els serveis públics i una part significativa dels altres serveis seran oferts i rebuts pel mercat intern, i en la mesura que es tendeixi a l'autosuficiència en sectors bàsics com l'alimentari o l'energètic, augmentarà el volum de l'aportació econòmica al PIB d'aquests serveis i productes.

Això obre una clara oportunitat per replantejar la **política monetària** del país -i per extensió de la UE- i introduir una moneda de consum en el mercat intern de cada país que faciliti l'aplicació de la renda bàsica garantida i, en el pitjor dels cassos, al canvi de paritat d'aquesta moneda en relació a l'euro si la marxa de l'economia del país ho fa necessari en un determinat moment. Per a les empreses i activitats econòmiques amb projecció exterior -exportacions, turisme,...- els possibles efectes negatius podrien ser compensats fàcilment amb la rebaixa dels costos de producció que representaria el canvi de paritat i amb un sistema fiscal més tou. En tot cas, la introducció d'aquesta segona moneda i l'aplicació de la renda bàsica garantida, dos dels possibles pilars dels grans canvis a introduir en el futur proper, formen part de la **política macroeconòmica** que ha de ser objecte d'un ampli consens polític i social i subjecte a una **planificació** a mitjà termini que serveixi de guia per l'elaboració dels pressupostos públics anuals.

Si això ho podem aconseguir modificant les estructures -tangibles i intangibles- i funcionament de l'Estat del que ara en formem part o ens és més fàcil aconseguir-ho proclamant l'Estat català independent és la decisió que han de prendre exclusivament els ciutadans de Catalunya.

ÀMBIT 15. L'ESTRUCTURA DE L'ESTAT

El primer gran repte que ha de superar la construcció d'un nou Estat és la simplificació en tots els camps, començant per l'**institucional**. Un Estat pròxim als seus ciutadans ha de basar-se en una estructura simple i propera, de base. Aquest paper correspon, essencialment, als **municipis**, que han de tenir la dimensió, estructura i funcionament adequat per atendre totes les necessitats habituals dels seus ciutadans. Això no vol dir, necessàriament, que el seu nombre s'hagi de reduir, però sí que vol dir que els municipis s'han d'estructurar en àmbits administratius superiors – generalment les comarques, però també altres agrupacions supramunicipals o metropolitanes- que resultin més eficients a l'hora d'oferir determinats serveis. En la línia del que ja s'està fent des de les institucions autonòmiques, caldrà potenciar les infraestructures de tot tipus que facilitin aquesta organització supramunicipal, orientada exclusivament a oferir els serveis que pel nombre d'usuaris que necessiten per resultar eficients, necessiten un àmbit superior al municipal en moltes parts del territori de Catalunya.

En l'altre extrem, i com a institució de caràcter nacional, o general, hem de situar la Generalitat de Catalunya, integrada pel **Parlament de Catalunya**, amb funcions legislatives, de control i impuls de l'acció política i de govern i de representació popular; el **Govern de la Generalitat**, amb responsabilitat sobre la política i l'administració de la Generalitat, amb funcions executives i potestat reglamentària i de representació externa del país i el **President de la Generalitat**, que ostenta la màxima representació de la Generalitat en tots els àmbits. Si en el futur, el President ha de tenir també la responsabilitat de dirigir l'acció de govern o aquesta responsabilitat ha de recaure en el cap del Govern, o Conseller en cap, i el President ha de tenir un paper més institucional i representatiu vindrà determinat per la configuració del nou Estat i pel caràcter més o menys presidencialista que se li doni.

En un país territorialment i demogràficament reduït com és Catalunya, no sembla que calguin més institucions polítiques que les descrites fins ara i, en tot cas, la Generalitat podrà decidir si s'estructura territorialment en **regions, o vegueries**, que incloguin diverses comarques, per apropar als ciutadans els serveis de la seva competència. En qualsevol cas, **comarques i regions** han de tenir un caràcter fonamentalment administratiu i de prestació de serveis, per la qual cosa la seva estructura ha de ser de caràcter tècnic i delegat per les institucions que les han creat.

Més enllà de les institucions polítiques –municipis i Generalitat-, de caràcter representatiu, legislatiu i executiu, els màxims òrgans del **sistema judicial** també formen part de l'estructura de l'Estat, tot i que cal garantir la seva plena independència respecte dels òrgans legislatius i executius, fent realment efectiva la separació entre els **tres poders** de l'Estat. El **Tribunal Superior de Justícia de Catalunya** ha de ser la darrera instància del **poder judicial** i les seves actuacions només podran ser recorregudes davant dels Tribunals internacionals de Justícia. El sistema judicial català hauria de situar la **mediació i la restauració** com a formes prioritàries de

resoldre els conflictes en tots els àmbits, de la mateixa manera que s'ha de donar prioritat a les **polítiques de reinserció** respecte del **sistema penitenciari** actual.

L'administració de l'Estat ha de respondre a les funcions que té encomanades per la societat i als objectius fixats. Pel que fa Els diferents departaments de la Generalitat han d'agrupar-se en grans àrees que s'identifiquin clarament amb aquests grans objectius, o sigui, amb el benestar dels ciutadans, l'equilibri amb la natura, els serveis públics, l'economia sostenible i la cooperació internacional.

Per facilitar la **transparència** en la **gestió pública** i el coneixement i fiscalització social de l'estructura dels ingressos i les despeses, els **pressupostos** anuals de la Generalitat –i dels ajuntaments- han de mantenir aquesta mateixa estructura de grans objectius i, alhora, incorporar a cada departament les despeses que li siguin imputables corresponents a l'administració i serveis generals així com les despeses corresponents al deute públic que li siguin assignables. Cal tendir a l'equilibri pressupostari intern de cadascun dels grans objectius o capítols del pressupost com a fórmula ideal per aconseguir l'equilibri pressupostari global. És evident que, per aconseguir-ho, caldrà assignar les diferents fonts d'ingressos a cada gran capítol de despesa, tot i que és evident que hi haurà serveis públics com la justícia o la seguretat ciutadana, per posar només un parell d'exemples, o la cooperació internacional, que hauran de ser finançats per ingressos generals que, normalment, no tindran una relació directa amb el servei prestat.

Per altra banda, l'estructura dels ingressos de la Generalitat també ha de seguir els mateixos objectius o capítols i, a més, s'ha de conèixer la part deficitària dels serveis que, per les seves característiques o per voluntat política, no poden generar ingressos suficients i amb quins impostos de caràcter general es cobreixen.

La distribució de competències entre els municipis de Catalunya i la Generalitat ha de partir del principi de subsidiarietat, de manera que els serveis oferts pel conjunt de les administracions han de ser gestionats per l'administració més propera als ciutadans que els fan servir. Aquest principi, facilitador de la **democràcia participativa**, ha d'encaixar amb els principis d'equitat i d'eficiència, de manera que s'estableixi un marc normatiu comú per a tots els ciutadans del país que es pugui adaptar a les condicions i característiques dels diferents territoris i, alhora, es defineixin –per a cada servei- els àmbits territorials de cobertura que garanteixin l'eficiència, la qualitat i accessibilitat del servei. L'existència d'un àmbit administratiu supramunicipal –comarques o agrupacions de municipis- i d'un àmbit regional per a l'administració de la Generalitat, poden ajudar a aquest necessari encaix.

L'aplicació del principi de subsidiarietat en l'estructura de l'Estat, basada en **l'organització territorial** històrica del nostre país, en comarques i regions o vegueries, afavoreix la simplificació i racionalitat de l'administració pública i la proximitat de tots els serveis públics als ciutadans. Però perquè aquesta proximitat sigui efectiva en tots els racons del país aquesta mateixa

organització territorial ha de servir per definir des de les infraestructures de tot tipus i en tots els nivells fins a la definició de les circumscripcions electorals, passant per la definició del mapa de tots els serveis públics.

En un estat concebut d'aquesta manera, els **ajuntaments** passen a adquirir un paper molt rellevant, ja que als serveis que estan prestant en l'actualitat s'hi afegirà la gestió de tots els serveis públics susceptibles de ser assignats a aquest nivell de l'administració pública, fins a poder arribar a assumir la gestió d'entre el 30 i el 40% del conjunt dels pressupostos públics. Això representarà una redistribució del conjunt dels ingressos públics en funció directa del cost directe dels serveis prestats per cada nivell de l'administració pública i, per tant, comportarà la transferència d'una part dels impostos generals a les administracions municipals. Els mateixos criteris de transparència, proporcionalitat, equitat i eficiència que han de regir els pressupostos de la Generalitat han de ser d'aplicació als pressupostos municipals.

Atesa la diversitat de situacions i, sobretot, el gran desequilibri entre el nombre de ciutadans de molts municipis de Catalunya i la possibilitat que generin els ingressos suficients per disposar de tots els serveis bàsics que conformen l'estat del benestar, la necessitat de **mancomunar serveis** entre diversos municipis de la mateixa comarca, o en alguna comarca amb una població molt reduïda, es converteix en un dels principals objectius de la reorganització administrativa del país. Això no treu que els actuals 947 municipis siguin les institucions democràtiques de base i el nivell del qual partir per estructurar el mapa de serveis públics, mancomunats quan calgui per raons d'eficiència i proximitat, essent la comarca el nivell màxim d'agrupació de serveis.

ÀMBIT 16. LA FUNCIO PÚBLICA

De la mateixa manera que s'ha de recuperar la credibilitat en la política i els polítics, és necessari que també passi amb la **funció pública** i això depèn tant de la reestructuració de l'administració pública com de la revaloració del sentit de servei públic dels treballadors d'aquesta administració.

Estructurar una **administració pública** eficient, àgil, transparent, propera i pensada en funció de l'excel·lència en el servei als ciutadans és potser el primer gran repte de futur del país que volem construir. Aquest mateix objectiu es pot aplicar també a **l'administració de justícia** i a **l'administració tributària**, per esmentar dos exemples molt evidents, que més enllà de trencar amb les inèrcies i dependències de l'Estat espanyol, necessiten un canvi radical de model i d'estil.

ÀMBIT 17. LES RELACIONS INTERNACIONALS

En un escenari de globalització creixent, amb un seguit de beneficis per als ciutadans més preparats però amb uns possibles efectes negatius sobre molts altres ciutadans del planeta, el paper dels estats pot resultar fonamental per reduir les diferències entre els ciutadans dels països més avançats i els de la resta de països. Però cap d'aquests estats podrà fer gaire si no es disposa d'institucions de representació democràtica i de govern a escala global, amb poder real per intervenir en els casos d'incompliment dels acords generals.

Les **relacions polítiques** entre els estats del planeta han de ser igualitàries i, en cap cas, han d'existir països amb dret de vet sobre les decisions preses per acord majoritari dels representants dels estats en l'assemblea general del màxim organisme internacional. Aquesta assemblea escolliria, democràticament, un govern i un president amb funcions executives. Sense un canvi d'aquesta envergadura, sembla impossible protegir els drets dels ciutadans enfront als interessos de les grans corporacions transnacionals, ja siguin financeres, industrials o de comunicació.

Lògicament, els organismes internacionals de justícia han de tenir jurisdicció sobre tots els països i han d'actuar, si convé d'ofici, per resoldre qualsevol qüestió litigiosa.

La **cooperació internacional**, especialment en tot el que representi augmentar el nivell de benestar de les persones, ha de ser un dels pilars bàsics de les relacions internacionals.

Els països amb una renda per càpita superior a la mitjana de tot el planeta han de preveure, en els seus pressupostos anuals, una aportació suficient i equitativa per cobrir els programes de cooperació aprovats per l'assemblea general internacional que, alhora, articularà els sistemes de control que assegurin el destí i la gestió eficient dels recursos assignats. Les aportacions dels països contribuents podran ser amb recursos econòmics, materials o humans i establir llaços de col·laboració estable amb països receptors als que estiguin vinculats per qualsevol raó cultural, econòmica o històrica.

En aquesta línia, i seguint la seva tradició Catalunya hauria de ser, des del primer moment, un exemple en la cooperació internacional, establint llaços estables de cooperació amb els països dels que provenen els col·lectius d'immigrants més importants, assignant en els seus pressupostos anuals recursos econòmics, materials i humans que representin un mínim del 3% del seu pressupost total i promovent la cooperació directa amb les organitzacions socials d'aquests països mentre no existeixin els organismes internacionals que vetllin pel bon ús d'aquests recursos.

Les relacions internacionals tenen, també, una altra cara. Catalunya gaudeix d'una situació geoestratègica privilegiada des del punt de vista econòmic, comercial, comunicacional i militar. Mentre el tràfic marítim des del sud-est asiàtic hagi d'optar per la via del Mediterrani, els ports catalans –amb el de Barcelona en primer terme– representen l'accés més ràpid al cor

d'Europa. El corredor mediterrani, per carretera i ferrocarril, esdevé el nexa de connexió principal del centre i sud d'Espanya amb Europa i, cada cop més, l'aeroport del Prat se situa com un important "hub" internacional. Pel que fa la seguretat en l'espai mediterrani –el contacte més important i extens entre Orient i Occident, culturalment i econòmicament parlant- la diagonal Catalunya-Israel esdevé una de les línies de control comunicacional i militar més importants del planeta.

Catalunya, per aquestes raons i pel seu dinamisme i creativitat, està en el punt de mira de les grans potències econòmiques i militars i ha de saber jugar les seves cartes en el nou ordre mundial que s'està configurant. La creació d'un **cos diplomàtic** altament qualificat i amb capacitat de vehicular les **relacions econòmiques, comercials i culturals** de la societat catalana amb la resta de països del planeta, a causa de la nul·la capacitat i voluntat del govern espanyol per fer-ho, ja és ara mateix un dels reptes importants de Catalunya.

La definició dels **sistemes de seguretat i defensa** dels que en hem de dotar en el marc del sistema europeu de seguretat i defensa és un dels altres grans reptes que necessiten una solució immediata. Són àmbits en els que Catalunya ha estat absent durant segles a causa de la seva dependència i subordinació a Espanya, però dels que ja no en pot quedar al marge per més temps. La nostra reconeguda capacitat de mediació en conflictes, un pacifisme actiu mostrat sovint de forma massiva, l'orografia del país i la implicació de la ciutadania en tots els temes de solidaritat i suport mutu són elements fonamentals per dissenyar la política de seguretat i defensa del país i de la seva gent.

Catalunya, juny de 2017